

Tū'un é vā'a iña Xuva ko e xntée na'a San Juan

Tū'ún Xuva kō e kúvi ñatī

¹ Nte dá iñi ntu'u ñúxivi sa ne, e dúkuan tuvi Tú'un san. Tuví dadii ña ni Xuva kō né, Xuva ko ñā di.

² Divi ñā é tuví dadii ña ni Xuva ko ūun tsi nte dá iñi ntu'u ñúxivi sa.

³ Un ntí ntí é ió ne, mii ñā de kú'vē ña. Ña túvi nee iñá te ña ni de kú'vē ña.

⁴ Divi ñā é kantito ña ne, tā'xi ña un ntí'í é iō. Ntuvi iña ñá ne, kaxi'í nuu iña ko un ntí ntí o.

⁵ Kaxi'í nuu ñu'ú san mi dóo neé ne, ña kúvi vī é neé san nánta'va.

⁶ Xío uun ñā'a, ña táxnuu Xuva kō, ñá nanī Juan.

⁷ Divi tsiñu ña é kāda ntaa ña iña ñu'ú san, vata koo é na kuñti'xe un ntí ntí ña'a san Xuva ko kuēnta iña tú'un é kāka'an ña.

⁸ Ná tē dīvi ñā e kúvi ñā ñu'ú san, tsí da ti tsi táxnuu Xuva ko ñā é kā'an ñá kuenta iña ñu'ú san.

⁹ Ña e kúvi ñu'u nti'xe ne, vé'xi ña ñúxivi san ne, nāxi'í nuu ña iña un ntí ntí ña'a san.

¹⁰ Ika ña ñúxivi sa ne, kuān te mii ña de kú'vē ñá ne, ña ntoo ñúxivi sa ne, ñá ni nakīní ña ña xoo ñá'a ña.

¹¹ Xée ña ñūú mii ñā, ntá tsi ña ñuú ña ne, ña ni ntío ña nakīní ña ña.

¹² Ntá tsi xoo ñá'a, ña é nakīní ña ne, xé'e ñā é kúvi ña i'xá Xuva kō, da xōó ka ña'a, ña e ntákuinti'xe i ña.

¹³ Kuvi ña i'xá Xuva kō ne, ñá tē ntákaku ña vata ō ntákaku ña'a ñuxivi; ñá te ñā'a san ntáde ña é kōo i'xá ña, tsí mii Xuva kō ntío ña é kúvi ña i'xá ña.

14 Dìvi Tū'ún tsikán ne, kuvi ñatíí ne, íntoo ña ni kō. Iní o tsi dóo va'á ña ne, dōo kakuinima ñá kō. Da mii tsí é nuu é ntaā í kaka'an ña. Vá'ā kue'en ñá vata ō va'á Xuva kō, tsí da xé l'xá mii ña ñā.

15 Juaan sán ne, kaka'an ñá kuenta iña ña:

—Ña sá'á ne, ña ñā é kāká'án u kuenta iña ña. Dìvi ñā é vé'xi ña ata kō ne, dií ka ka'nu ña'a ña é xu'u, tsí dií ka di'na tuví ña da káku u —ka'an ña.

16 É nī'i ko, un ntíí ntī o, é vā'á iña ña, e dá mii tsí é ntékú ka doméni e tá'xi ña kō.

17 Tsí leí san ne, xée ntā'a Muísee, ntá tsi e dóo kakuinima Xúva ko ko, ni tū'un é nuu é ntaā í san ne, xée kuēnta iña Jesúcristu.

18 Nté uun ito vata xoó kiní i Xuva kō. Ntá tsi l'xá mii ña e dóo kakuinima ñá ne, kantada ntaa ñá ni kō nté kaa Xuva kō.

*É kāká'án Juaan Bautista kuenta iña Jesúcristu
(Mt. 3:11-12; Mr. 1:7-8; Lc. 3:15-17)*

19 Ña Israee, ñá ntoo Jerusaleén ne, taxnūu ña dutú san nī ña levitá san é tsixe'e ñā Juaán san xoo ñá'a ntu ña.

20 Juaán san ne, kantada ntaa ñá, kaka'an ñá ni ñā:

—Ña te dívi u é Cristú u —ka'an ña.

21 Tsixe'e xtuku ña ñā:

—¿Xoó ntu ña'a nto kuan? ¿Ō ña Elia ntú nto, kuān? —ka'an ña.

—Ñā'á ni san —ka'án Juaan.

—¿Vá ña ña ntu ntō ña ka'án naa Xuva ko, ña tsíkan? —ka'an ña.

—Ñá'ā —ka'an Juaan.

22 Kidáā ne, ntáka'an ñá ni ñā:

—Ká'an nto xoo ñá'a nto vata koo é kŭvi ka'an ntí nī ña táxnūu ntí. ¿Nté ntu koo ka'an nto kuenta iña mii nto? —ka'an ña.

²³ Kidáā ne, kaka'án Juaan:

—Xu'ú ne, kŭdii uun tatsin é kaika má kŭ'u kan, é kakana: “Na kōo tú've ntó itsi ntaa kuénta iña Tó'o kō”, vata ō xntée na'a ñá ka'án naa Xuva ko, ñá nani Isāia, kídaā —ka'an ña.

²⁴ Ña táxnūu ña fariseu é ká'an ñá nī Juaán ne,

²⁵ tsixe'e ña ñā:

—¿Nté kui kanakŭtsi ntute ku nto ña'a sán tē ña te Crístu nto, tē ña te Élia nto, tē ña te divi ña ka'án naa Xuva ko ntō? —ka'an ña.

²⁶ Kaka'án Juaan ni ña:

—Xu'ú ne, kŭdii ntute kánakŭtsi ntute ú ña'a san. Ntá tsi ntitsí uun ña'a mé'ñu ntō, ña é vāta kīni nto.

²⁷ Dīvi ña ne, rkontŭvi vé'xi ña é xŭ'u, ntá tsi divi ña né, odo nuū ña é xu'u. Tsí xu'ú ne, ña tē neé nuu á'vi ko, nté nantīi ú ntí'xen ña —ka'an ña.

²⁸ Sá'ā kŭvi ñuú Betania, divi ñūu é tuví uun xo diñi ntute ka'nu é nani Jōrdaan, mí kanakŭtsi ntute Juaán san ña'a.

Jesuu, ña kŭvi a le'ntu Xúva kō

²⁹ Utén san ne, íní Juaan tsí vé'xi Jesuu mí tuví ña ne, kaka'an ñá ni ñā'a san:

—¡Un kaa Á Le'ntu Xúva kō, ña e ntá'vi kuétsi i iña un ntíi ntíi ña'a, ña ntántoo ñuxiví sa!

³⁰ Dīvi ña é káka'án u ni ntō tsí rkontŭvi vé'xi uun ña'a, ña é odo nuu kue'en é xu'u, tsí e dúkuān tuví ña da káku u.

³¹ Nté xu'u ñá íní u xoo ñá'a ña, ntá tsi vé'xī u, véxnakutsi ntŭte ú ña'a san vata koo é ña Israeé san ne, na nā kiní ña ña —ka'an ña.

³² Kaka'an xtúku Juaan:

—Íní u Espírítu Xuva kō dá vē'xí ña nte e dukún kán é vāta kaa paloma káa ña ne, kántékú nti'i ña ata tsío ña.

³³ Xu'ú ne, ntē vata kutúni ko xoo ñá'a ña, ntá tsi ña táxnūu ko é nakūtsi ntute ú ña'a sán ne, kaka'an ñá nī ko: “Te kīnī nto tsí inu ñú'u Espírítu mí ntitsi úun ña'a, te kutuvī ni'i ña ñá ne, ñá ñá é kué'é ña é kūnuu Espírítu Sántū nima ñá'a san.” Kuan ō ka'an ña.

³⁴ Xu'ú ne, íní u ña ve ne, ka'án u ni ntō tsí ñá ñá é I'xá mii Xuva ko ñá —ka'án Juaan.

Ña ntántikin dí'na Jesuu

³⁵ Utén san ne, ntáñi xtúku Juaan ni uvi ñá'a, ña ntántikin ña.

³⁶ Dā íní ña tsi ita ntí'xin Jesuú ne, kaka'án Juaan:

—¡Un kaa Á Le'ntu Xúva kō! —ka'an ña.

³⁷ Ntúvi ña'a, ña ntántikin Juaán san ne, tékú ña é kuān ó kaka'an ñá ne, kué'en ña, kūntíkin ña Jēsuu kídaā.

³⁸ Xkokoto Jesuu áta ña ne, íní ña tsi ntántikin úvi ñá'a ñá'a san ñá ne, dá kakā'an ñá, tsixe'e ñá:

—¿Neé ntu ntánantuku ntō?

Ntáka'an ñá ni ñá:

—Mastru, ¿mí'i ntū tuví nto? —ka'an ña.

³⁹ Kaka'an ñá ni ñá:

—Kixkóto nto —ka'an ña.

Kué'en ñá né, íní ña mí tuví Jesuú ne, ikān intōo ña ni ña ntūvi tsikan ūun ñúu, tsí e kuáa xee ña.

⁴⁰ Uun ña'a, ña e téku i é kākā'an Juaán ne, kúntíkin ña Jesuu. Andree náni ña. Ení Simuun Pedru ña.

⁴¹ Dí'na nántuku ña ēní ña Simuún ne, kaka'an ñá ni ñá:

—É nāni'í nti Mesia, ña e ntáka'an ña é Cristu, ña táxnuu Xuva kō —ka'an ña.

⁴² Ntēka Andreé ña mí tuví Jesuu. Īto Jesuu ñá ne, kaka'an ña:

—Divīn né, Simuun, i'xá Juan. Ntá tsi xntántēe ú o Cefa —ka'an ña.

(Cefá ne, Pedru káni tú'un é griegu.)

Dā kána Jesuu Félipe ni Natánae

⁴³ Utén san ne, kaka'an Jéssuu tsí ki'in ña ñuú Galilea. Ikān nāni'í ñá Felipé ne, kaka'an ñá ni ña:

—Kuntikín ko ve —ka'an ña.

⁴⁴ Felipé ne, ñuú Betsaida vé'xi ña, ikan ñuú Andree ni Pedrú di.

⁴⁵ Felipé ne, nántuku ña Natánaeé ne, kaka'an ñá ni ña:

—É nāni'í nti ña é kākā'an Muísee íni librú leí san, nī é kākā'an ñá ka'án naa Xuva kó di. Divi Jéssuu, i'xá Josee, ña vé'xi ñuú Nazaree —ka'an ña.

⁴⁶ Kidáā ne, kaka'an Natánae ni ña:

—¿Vá iō ntu é vā'a e kíí nuu ñuú Nazaree? —ka'an ña.

Kaka'an Félipe ni ña:

—Kīxkóton ve —ka'an ña.

⁴⁷ Dā íni Jesuu tsi vé'xi Natánae mí tuví ña ne, kaka'an ña:

—Un kaa ntí'xe uun ña'a ña Israee. Nā íni eni nta'ví ña ña'a —ka'an ña.

⁴⁸ Kaka'an Natánae ni ña:

—¿Nté ō íni ntu nto ko? —ka'an ña.

Kaka'an Jéssuu ni ña: —Íní u o dá nuun má tun ígu san di'na dá kána Felipe o —ka'an ña.

⁴⁹ Kaka'an Natánae ni ña kídaā:

—Mastru, i'xá Xuva nti'xe ko ntō. Rei iña ñá Israeé san nto —ka'an ña.

⁵⁰ Kaka'an Jéssuu ni ña:

—¿Kakuinti'xe o tsí da xé kaka'án u é ĩní u o má tun ígu san? Ntá tsi da ve kinín nuu i é díí ka na'nu é vāta kaa nuu i sá'a —ka'an ña.

⁵¹ Kaka'an xtúku Jesuu:

—Nuu é ntaā i é kākā'án u ni ntō: Vi'i a vé ne, kiní nto e dukún kán é kantii ne, kiní nto ánje Xuva kō kantaa kantíi ña mí tuví u, xu'u é vēxkúvi ú ñātīi —ka'an ña.

2

Viko e katánta'a ña'a ñuú Canaa

¹ Dā kúvi uní ntúvi ne, viko kakuvi é katánta'a ña'a ñuú Canaa é kāduku ntée ñuú Galilea. Ikān tuví dí'i Jēsuu.

² Kāna ña Jesuu ni ña ntíní'i ñā é kī'in ña víko sán di.

³ Dā ntí'i ntute tinti'ō sán ne, kaka'an dí'i Jēsuu ni ña:

—Ña túvī ká ntute tinti'ō san —ka'an ña.

⁴ Kaka'an Jēsuu ni ña:

—¿Nté kui kuān ó kaka'an ntú nto nī kó, ñādī'i, tsí vata xée ura i íñá ko? —ka'an ña.

⁵ Kidáā ne, kaka'an dí'i ña nī ña ntátsu'un ko'o san:

—Vií nto nee iña é kā'an i'xá ko ni ntō —ka'an ña.

⁶ Ikān ne, ío iñu kidi é kūvi xuu, e dé tsiñu ni'i ña e ntúntoo ña vatā xkoó ini ña. É un é un kídī ne, kakii kú've te uun siēntu lítru.

⁷ Kaka'an Jēsuu ni ña:

—Tsu'un tsitu nto ntūte kídī san —ka'an ña.

Tsu'un tsitu ña ntūte un tsi nte xú'u i ne,

⁸ kaka'an Jēsuu ni ña:

—Ki'i ntodó nto ne, kue'ēn ni'i nto mí tuví var-tuma kuinúu san —ka'an ña.

Kuān o dé ña.

⁹ Dā íto ntee vartuma kuinúu sán ntute e ntúvi ntute tinti'ō sán ne, ñá ni inī ña mí'i vē'xi. Ntá tsi ña ntátsu'un ko'o sán ne, ini ña, tsí divi ñā táva ña. Kāna vartuma kuinúu san ñatīi, ñá dā ve tánta'a sán ne,

¹⁰ kaka'an ñá ni ñā:

—Un ntíí ntíí ña'a sán ne, di'na katsu'un ña ntute tinti'ō é díí ka va'á san. Ntá tsi te ĩta ntí'xin kue'e xi'i ña ntántoo sán ne, kidáā táva ña ntute tinti'ō é ña te nté sa va'a. Ntá tsi divi ntō ne, dá ntē vevíí katavá nto ntute tinti'ō é díí ka va'a —ka'an ña.

¹¹ Sá'a idé Jesuu ñuú Canaa é kāduku ntée ñuú Galileá ne, kūvi di'na nuu i e dóo ka'nu idé ña vata koo é kūtuni ñá'a san tsi dóo ka'nu ña'a ña. Kidáā né, kuínti'xe ña ntini'i ñā.

¹² Kidáā ne, kué'en ña ñuú Capernau ni dí'i ña ni enī ñá, ni ña ntini'i ñā dī. Ikān intóo ña te ūvi uni ntúvi.

Dā ntántoo Jesuu ini ukún ña Israee

(Mt. 21:12-13; Mr. 11:15-18; Lc. 19:45-46)

¹³ Dā doko sá xee ntuvi viko e náka'an ña Israee san ntuvi da nátāvá Xuva ko ñā ñuú Egítō ne, kúntāa Jesuu ñuú Jerusaleen.

¹⁴ Dā kukí'vi ñā má ūkún ka'nu kán né, nāni'i ña ña ntádiko duntiki, le'ntú, ni pālomá san. Ikān ntoo ña ntánadama diu'ún dī.

¹⁵ Dā íni Jesuú ne, de vá'a ña uun xo'o xume ne, dā tá'xi nūu ña ña'ā sán, nakúnu ña ñā má ūkún kan, ni ūn ntíí ntíí duntikí ni le'ntú ne, nantáva ña mēsa ñā ntánadama diu'ún san.

¹⁶ Kaka'an ñá nī ña ntádiko pālomá san:

—Kue'ēn ni'i nto láa san kí'i kán. Ña kú de nto vi'i Uvā kó vi'i xá'vī —ka'an ña.

17 Kidáā né, ña ntini'i ñā san nánū'u ña iní ña tsí kuān ó uve na'a kaka'an tú'un Xuva kō: “Dōo u'vi kakúvi ko é kuān ó ntáde ni'i ña vi'i Uvā ko”, ka'an.

18 Kidáā ne, tsixe'ē ña Israeé san ña:

—¿Neé ntu nuu i e dóo ka'nu nañé'e ntó nti kuān, vata koo é nī'i itsi nto é vii nto sá'a? —ka'an ña.

19 Kidáā ne, kaka'an Jésuu ni ña:

—Nakatsin nto xúkūn sa'á ne, tē kúvi uni ntúvi naxntísi xtúku u —ka'an ña.

20 Kidáā ne, ntáka'an ñā Israeé san:

—Úvi dīko iñu kuia dé tsiñu ña'a e xntísi ña xúkūn sán ne, divī ntó ne, úni ntuvi tsi naxntitsī ntó, ka'an nto —ka'an ñā Israeé.

21 Ntá tsi xúkūn é kākā'an Jésuú ne, kūñú mii ñā kúvi.

22 Dukuān né, dā ntóto Jesuu rkontúvi é xi'i ñá ne, nánū'u ña ntini'i ña iní ña tsí kuan ō ka'an ñá sa'á ne, kuínti'xe ña tú'un Xuva kō é ūve na'á san, ni tū'un é kākā'an Jésuu ni ñá di.

Iní Jesuu níma ñá'a san

23 Dá tūví Jesuu ñuú Jerusaleen ntuvi dá ñu'u viko, ñá te da dīi ña'a kuínti'xe ña ña dá ini ña nuu i e dóo na'nu é idé ña.

24 Ntá tsi Jesuú ne, ñá ni intée ini ña ña'a san, tsí ini ña nte ntáa nima ña.

25 Ña ni ntío é kākā'an ñá'a san ni ñā nte ntáa ta'an ña, tsí ini ña nté ntaa nima ún ntíí ntíí ña'a san.

3

Jesuu ni Nicódemu

1 Xío ūun ña'a ña fariseu, ñá nani Nicódemu, ñá tsiñu ñuú Israeé.

2 Xée ñā é nīñu mí tuví Jesuú ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Mastru, iní ntí tsí taxnuu Xuva ko ntō é nañe'ē ntó ntí. Tsí nté uun ña'a ña kuvi vií ña nuu i e dóo ka'nu vatā ó de nto tē ña te Xuva ko túvi ni'i ña ña —ka'an ña.

³ Kaka'an Jéssu ni ña:

—Nuu é ntaā i é kākā'án u ni ō: Xoxó kuvi kini i mí kadē kú've Xuva ko tē ña kaku é kuvi uvi ito —ka'an ña.

⁴ Kaka'an Nicódemu ni ña:

—¿Nté ntu koo kaku xtuku o tē kuáta ō? ¿Vá kúvi ntu nakunuu xtuku o ini i'xí di'i kō é kaku xtuku ō? —ka'an ña.

⁵ Kaka'an Jéssu ni ña:

—Nuu é ntaā i é kākā'án u ni ō: Xoo é ña kaku i ni ntute ni Ēspírítu ne, ña kúvi kí'ví ña mí kadē kú've Xuva kō.

⁶ Nee é kakaku nī kúñū né, kúñu kúvi; ntá tsi nee é kakaku ni Ēspírítu ne, Espírítu kāduku ntée.

⁷ Ñá ku da kudū'va o é kākā'án u ni ō é kantio é kaku xtukun.

⁸ Tátsīn sán ne, kainu da mí'lī ka mí ntio i. Kuān te díto é kākā'an ñu'ú ne, ntá tsi ntē ña kutúni mí vē'xí, ntē ña kutúni mí kí'ín di. Kuan tsi ió iña un ntí'i ñā'a, ña é kakuni'i Ēspírítu Xuva kō —ka'an ña.

⁹ Kidāā né, tsixe'e xtuku Nicódemu:

—¿Nté ntū ó sá'a? —ka'an ña.

¹⁰ Nantíko kōó Jessu, kaká'an ña:

—Divīn é mastrun iña ñá Israeé ne, ¿vá ña ntu inin sá'ā?

¹¹ Nuu é ntaā i é kākā'án u ni ō. Ntáka'án nti nēe é iní ntí. Ntántaa ntí nēe é iní ntí, ntá tsi divi ntō ne, ña ntákuinti'xe nto nēe é ntáka'án nti.

¹² Tē ña ntákuinti'xe nto é kākā'án u ni nto iña i é ió ñuxiví sa ne, ¿nté ntu koo kuinti'xe nto te ká'án u ni ntō iña i é ió e dukún kán?

13 Tsi nté uun ñā'a vata ntaa ña e dukún kân. Mii tsī u é vē'xí u e dukún kân é vēxkúvi ú ñatī.

14 Vata tsī o dé Muisee é xkaa dukún ñá koó san ñuu itsí kân né, kuan tsī koo ntaa ntita dūkún u di, xu'u é vēxkúvi ú ñatī.

15 Da xōó ka ñā'a é kuīnti'xe i kó ne, ní'i ña ntuvi vā'á iña ña ntii dañu ntúvi.

E dóo ntio Xúva ko ñūxiví sa

16 E vánchu'ūn ntío Xuva ko ñūxiví sa ne, tā'xi ña I'xá mii ñā, vata koo é un ntí'i ñā'a, ña é kakuinti'xe i ña ne, ñá kunāá ña, tsí ntii dañu ntuvi kuntoo ña ni Xuva kō.

17 Tsi ñá ni taxnuu Xuvā kó ko, xu'u é I'xā ñá, ñūxiví sa é na nākunaá u nto, tsí táxnūu ña ko é nakākú u nto.

18 Xoo é kakuinti'xe i kó ne, ñá nī'i ña é ntō'o ña kuenta iña kuétsi ña. Ntá tsi xoo é ña kakuinti'xe i kó ne, é iō é ntō'o ña, tsí ña ni kuinti'xe ña ko, xu'u é I'xá mii Xuva kō.

19 Dukuān ne, ní'i ña é ntō'o ña, tsí xee ñú'ú san ñūxiví a, ntá tsi dií dií ka xkúntee iní ña mí nēe é mí kaxi'í nuu san, tsí da mii kuē'en tsi é kīni kaa ntáde ña.

20 Da xōó ka ñā'a, ña é kade é kīni kaa ne, ña ntío kue'en tsí ña ñu'ú san. Ntē ña kaxee étsin ña mí kāxi'í nuu, vata koo é ña tídito nuu i é kāde ña.

21 Ntá tsi xoo ñā'a, ña é kade é nuu é ntaā í ne, kaika ña mí kāxi'í vata koo é na tídito tsí kade ntaa ña vatā ó kaka'an Xúva kō é viī ña —ka'an Jēsuu.

Kaka'an xtúku Juaan Bautista ni Jēsuu

22 Dā kúvī sá'ā ne, kuē'en Jēsuu ni ña ntiní'i ña ñúú Judea. Ikān intóo ña, ntānakutsi ntute ña ñā'a san.

23 Juaán di ne, kanakūtsi ntute ña ñā'a, ña ñuú Enoo é tuvi étsin ñuú Saliin, tsí dóo iō ntúte ikān. Ntāñe'e ñā'a san ne, ntaítsi ntute ña.

24 Tsí vata kúnuu kutū Juaan.

25 Ío ña ntántikín Juaán ne, eni ntu'u ñā ntátiin nuu ña nī uun ña'a ña Israee kuénta iña í vatā xkoó ini ña é ntántoo ña kúñu ñā.

26 Kué'en ñā mí tuví Juaán ne, ntáka'an ñá ni ñā:

—Mastru, ña itúvi ni'i nto diñi ntute ka'nu Jordaán san, ña é káka'an ntó nī ntí ne, é kanakūtsi ntute ña ña'a di. Un ntíí ntíí ña'a san ntáñe'e ñá nta'a ña ve —ka'an ñā.

27 Kidáā ne, kaka'án Juaan ni ñā:

—Ñā tívī nee iña é nī'i kó tē ña te Xuva ko tá'xi ñā.

28 Tékú nto lo'xo mii ntō é káka'án u tsí ña te xu'u é Cristú u, ntá tsi xu'u di'na táxnūu ña ko.

29 Xu'ú ne, vata kaa ña vá'a tiin ni'í ña é da vé tánta'a kaa u. Dukuān dīni ña da téku ña é káka'an ñá tánta'a san. Dukuān dīní ko di.

30 Dīvi ñā ne, kantio é dií ka kaa dukún ka ñā. Xu'ú ne, kantio é nainu xuví u —ka'án Juaan.

Ña vé'xi e dukún kán

31 Ña vé'xi e dukún kán ne, dií dií ka ka'nu ña'a ña é un ntí'í o. Ña vé'xi ñuxiví a ne, ñuxiví sa kaduku ntée ña. Kaka'an ñá iña i é ío ñuxiví sa. Ntá tsi ña vé'xi e dukún kán ne, dií ka ka'nu ña'a ña é un ntíí o.

32 Kaka'an ñá nēe é ini ñá, nēe e téku ña, ntá tsi ña ntákuinti'xe ña'a san é káka'an ñā.

33 Xoó ña'a, ña é kakuinti'xe i é káka'an ñá ne, ini ña tsí nuu é ntaā í kaka'an Xúva kō.

34 Ña vé'xi nta'a Xuva kō ne, kaka'an ña tú'un Xuva kō, tsi kaxé'e Xuva kō Espíritu ñā.

35 Dōó kuinima Xúva ko I'xā ñá ne, xé'e ñā é kadā kú'vē ñá da nēe ka ntí'í nuu i.

36 Xoo é kákuinti'xe i I'xá Xuva kō ne, ío ntuvi vā'á iña ña ntii dañu ntúvi. Xoo é ña kakuinti'xe i I'xá ñā

ne, ña túvi ntuvi vā'á iña i tsí ntii dañu ntūvi kué'e Xuva kō é ntō'o ña.

4

Jesuu ni ñadī'i ñuú Samaria

¹ Kūtuni ñá fariseú san tsí dií ka ntántikin ña'a san Jesuú ne, dií ka titín ña'a kanakūtsi ntute ña é Juaán;

² kuān te ñá te mii Jesúsú kánakūtsi ntute ñá ña'a san, tsí ña ntini'i ñā san.

³ Tékú Jesuu sá'a ne, ntāka ña ñuú Judea, kúnū'ú xtuku ña ñuú Galilea.

⁴ Dá kué'en ñá itsi kán ne, itā nti'xin ña ñuú Samaria.

⁵ Xée ña ñuú Sica é kādūku ntée ñuú Samariá san. Ikān tuví étsin ñu'u é xé'é Jacoo iña i'xá ña Josee.

⁶ Ikān tuví pusu é xtúví Jacoo. Dōo kuitá Jesuu, tsí dóo kue'e íka ña ne, ínūu da'na ña uun xo diñi pusú san. E dóko sa ká'ñu ntuvi kídaā.

⁷ Xée uun ñadī'í, ña ñuú Samaria, é tavā ñá ntute ne, kaka'an Jesúsú ni ña:

—Tā'xin kudiin ntuté san na kō'ó u —ka'an ña.

⁸ (Tsí ña ntini'i ñā ne, kué'en ñā má ñuú san, kukuíñ ña é kā'xí ña.)

⁹ Kaka'an ñadī'í, ña ñuú Samariá san, ni Jesúsú:

—¿Nté kui xu'ú ntu kaikan ntó ntute é kō'o nto? Tsí xu'ú ne, ña ñuú Samariá u ne, nto'ó ne, ña Israee nto —ka'an ña.

(Tsí ñá vā'á odo ni'i tā'an ña Israeé san nī ña ñuú Samariá ne, ntē ña ntáka'an ni'i ta'an ñá di.)

¹⁰ Kidáā ne, nantíko kōó Jesuu, kaká'an ñá ni ñadī'í san:

—Tē dí inin neé kata'xi Xúva kō doméni; tē dí inin xoo ñá'a kaikan ñá ntute ne, divīn é kākan ntúte

nta'a ña ne, ta'xi ña ntute é kata'xi ntuvi vā'á iña o —ka'an ña.

¹¹ Kaka'an ñádī'í san ni ñā:

—Ntá tsi ña túvi nee iña é tāvá nuu nto ntute san, tsí dóo kūnu pusú san. ¿Mí'i ntu tāva nto ntute é ta'xi ntuvi vā'á iña kó kuan?

¹² ¿Vá díi ka ka'nu ntu nto é uva ata ko Jācoo? Tsí ñi ñā xtúvi ña pusú sa'á ne, i'a xí'i ña ntute, ni i'xā ñá, ni kīi ña ñi —ka'an ña.

¹³ Nantíko kōó Jesuu, kaká'an ñá ni ñā:

—Xoó ña'a é kaxi'i ntute sá'á ne, da nuu da kuií tsi kaitsi ñá ntute.

¹⁴ Ntá tsi tē xoó ko'o i ntute é tā'xí u ne, nté uun ito ñá itsí ka ña ntute. Ntute é kuē'é u ne, vata kaa mí kakene mii ntúte é kata'xi ntuvi vā'á iña ña ntii ña ñi, kuan kāa nima ña —ka'an ña.

¹⁵ Kaka'an ñádī'í san ni ñā:

—Ún tā'xi nto kó ntute tsikán ni, vata koo é ña itsí ka kó ntute ne, ñá kixtāvá ka ú ntute i'a —ka'an ña.

¹⁶ Kaka'an Jésuu ni ñā:

—Kunakuekán xii o ne, dá kī'xin xtukun.

¹⁷ Nantíko kōó ñádī'í san, kaka'an ñá ni ñā:

—Xôo xii ko —ka'an ña.

Kaka'an Jésuu ni ña kídaā:

—Vá'ā ó kaka'an tsí xoó xii o.

¹⁸ Tsi é ū'un xii o ne, ña é tuvin ni'in vevíi ne, ñá te xii mii ō. Nuú é ntaā i é kākā'an —ka'an ña.

¹⁹ Kaka'an ñádī'í san ni ñā:

—Ñi ñā ne, kutuní ko ve tsí ña é kākā'an naa Xuva ko nto.

²⁰ Tatá vi'i ntí, ña intóo ñi'na ne, i'a kixka'an ntá'ví ña ni Xuva kō rkí ukú sa'a, ntá tsi ñi ñā ntō é ña Israee ntó ne, ntáka'an nto é ntio é kī'in o ñuú Jerusaleen é kākā'an ntá'ví o ni Xuva kō —ka'an ña.

²¹ Kídaā ne, kaka'an Jésuu ni ñā:

—Na kuĩnti'xe o é kākalan u ni ō: Tsi vé'xī ura é ña ki'xí ka nto nte í'a, nté ñuú Jerusaleen é ka'an ntâ'ví nto ni Xuva kō.

²² Ntē ña ini nto xoo é ntánuu iní nto, ntá tsi nti'í ne, iní nti xoo é ntánuu iní nti, tsí tatá Israee vé'xī ña é nakākú un nti'í ñā'a san.

²³ Ntá tsi vé'xi ntuví ne, ñiví é ntoo ō vevíí, é ña'a, ña ntánuu iní nti'xe i Xuva kō né, kanñ nima ñá nti'kñ ña é nuu é ntaā i. Ña kuān ntāa san, ñivi ñā é kanantuku Xuva kō é nanū'u ñā iní ña ña.

²⁴ Tsí Xuva kō ne, vata kaa tatsín kaa ña; ña kúvi kīnī o ña. Xoó ña'a é ntio ña é kuñnima nti'xe ña Xuva kō ne, ntio é ññ kue'én ini ña nanū'u ñā iní ña ña —ka'an ña.

²⁵ Kaka'an ñādī'í san ni ñā:

—Iní u tsí ki'xi uun ña'a, ña taxnuu Xuva kō, ña é kuanñ Cristu. Tē xee ñā ne, ñivi ña nañē'e ñā ko é un nti'í —ka'an ña.

²⁶ Kaka'an Jesúsni ni ña kidaā:

—Ñivi san xu'u é kākalan ní'in —ka'an ña.

²⁷ Kidāā ne, naxee ñā ntini'i ñā. Koó dā kúdu'va ña é kākalan ñā ni uun ñādī'í. Ntá tsi nté uun ña'a ña ña ni kene iní ña é tsixe'e ña ñā nté koo, ō nee núu i ntatín ña ni ñādī'í san.

²⁸ Ikan tsí xtúvi miñ ñādī'í san xoó ña, dá kúnú'u ña má ñuú san, kaka'an ñā ni ñā'a san:

²⁹ —Kamá san nto, kixkoto nto uun ñatī, ña é kākalan ní ko nee nti'í nti'í é idé u. ¿Vá ñā ntu te ñivi ña é Cristu ña, ña táxnuu Xuva kō? —ka'an ña.

³⁰ Kidāā né, kī ña, kue'en ñā ni ñā mí tuví Jesuu.

³¹ Ññ dukuan ña ntini'i Jēsuú ne, xe'e kuétsi ña ñā é ká'xi ña.

³² Ntá tsi kaka'an Jesúsni ni ñā:

—Ō é ká'xi u e ñā ini nto —ka'an ña.

³³ Ntátsixe'e tā'an ña:

—¿Vá xoó ntu e kixni'i i é ká'xi ña? —ka'an ña.

34 Kaka'an Jesús ni ña:

—É ká'xí u ne, ñi ña é káda ntaa u é ntio ña táxnūu ko, é vī ntí'í u tsiñu ña.

35 ¿Vá ña ntu té xkoó ka'an nto: “Kakunaá kimi xōo dá ta'vi o”? Xu'ú ne, kaka'án u ni ntō: Koto nto itú san, tsi e dóo kakuaan é ta'vi o vē.

36 Xoo é kita'vi i ne, ntuá'vi ña; nakuido ña nuu i e dóo nuu á'vi i ntii dañu ntūvi. Kidáa ne, ña ntaí'xi san kuntoó díni dadí ña nī ña ntáta'vi san te kúvi.

37 Nuú é ntaá í vata xkoó ka'an ña tsí uun ña kata'xi tatá ne, tuku ña katá'vi i.

38 É taxnūu u nto é kitá'vi nto mí ña ni ixkú'xi nto. Tuku ña'a dé tsiñu ña ne, ñi ña ntō va'á nto tsiñu ña ve —ka'an ña.

39 Ná te da díi ña ñuú Samariá san kuínti'xe ña Jesuu kuénta iña i e ntáa ñadí'í san ni ña, dá kaká'an ña: “Ña tsíkán ne, kaka'an ña nī ko é un ntí'í é idé u dí'na”, ka'an ña.

40 Dā xee ña ñuú Samaria mí tuví Jesuú ne, tēe koó ña ña é kutuví ña. Íntoo ña ni ña ūvi ntúvi.

41 Kidáa ne, díi díi ka kue'e ña'a san kuínti'xe ña Jesuu kuénta iña tú'ūn é kaka'an ña.

42 Ntáka'an ñá'a sán ni ñadí'í san:

—Ntákuínti'xe ntí ve, ntá tsi ña te da mii tsí é kaka'an ntó nī ntí, tsí téku mií ntí é kaka'an ña. Kūtuní ntí tsí ñi ña kixnákaku ñuxiví sa —ka'an ña.

Dā ntavá'a Jesuu i'xá ña tsiñu ka'nu i iñá rei

43 Dā kúvi uvi ntúvi ne, ntaka ña ikān, kúnū'ú ña ñuú Galilea.

44 Tsí vata o ka'an mí Jesuú ne, nté uun ña'a, ña kaka'án naa Xuva ko ne, ña tē ntaíko ñu'ū ña ñuú ña ña.

45 Ntá tsi dā náxee Jesús ñuú Galileá ne, dōo díni ña'a san é vē'xi ña. Tsí da xé ñe'e ña ñuú Jerusaleen

da kúvi viko sán ne, ĩní ña nee ntí'i ntí'i nuu i é idé Jesuu íkān.

⁴⁶ Nāxee xtúku Jesuu ñuú Canaa é kāduku ntée ñuú Galilea, mí ntáda ña ntute kuíi san ntute tinti'o. Ñuú Capernaú san ne, ikān tuvi úun ñatíi, ña kade tsiñu iñá reí ne, ētsin i'xá ña.

⁴⁷ Dā téku ña tsí e ntáka Jesuu ñuú Judeá ne, nāxee ña ñuú Galileá ne, ku'é'en ñā mí tuví ña, kúkoto ñá te k'ín ñá, kintavá'a ña i'xá ña, tsí dokó sa kúvi.

⁴⁸ Kaka'an Jésuu ni ña:

—Tē ña kiní nto nuu i é tā'xi kuentá, tē ña kiní nto nuu i e dóo ka'nu ne, ñá kuintí'xe nto —ka'an ña.

⁴⁹ Kaka'an ñá tsiñu ka'nu i iñá reí san ni ñā:

—Vii nto da xē'e, k'ín kúdii nto, tsí dokó sa kúvi i'xá ko —ka'an ña.

⁵⁰ Kidáā ne, kaka'an Jésuu ni ña:

—Kunú'u nto nú vi'i nto kān, tsí i'xá nto ne, kantító —ka'an ña.

Kuĩnti'xe ña tsiñu i san é kākā'an Jésuu ni ñá ne, kúnū'ú ña.

⁵¹ Dā ve tsi kunú'u ña itsi kān ne, véxnākuetu itsi ña ntáde tsiñu iñā ña. Ntáka'an ñá ni ñā tsí kantító i'xá ña.

⁵² Kidáā né, tsixe'e ña ñā neé ura iñi ntú'u ntuvá'a i'xá ña. Ntáka'an ñá ni ñā:

—Iku kaeku uun kuáa ntíko ka'ni san —ka'an ña.

⁵³ Kūtuní uva i'xá san tsí ñivi tsi ūra é kākā'an Jésuu ni ña tsí kantító i'xá ña. Kidáā né, kuĩnti'xe ña Jesuu, ni un ntíi ntíi ñavi'i ña.

⁵⁴ Sá'a kuvi ūvi núu i e dóo ka'nu é idé Jesuu da ntáka ña ñuú Judea, da náxee ña ñuú Galilea.

5

Dā ntavá'a Jesuu uun ña nat'ín, ña ñuú Betseda

1 Dā kútítin ntuvi ne, ĩde tuku ña Israeé san viko ne, kúntāa Jesuu ñuú Jerusaleen.

2 Ikān ne, tuví uun ntó'o mí kãñú'u ntute etsin Xi'i Le'ntú san é nani Bětseda é tū'un hébreu. Ió u'un corídoó díñi ntute sán ne,

3 ñá te da dīi ñá nchokuví san ntoo ña ñu'u kãn. Iō ñá ne, skuaā ña, xné'ē ña, ñá natin i dí ne, ntantétu ña neé ura tē kanta nuu ntute san.

4 Tsí un vé'xi ne, kaka'an ñá é kanainu uun ánjē nú ntūte san ne, kakanta nuu ntūte san. Xoó ña'a é di'na nakō'xó nuu i kúñu ĩ iní ntute sán tē kanta ne, ntūvá'a ña da nēé ka nuu kuí'i kakúvi ña.

5 Ikān tuví uun ñatīi é ōko xe'un uni kuíā é nchokuví ña.

6 Iní Jesuu ña mí tuví ntaa ñá ne, kutūni ña tsí ña te dá vevii tuví nteē ñá ikān. Kaka'an ñá ni ñā:

—¿Ntio ntu o é ntuvá'an? —ka'an ña.

7 Kaka'an ñá natin i san ni ña:

—Xōxó ña'a xntii ĩ ko é nakíi nto'o kó iní ntute san te kanta ntute san. Dā ve tsi ncho kí'vi ú ne, é tūku ña'a kúnē'é ña kúkí'vi ña —ka'an ña.

8 Kaka'an Jésuu ni ña:

—Nakuiñin. Nakí'in xuvi o ne, nakakan ve —ka'an ña.

9 Ura tsí i ntuvá'a ña. Ntaa ni'i ña xuvi ña ne, nakaka ña. Ntuvia tsikán ne, ntuvia iō dá'na.

10 Dukuān ne, ntáde tíi ña Israeé san ni ña dā vé ntuvá'a san:

—Vevíi ne, ntuvia é ntoo da'na ō. Ña kuvi é ntaa ni'i nto xuvi ntō vevii —ka'an ña.

11 Kaka'an ñá ni ña:

—Ña é ntavá'a kó ne, divi ña kãka'an ñá nī ko: “Ntaan ni'in xuvi o ne, nakakan ve” —ka'an ña.

12 Kidáa ne, tsixe'e ña ñā:

—¿Xoó ntu ña'a kaka'an ñá ni ō é na ntaan ni'in xuvi ō ne, dá nakakan? —ka'an ña.

¹³ Ntá tsi ña ntuvá'a sán ne, ñá ñni ña xoo ñá'a ña ntavá'a ña. Tsi Jesuú ne, kīi nteé xio ña mé'ñū ña'a san é ña te da díi ña ntoo ña ikān.

¹⁴ Dā rkontūvi náni'i tā'an Jesuu ña ini ukún ka'nu sán ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Koton ve, tsi é ntuvá'an. Ná ku vīín kan é kīni kaa, tsí tē ñá'a ne, díi ka kue'e kui'i ní'i o —ka'an ña.

¹⁵ Nātī san ne, ntāka ña, kue'en ña, kaka'an ñá ni ñā Israeé san tsí Jesuu náni ña é ntavá'a ña.

¹⁶ Dukuān ne, íntīkin nuu iní ña Israeé san Jesuu. Ncho ka'ní ña ña, tsí idé ña sá'a ntuvi é iō dá'na.

¹⁷ Ntá tsi kaka'an Jéssuu ni ña:

—Uvā kó ne, kade tsiñu ña un tsi nte vevíi ne, dukuān é xū'ú ne, kade tsiñu ú di —ka'an ña.

¹⁸ Dukuān ne, díi díi ka ncho ka'ní ña Israeé san ña. Ná te da mii tsí é ña ni de ntāa ña é kūtuví da'na ña ntuvi dá iō dá'na, tsí da xé kaka'an ña tsí Xuva kō né, ñi ña é uva mii ña ne, kade ña tsí dadíi ña ni Xuva kō.

Tsiñu é kūvi víi I'xá Xuva kō

¹⁹ Kidáā ne, kaka'an Jéssuu ni ña:

—Nuu é ntaā i é kākā'an u ni ntō: Nā kúvi neé víi u é kuenta iña mii ko, xu'u é I'xā ñá ko. Tsi dá mii é víi ú vatā ó de Uvā ko. Da neé ka nuu i é kade ña ne, ñi ña tsí kade ú di, xu'u é I'xā ña.

²⁰ Tsi dóo kakuinima Úvā kó ko, xu'u é I'xā ñá ko ne, kanañe'e ñá ko é un nti'i nuū i é kāde ña. Nuu i é díi díi ka na'nu nañe'e ñá ko vata koo é un tsi kudū'va nto.

²¹ Vatā ó de Uvā kó é kanantōto ña ña xi'í san ne, vata ó kaxe'é ña ntuvi iña ñá ne, kuān o tá'xi ña kó ñi é kūvi víi u kué'e ú ntuvi iña i dá xōó ka tsi é ntio ko.

22 Ñá te mii Uvā kó é kāk'an ñá xoo é vá'a i, xoo é ña vá'a i, tsi é naxnuu nta'a ñā ko é xū'u vii u sá'a,

23 vata koo é kuan tsi koo kuiko ñu'u ntō kó xu'ú vatā o ntaiko ñu'u nto Uvā ko. Xoo é ña kaiko ñu'u ī kó ne, ñá te kaiko ñu'u ña Uvā kó di, tsí ñi ñā é táxnūu ña ko.

24 Nuū é ntaā i é kāk'a'án u ni ntō: Xoó ña'a, ña é katekú i tú'ūn kó ne kakuinti'xe ña ña táxnūu kó di ne, ní'i ña ntuvi vā'á iña ña ntii dañu ntúvi. Ná nī'i ña é ntō'o ña. Tsí é itā ntí'xin doxi'í san iña ñá ne, e ní'i ña ntuvi vā'á iña ñá ve.

25 Nuū é ntaā i é kāk'a'án u ni ntō tsi vé'xi ūra ne, e xéē vevii, é tēkú un ntí' ntí ña xi'í san tatsín ko, xu'u é I'xá Xuva kō u. Xoó ña'a é kaeni tutun ñá ne, ní'i ña ntuvi vā'á iña ña.

26 Tsí vata tsi kaa Uvā ko, é iō ntuvi iña mii ñá ne, kuan tsi ō tá'xi ña ko é kōo ntuvi iña mií ko di, tsí xu'u é I'xá mii ñá né,

27 tā'xi ña ko é kadā kú've u é un ntí'i iña ña'a, tsí xu'u é vēxkúvī ū ñatīi.

28 Ná ku da kudū'va nto é kāk'a'án u sá'a, tsí xee úra i é un ntí'i ña xi'í san tekú ña tatsín ko.

29 Kidáa ne, ntii ñā nú ñaña ñā. Xoó ña'a é ēdé ña é vā'á ne, ntoto ña é nī'i ña ntuví va'á iña ña. Ntá tsi xoo ñá'a é ēdé ña é kīni kaa ne, ntoto ña é nī'i ña dô'vi kan.

Xoo tá'xi i é kūvi vii Jesuu e káde ña

30 Ña kúvi nee iña é vijí ú kuenta iña mií ko. Vata tsī o tékū ko é kāk'a'an Úvā kó ne, kuan tsī ó kade kú've u dí ne, vá'a tsī ó e kade kú've u, tsi ñá te kuēnta iña mií ko kade u, tsí kuenta iña Xuva ko, ña táxnūu ko.

31 Ña kúvi ntantaa u iña mií ko, tsí ña kaidiá'vi.

32 Ntá tsi iō ña é ntantaa ña kuenta iña ko. Iní u tsí kaka'an ñá nee iña é nuu é ntaā i iña ko.

³³ Nto'ó taxnūu nto ña é tsixe'e Juaan iñá ko ne, nee iña é nantíko koō ñá ne, nuu é ntaā i.

³⁴ Ntá tsi ña káde ú kuenta é kākā'an ñá'a san iñá ko. Da ti tsi kaka'án u ni nto sá'á vata koo é kūvi nakáku nto.

³⁵ Juaán ne, vata kaa ñu'u é kai'xí ne, kaxi'í nuu ne, dōo diní nto é kuntōo da'na nto mí kāxi'í nuu ñu'u ña.

³⁶ Ntá tsi iō xoo é ntāda ntaa í iñá ko é dií ka nuu á'vi ka é vata kaa é kā'án Juaan. Tsí tsiñu é kade ú vevii ne, mii tsí é kántada ntaa é Uvā kó xnúu ntá'a ña ko.

³⁷ Tsí Uvā kó, ña e táxnūu kó ne, mii ña kántada ntaa ñá iñá ko. Nté uun ito vata téku nto tátsin ña. Ntē vata kiní nto ña nté kaa ña.

³⁸ Ntē ña ni kánūu nima ntó tú'un ñā di. Tsí ña ni kuīnti'xe nto ña táxnūu ña.

³⁹ Dōo vá'ā ó ntánakua'a vá'a nto tú'un Xuva kō é ūve na'a vata koo é nī'i ntó ntuví va'á iña ntó ntii dañu ntūvi, kuiní nto. Diví kuenta iñá ko é ūve na'a san.

⁴⁰ Ntá tsi ñá ntio nto kuntikin ntó ko vata koo é nī'i ntó ntuví va'á iña nto.

⁴¹ Xu'ú ne, ñá te kantukū u é kada ka'nu ña'a sán ko.

⁴² Ntá tsi xu'ú ne, iní u nto ne ñá'a nto é ña te ntákuinima ntí'xe nto Xuva kō.

⁴³ Xu'ú ne, vé'xī ú kuenta iña Uvá ko ne, ña ntío nto é kutūví u ni ntō. Ntá tsi te tūku ñá'a ki'xi ña kuenta iña mii ñá ne, kidáā né, xtuví ntó ña.

⁴⁴ ¿Nté ntu koo kuīnti'xe nto ve? Tsí kūdii ntáde na'nu mii xnto tā'an nto, ntá tsi ña ntáde nto kuenta te ka'an Xúva kō tsi dóo va'á nto.

⁴⁵ Ñá ku dē kuení nto te xū'ú tsi'i kuétsi ú nto nuu Uvá ko, tsí mii Muíseé san, ña ntántikin nto.

⁴⁶ Tsí tē dí ni kuīnti'xe nto é kākā'an Muíseé ne, kuīnti'xe nto kó di, tsí divi kuēnta iñá ko é kā'an ña.

47 Ntá tsi tē ña kuintí'xe nto e xntée na'a ñā ne, ¿nté ntu koo kuinti'xe nto tú'ün kó kuan? —ka'an Jéssuu.

6

Dā xé'e Jesuu é'xi u'un míil ña'a

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17)

1 Dā kúvī sá'ā ne, Jesuú ne, kué'en ña xīo diñi míni Galílea, dívi tsī é kākā'an ña é Tiberiá di.

2 Ñá te da dii da díi ñá'a san ntántikin ñá ña, tsí da xé ini ña nuu i e dóo ka'nu é kade ña, tsí kantavá'a ña ña ntánchokuví san.

3 Kúxēe Jesuu rkí ukú ne, da intóo da'na ña ni ña ntini'i ñā.

4 E dokó sa xée ētsin viko é nátava Xuva kō ña Israee ñuú Egítō, viko é kanatsu'un ka'nu ña Israeé san.

5 Dā xkókoto Jesuú ne, Iní ña tsí ña te da díi ña'a ntántikin ñá ña ne, kaka'an ñá ni Fēlipe:

—¿Mí'i ntū kíkuiin o é kā'xí un ntíí ntíí ña'a san? —ka'an ña.

6 Da ti tsi kaka'an ña é ntio ña é kōto nteé ña Felipe nté koo ka'an ña. Tsí ini míi ñā nté koo vií ña.

7 Kaka'an Félipe ni ña:

—Ntē ña xee tá'an é ūvi sientu â'ví tañú'u kuiin ō é kā'xi un ntíí ntíí ña'a san, kuān té un síin —ka'an ña.

8 Uun ña'a ña ntini'i ñā, ñá nani Āndree, ení Simuun Pedrú ne, kaka'an ñá ni ñā:

9 —I'a ntitsí uun na kudii, na é ni'i ú'ün tañú'u sēvada ni úvi tsákā san, ntá tsi ¿nté ntu koo vii o sá'a é ña te da díi ña'a? —ka'an ña.

10 Kidáā ne, kaka'an Jéssuu:

—Ká'an nto ni ñā'a sán, na kūntoo ña —ka'an ña.

Tsi dóo vá'ā o nú ité san ne, ikan ĩntóo ña, vata ũ'un míil é da mii tsi ñatīi.

¹¹ Kidáa ne, kī'i Jesuu tañú'ū sán ne, dā nakué'e ña sintiá'vi nta'a Xuva kō. Kātsin dava ñá, dā tsí'i ña nta'a ña'a san, ña ntoo nú ité san. Kuan tsī o dé ña nī tsákā sán di. Xé'e ñā vata kaa e kutíi ña'a san é ka'xí ña.

¹² Dā kúvi é'xi ntā'a ñá ne, kaka'an Jésuu ni ña ntini'i ñā:

—Nakuido nto utsi i é ntoó ka vata koo é ña te neé kate —ka'an ña.

¹³ Nākuido ña é ntoó ka ne, uxúvī ká xika útsi tañú'ū san kúvi.

¹⁴ Kidáa ne, dā ĩni ña'a san nuu i e dóo ka'nu é idé Jesuú ne, ntáka'an ña:

—Nuu é ntaā i tsí ña sā'á ne, divi ñā é kāka'án naa Xuva ko, ña é kī'xí ñuxiví a —ka'an ña.

¹⁵ Ntá tsi Jesuú ne, kūtuni ña tsí ntio ña'a san ña é kue'e kuétsi ña ña é vii ñá rei. Kidáā né, kīi nteé xio ña ña'a sán ne, dā kuntáa xtuku ña rki uku, mí kutuvī mii ña.

Dā ĩka Jesuu nú ntūte

(Mt. 14:22-27; Mr. 6:45-52)

¹⁶ Dā kuáā ne, kúntīi ña ntini'i Jēsuu nú ntūte san.

¹⁷ Kidáā ne, ñú'u ña ĩní tun ntōó san ne, ĩñi ntú'u ita ntí'xin ña mé'ñū ntute san é kī'in ñá ñuú Capernau. É dōo kúneé ne, váta xēe Jesuu mí ñū'u ña.

¹⁸ Kidáā né, dōo ido ntúte san, tsi dóo ntii kainu tatsin.

¹⁹ Dā ku ĩka tun ntōó san te ũ'ún ne, o ĩñu kilumétru ne, ĩní ña Jesuu é vē'xí ña dī'in ña, kaika ña nú ntūte san. Dā xee étsin ña nú tun ntōó san ne, dōo ú'vī ña.

²⁰ Ntá tsi kaka'an Jésuu ni ña:

—Ñá ku u'vī nto, tsí xu'u —ka'an ña.

²¹ Kidáā né, dōo diní ña tsí kūxée Jesuu iní tun ntōo san ne, ura tsí xee ñá diñi ntute san mí kī'in ña.

Ntánantuku ñā'a san Jéssu

²² Dā tuví tevāā sán ne, ña ñu'u uun xo diñi ntute sán ne, kūtuni ñá tsí ña ntini'i Jéssuú ne, ntāka ña ña ña ña tsi tun ntōo san ntíko kōo ni'i ña, ntá tsi ña ni ñe'e Jéssu ni ña.

²³ Nī dukuan ntánaxee tun ntōo é vē'xí ñuú Tiberia, etsin mi é'xi ña tañú'ū é nakué'e Tó'o kō sintiá'vi nta'a Xuva kō.

²⁴ Dā iní ña'a san tsí xoxó Jesuu ni ña ntini'i ña ne, nakú'un ña tun ntōo san, kue'en ña ñuú Capernau, kúnantúku ña Jéssu.

Tañú'ū é kata'xi ntuvi iña ko

²⁵ Dā nání'i ta'an ña uun xo diñi ntúte sán ne, tsixe'e ña ñā:

—Mastrú, ¿nté ntu ō xee ntó i'a? —ka'an ña.

²⁶ Kidáā ne, kaka'an Jéssu ni ña:

—Nuu é ntaā i é kāká'án u tsí da ti tsi ntánantuku ntō ko tsí da xe tá'xi ú e é'xi nta'ā nto, ntá tsi ntē ña te ni ñe'e diki nto nuu i e dōo ka'nu e iní nto é idé u.

²⁷ Ñá ku kada tsiñu nto é nī'i nto tañú'ū é kantí'i te kā'xi o. Kada tsiñu nto vata koo é nī'i nto tañú'ū é kata'xi ntuvi vā'á iña nto ntii dañu ntúvi, tsí kaxnti. Táñú'ú sá'á ta'xi ú, xu'u é vēxkúvi ú ñatí, tsí e xntée Uvā kó ko seu ña —ka'an ña.

²⁸ Kidáā ne, tsixe'e ñā'a san ña:

—¿Ntē ntú koo kada tsiñu ntí vatā ó ntio Xuva ko? —ka'an ña.

²⁹ Nantíko kōo Jesuu, kaká'an ña:

—Sá'a tsiñu é ntio Xuva ko é vii nto: Na kuínti'xe nto ña táxnū ña —ka'an ña.

³⁰ Kidáā ne, tsixe'e ñā:

—¿Neé ntu nuu i nañé'e ntó nti vata koo é kuñti'xe ntí nto tē íni nti? ¿Neé ntu nuu i e dóo ka'nu víi nto?

³¹ Uva ata ika kō ne, é'xi ña é nani mānaa ñuu itsí kān. Tsí vatā ó uve na'a kaká'an é Xuva kō ne, xé'e ñā tañú'ū é vē'xí e dukún kān é kā'xí ña —ka'an ña.

³² Kidáā ne, kaka'an Jéssuu ni ña:

—Nuu é ntaā i é kākā'án u ni ntō: Ñá te Muisee ni ta'xi ña tañú'ū é vē'xí e dukún kān, tsí mii Uvā kó tá'xi ña tañú'ū é nuu é ntaā i é vē'xí e dukún kān.

³³ Tsí tañú'ū é kata'xi Xuva kō né, ñā'vī é vē'xí e dukún kān, é kata'xi ntuvi vā'á iña ña ñuxiví sa —ka'an ña.

³⁴ Ntáka'an ñá ni Jéssuu:

—Tā'xi nto ntí tañú'u tsīkan utén utén ni —ka'an ña.

³⁵ Kidáā ne, kaka'an Jéssuu ni ña:

—Xu'u e kúvi ú tañú'ū é ta'xi ntuvi vā'á iña nto. Xoó ña'a, ña é kuntīkin í ko ne, nté uun ito ká ña kakín ña. Xoó ña'a, ña é kakuinti'xe i kó ne, nté uun ito ka ña itsī ñá ntute di.

³⁶ Ntá tsí vatā ó kaka'án u ni ntō é kuān té ini ntó ko ne, ntá tsí vata kuñti'xe nto ko.

³⁷ Tsí un nti'í ñā é kata'xi Uvā kó ne, nta'a kó xee ña. Xoó ña'a, ña é kantīkin ko ne, nté uun ito ña kiñū'u ú ña kí'í kān.

³⁸ Tsí vé'xí ú e dukún kān é vīi u vatā ó ntio ña é taxnúu ko, ñá tē ñá tsí mii ko víi u.

³⁹ Sá'ā tá'xi ña é vīi u: é ña nakunáa u nté uun e xnúu nta'a ña ko, tsí nantōto nti'í ú ña ntuvi te nti'í ñuxiví sa.

⁴⁰ Tsí Uvā ko ntio ña é na kīnī un nti'í ñā'a sán ko, xu'u é I'xā ñá ne, na kuñti'xe ña ko. Ní'í ña ntuvi vā'á iña ña ntii dañu ntúvi ne, nantōtó u ña ntuvi te nti'í ñuxiví sa —ka'an ña.

⁴¹ Dukuān ne, ká'an ntēē ña Israeé san ña, tsí kaka'an ña é ðivi ñā kúvi ña tañú'u é vē'xí e dukún kān.

⁴² Ntáka'an ñá'a san:

—¿Vá ña ntu te ña sā'a é Jēsuu, i'xá Josee? Tsí ini o úva ña ni ði'i ñā. Dá kakā'an xkú ña tsí e dukún kan vē'xí ña —ka'an ña.

⁴³ Dukuān ne, kaka'an Jēsuu ni ña:

—E xée o tsí ka'an ntée nto kó ni tā'an nto.

⁴⁴ Xoxó kuvi kuntikín i ko tē ña te Uvá ko táxnuu ña i, vata o táxnuu ña kó ði ne, nantōtó u ña ntuvi te ntí'i ñuxiví sa.

⁴⁵ Tsí vatā ó uve na'a kaka'an ña ka'án naa Xuva ko: “Mii Xuva ko nañē'e ña un ntí ntí ña'a san”, ka'an ña. Dukuān né, dā xóo ká ña'a, ña é kateku í ña, é kakutú've i é kākā'an Úvā kó ne, kantikín ñá ko ði.

⁴⁶ Nté uun xoxo vata kiní i Uva kō. Mii tsí u é vē'xí u nta'a ña é íní u ña.

⁴⁷ Nuú é ntaā i é kākā'án u ni ntō tsí xoo ñá'a, ña é kuinti'xe i kó ne, ní'i ña ntuvi vā'á iña ña ntii ðaũ ntúvi.

⁴⁸ Xu'u é tañú'u é ta'xi ntuvi vā'á san.

⁴⁹ Tsí uva ata ika ntō ne, e'xí ña manaa ñuu itsí kān né, dā dúkuan tsi xi'i ña.

⁵⁰ Ntá tsi xoo ñá'a, ña é kā'xí i tañú'u é vē'xí e dukún kān ne, ña kúvī ña.

⁵¹ Xu'u kúvi ú tañú'u é kántito é vē'xí e dukún kān. Xóo ña'a, ña é kā'xí tañú'u sā'á ne, ní'i ña ntuvi vā'á iña ña ntii ðaũ ntúvi. Táñū'u é tā'xi ú ne, kũnú mii kó kúvi. Ta'xí u kúnū ko é nī'i ña ñuxiví sa ntuvi iña ña —ka'an ña.

⁵² Kidáa ne, tsixe'e tā'an ña Israeé san, ntáka'an ña:

—¿Ntē ntú koo ta'xi ña sā'a kúnū ñā é kā'xi o, é kuān ó kaka'an ñá sa? —ka'an ña.

⁵³ Kaka'an Jēsuu ni ña:

—Nuu é ntaā i é kākā'án u ni ntō: Tē ña ká'xi nto kúñū ko, xu'u é vēxkúvi ú ñatíí, tē ña ko'o nto niñí ko dí ne, ña túvi ntuvi vā'á iña nto.

⁵⁴ Tsí xoo ñá'a, ña é kākā'á kúñū kó, nī ña é kō'o niñí ko ne, ní'i ña ntuvi vā'á iña ña ntii dañu ntúvi ne, nantōto ú ña ntuvi tē ntí'i ñuxiví sa.

⁵⁵ Tsi kúñū kó ne, ita ntí'xe nto kuvi; niñí ko ne, ntute nti'xe nto kúvi.

⁵⁶ Xoo é kākā'á i kúñū kó, nī é kō'o niñí ko ne, nuu ña nimá ko ne, nuu ú nima ñá di.

⁵⁷ Uva kō, ña táxnūu kó, ío ntuvi iña ña. Dukuān né, ío ntuvi iñá ko kuenta iña ña. Xoo é kākā'á i kúñū kó ne, ní'i ña ntuvi vā'á iña ñá kuenta iñá ko.

⁵⁸ Kaka'án u kuenta iña tañú'ū é vē'xí e dukún kán. Táñū'ú sa'á ne, ñá te vāta kaa manaa e é'xi ñata ntō, ña intóo kídaā, tsí dā dúkuan tsi xi'i ña. Ntá tsi xoó ña'a, ña é kākā'á tañú'ū sa'á ne, ní'i ña ntuvi vā'á iña ña ntii dañu ntúvi —ka'an ña.

⁵⁹ Sá'a kākā'an Jéssu dá nañé'e ña ña Israeé san má vi'í mí ntánataká nuu ña ñuú Capernau.

Tū'un e nté koo ni'i ko ntúvi vā'á iña ko ntii dañu ntúvi

⁶⁰ Dōó titín ña ntántikin ñá ne, dā téku ña sá'a ne, ntáka'an ña:

—Dōo vi'xín ō tú'ūn sa'a. ¿Xoó ntu kutíi i é ki'in diki i? —ka'an ña.

⁶¹ Kūtuni Jéssu tsí ña ni xkúntee iní ña é kākā'an ñá ne, kaka'an ñá ni ña:

—¿Ñá xkúntee iní ntu nto é kākā'án u san?

⁶² ¿Ntē ntú koo kuvi tē íni nto ko, xu'u é vēxkúvi ú ñatíí, te kūntáa u e dukún kán mí'í e dúkuān tuví u?

⁶³ Tsí Espíritū sán ne, divi ñā é kākā'á ña ntuvi iña ko. Ña kuntīto ó te da mii tsí kúñu kō. Tū'un é

kāka'án u ni nto ne, divī é vata kaa espíritū é kata'xi ntuvi vā'á iña nto.

⁶⁴ Ntá tsi iō ntó ne, ña ntákuinti'xe nto é kāka'án u —ka'an ña.

Tsí iní Jesuu nte dí'na xoo é kuintí'xe i ña ne, xoo é nadíko i ñā di.

⁶⁵ Kaka'an ña:

—Dukuān é kāka'án u ni nto dī'na tsí xoxó kuvi kuntikín í ko tē ña te Uvá ko tá'xi ña i —ka'an ña.

⁶⁶ Nté ntūvi tsikán ne, dōó títín ña ntántikín ña, kii nteé xio ña ña. Ñá nī kántikín ka ñá ña.

⁶⁷ Kidāā né, tsixe'e Jēsuu ña é uxuvi ñá'a, ña ntántikín ña:

—¿Ncho kí'in ntú nto di? —ka'an ña.

⁶⁸ Nantíko kōó Simuun Pedru, kaká'an ña:

—Xoó ka ntu é kuntikín nti, tsi tú'un ntō né, divī é kata'xi ntuvi vā'á iñá nti ntii dañu ntūvi.

⁶⁹ Ntí'í ne, é kuínti'xe nti, é ĩni va'á nti di tsí divi ntō é Cristu nto, ña e dōo va'á nuu Xuva ko.

⁷⁰ Kaka'an Jēsuu ni ña:

—¿Vá ñā ntu te ni nakaxnúu ú nto, é uxuvi ñá'a nto? Ntá tsi uun ña'a ntō ne, e ña vá'a kúvi nto —ka'an ña.

⁷¹ Kaka'an ñá iña Júda Iscariote, i'xá Simuun. Tsí divi ñā é diko ña Jēsuu rkontúvi, kuān té kaduku nteé ña uxuvi ñá'a, ña ntini'i ñā san.

7

Ñá ni kuínti'xe ení Jesuú san ña

¹ Dā kúvī sá'ā ne, ĩka Jesuu ñuú Galilea. Ñá ni ntōo ká ña kí'in ña ñuú Judeá san, tsí ncho ka'ní ña Israeé san ña.

² Dóko sā xee ntúvi e ntáde ña Israeé víko é kāñú'u ña ví'i xo'o.

³ Dukuān ne, ntáka'an éní Jesuu ni ña:

—Ñá ku kutūvín i'a. Kuē'én ñuú Judea vata koo é na kīnī ña ntini'i ō san núu ī é kaden.

⁴ Tsí te xōo ñá'a ntio ña é kutuvī ditó ña ne, ñá tē neé ka vii xu'ú ña. Tē ncho viin nuu i e dóo ka'nu ne, kuē'en mí kīnī ña'a san o é da kanii ñūxivi —ka'an ña.

⁵ Nté enī ñá ña ni kuintí'xe ña ña.

⁶ Kidāā ne, kaka'an Jesús ni ña:

—Váta xēe ura iñá ko, ntá tsi ðivi ntō ne, kuvi víi nto ða nēé ka ura nee iña é ntio nto vii nto.

⁷ Ñá te nēe nuu i kainchu'vi ñá'a nto. Ntá tsi xu'ú ne, dōo ntaínchu'vi ñá ko, tsí ða xé kaka'an ntáa ú ni ña nee é kīni kaa ntáde ña.

⁸ Kue'én ntó viko san. Xu'ú ne, ñá kī'ín u vevii, tsí vata xee úra iñá ko —ka'an ña.

⁹ Dā kúvi ka'an ña sá'a ni ña ne, ítūví ka ña ñuú Galilea.

Dā kue'en Jesús viko

¹⁰ Ntá tsi dā kue'en éni ña viko sán ne, ða rkontūvi kīi ña, kue'en ñá ði. Ntá tsi ña ni ñe'e ditó ka ña, tsí ðiin ðiin sá kue'en ña.

¹¹ Ntánantukū ña Israeé san ña mí kakuvi viko sán ne, ntáka'an ña:

—¿Mí'i ntū tuví ñatīi tsíkan? —ka'an ña.

¹² Dōo ntáka'an ñá'a san kuénta iña ña. Iō ñá ne, ntáka'an ña: “Ñatīi tsikán ne, dōo va'á ña'a ña.” Iō ñá ne, ntáka'an ña: “Ña'á ni san. Kūdii kaéni nta'ví ña ña'a”, ka'an ña.

¹³ Ntá tsi xoxó ni kā'an ntée i ñā mé'ñu ñā'a san, tsí u'ví ña ña Israeé.

¹⁴ Dā kúdava viko sán ne, kúk'ví Jesús ini ukún kan, eni ntu'u ñā nañé'e ñá ña'a san.

¹⁵ Koó dā kúdu'va ña Israeé san, ntáka'an ña:

—¿Nté kuān nte íni ntú ña sá'a? Tsí ntē ña ni nakuá'a ña —ka'an ña.

16 Kidáā ne, nantíko kōó Jesuu, kaká'an ña:

—É kanañē'é u ntó ne, ñá te dīki mií ko kaki'xi, tsí iña ña táxnuu ko.

17 Tē xoó ntio i é vii i é ntio Xuva kō ne, kutuni ñá te nta'a Xuva ko vē'xi é kanañē'é u san, o te dīki mií ko katavá u.

18 Xoo é katavá i dīki mií i é kākā'án ne, da ti tsi kanantuku ñā é vā'á iña mii ña. Ntá tsi xoo é kanantuku i é vā'á iña ña táxnuu i ne, kaka'an ña é nuu é ntaā i. Ñá tē nee iña é kīni kaa nuu nima ña.

19 ¿Vá ña ntu te dīvi ntó e tá'xi Muisee lei? Ntá tsi nté uun nto ña ntáde ntaa nto é ūve na'a. ¿Nté kui ntánantukū nuu iní ntu nto nté koo ka'ní nto ko? —ka'an ña.

20 Ntáka'an ñá'a san:

—¡Vá ña vā'a ntu nuu nima o! ¿Xoó ntu ncho ka'ní i o? —ka'an ña.

21 Nantíko kōó Jesuu, kaká'an ñá ni ña:

—Uun kudii núu i é idé u ne, un tsi da ntákudu'va nto.

22 Muiseé ne, náñē'e ñá nto vatā xkoó ini nto é tē'nté un siin kúñū é īxi nto. (Ntá tsi ña te Muisee ni xtuví ña kuān xkoó ini nto, tsí uva ata ika kō, ña intóo nte kidaa.) Ntō'ó ne, kuān te ntuvi iō dá'na, kae'nté nto é īxi í'xa tíj san.

23 Tē kuyi te'nte é īxi í'xa tíj san, ntuvi é iō dá'na vata koo é kāda ntaa nto lei Muiseé ne, ¿nté kui ntákudiin ntu nto ní ko e ntavá'a ú ñatíj san kanī kúñū ña ntuvi dá iō dá'na?

24 Ñá ku kā'an ntée nto ña'a san dá dotō tsí ntaíni nto ña, ntá tsí te kā'an ntó iña ña'á san ne, koto vā'a nto nee iña é ntáka'an nto —ka'an ña.

Kaka'an Jesuu mí vē'xí ña

25 Ío ña ñuú Jerusaleén san éni ntu'u ña tsíxe'e ta'an ña:

—¿Vá ña ntu te ñá sã'a é ntánantuku ñã'a san é ka'nī ñá ña?

²⁶ Un kaa ña ntitsi ña, kaka'an ñá ni ñã'a san, ntá tsi nté xoxo kaka'an í ni ñã. ¿Tē kuiní ntu ña tsiñu i san é ðivi ntí'xe ña é Cristu ña?

²⁷ Xo'ō ne, ini ntú ku ō mí'i vē'xí ña sã'a. Tsí te vē'xí Cristú ne, nté uun xoxó ini i mí'i kii ña te vē'xí ña —ka'an ña.

²⁸ Kidáā ne, un ntii tsī kéne Jesuu, kaká'an ña mí kanakuā'a ña ña'a san ini ukún ña Israee:

—Te ĩni ntó ko ne, ini nto mí'i vē'xí u. Ntá tsi ña te ni ki'xí u é miī ú ntio ko, tsí ña kaka'an é nuu é ntaā i san táxnūu ña ko. Nto'ó ne, ntē ñá ini ntó ña.

²⁹ Ntá tsi xu'ú ne, iní u ña, tsi íkan vē'xí u mí tuví ña ne, ðivi ñã e táxnūu ña ko —ka'an ña.

³⁰ Kidáā né, ncho t̃in ña ña, ntá tsi nté uun xoxo ni t̃in ntá'a i ña, tsí vata xee tá'an ura íña ña.

³¹ Ntá tsi ña te da díi ña kuínti'xe i ña ne, ntáka'an ña:

—Tē xee ñá táxnūu Xuva kō ne, ¿vá kūvi ntu vií ña e díi ka kue'e núu ĩ e dóo ka'nu vatā ó de ña sã'a? —ka'an ña.

Ncho t̃in ña fariseu Jesús

³² Tēkú ña fariseu e ntáka'an ñá'a san íña Jesús. Ña fariseu ni dútu ñá odo nūú san ne, tēé tsiñu ña ña mau ukun é t̃in ña Jesuu.

³³ Kidáā ne, kaka'an Jesús ni ña:

—Uun da'na sá kutūví u ni ntō dá ntāa ú, kínakutúví ú nī ña táxnūu ko.

³⁴ Dōó nantuku ntō ko, ntá tsi ña naní'i ntó ko. Ntē ña kuvi xée nto mí kíkutúví u —ka'an ña.

³⁵ Kidáā né, ěni ntu'u ña Israee san ntátsixe'e ta'an ñã:

—¿Mí'i ntu ntēe kíkutúví ña sã'a é ña kuvi naní'i ko ña? ¿Vá k̃in ntú ña xio ñuú san mí kaintóo xaa

tātá ña Israeé? ¿Vá ikan ntu kī'in ña, kinakuá'a ña ña'a, ña é ña ntákuinti'xe i Xuva kō san?

³⁶ ¿Nee iñá ntu kani tú'un é kākā'an ña: “Nantuku ntō kó, ntá tsi ña naní'i ntó ko, tsi ña kúvi xēe nto mí kutūví u”? —ka'an ña.

Ntute vā'a é ña katú'u

³⁷ Ntuvi da inú kava viko ka'nu sán ne, nákuñtí'sí Jesuu, kaká'an ña:

—Tē xoo é kaitsi i ntúte ne, na kī'xi ña mí tuví u, na kō'o ña.

³⁸ Tsí vatā ó uve na'a kaka'an Tú'un Xuva kō ne, xoo é kuinti'xe i kó ne, nima ñá kene ntute vā'a é ña katú'u nté un síin —ka'an ña.

³⁹ Kaka'an ñá kuenta iña Espíritū Sántū é kunūu ña nima í xoo é kuintí'xe i ña. Tsí vata ta'xi Xúva kō Espíritū Sántū san, tsí vata ntáa Jesuu e dukún kán.

Dā kii nteé xio ña'a san

⁴⁰ Iō ña'a san, da téku ña é kākā'an ña ne, ntáka'an ña:

—Ña sá'á ne, ña ka'án naa Xuva ntí'xe ko ñā, ña kaka'an tú'un Xuva kō —ka'an ña.

⁴¹ Iō ñá ne, ntáka'an ña:

—Ña sá'á ne, Cristu ña —ka'an ña.

Ntá tsi iō ñá ne, ntáka'an ña:

—¿Vá ñūú Galilea ntú sa ki'xi Cristu?

⁴² ¿Ñā ntu te uve ná'a kaká'an tsí Cristú ne, tatá vi'i Davii ña? Ki'xi ña ñuú Beleen, tsí ikan ñūú Davii —ka'an ña.

⁴³ Dukuān ne, kii nteé xio ña'a san kuénta iña Jéssuu.

⁴⁴ Iō ñá ne, ncho kī'in ni'i ñá ña viutun, ntá tsi nté uun ña ña ni kene iní ña tñn ña ñā.

Ñá ni kuintí'xe ña tsiñu i san Jéssuu

45 Nāxee mau ukun mí ntoo dutu ñá odo nūú nī ña fariseú san ne, tsixe'e ña māu ukún san:

—¿Nté kui ña ni kántēka ntu nto ña? —ka'an ña.

46 Máu ūkún san ne, nantíko koō ñá, kaka'an ña:

—Nté uun ito vata tekú ntī xoó kaka'an í vatā ó kaka'an ñá tsikan —ka'an ña.

47 Kidáā ne, ntáka'an ñá fariseú san ni nā:

—¿Vá éni nta'ví ntu ña nto dí?

48 ¿Vá ntákuinti'xe ntu ña odo nūú iña nto nī ña fariseú san?

49 Ntá tsi ña'a, ña e ñá ĩní leí san ne, da miī é nī'i ña é kuntēka é kīni kaa ña —ka'an ña.

50 Nicodemu, ña é ixkoto ní'ni Jesuu dá kuáā ne, ña fariseu ñá dí ne, kaka'an ñá ni tā'an ña:

51 —¿Vá kaka'an ntu leí san é dotō tsi dá'vi o kuētsí ka'nu ña'a san te vata kiní o nee iña é kade ña, té nté ó kaka'an ñá dí? —ka'an ña.

52 Nantíko koō ñá, ntáka'an ña:

—¿Vá ña Galilea ntú nto dí? Nākua'a ixi nto é ūve na'a é kāka'an Xúva kō, tsí ñuú Galileá san ne, nté uun ña'a é ka'án naa Xuva ko vata túvi ditó ña —ka'an ña.

53 Kidáā né, nādita ña itsi ña xe un xé un ñā, kunú'u ñā nú vi'i ñā.

8

Ñadĩ'í kini kaa

1 Ntá tsi Jesuú ne, ku'éen ñā tĩ'í i má Tun Ōlivu kan.

2 Dā tuví utun sán ne, nee xtúku ña má ūkún kán. Un ntĩ'í ntĩ'í ña'a xee xtúku ña mí tuví ña. Ítūvi tixi ñá ne, dá kanakuā'a ña ña'a san.

3 Mastrú lei ni ñá fariseú san ne, xée ñā mí tuví Jesuú ne, nteka ña uun ñadĩ'í, ña é natúvi, ña é nuu

ni'i uun ñatīi é ña te ðivi xii ña. Xntitsī ñá ñadī'í san mé'ñū ña'a sán ne,

⁴ kaka'an ñá ni Jēsuu:

—Mastrú, ñadī'í sa'á ne, natúvi ña é kade ña é kini kaa ni ñatī'í san.

⁵ Kaka'an lei Muísee tsi kué'e xuu o ña'a, ña kuān ó ntáde san. Ðivi ntō ni, ¿nté ka'an nto? —ka'an ña.

⁶ Da ti tsi ntáka'an ña é kōto nteé ña ña vata koo é nī'i ña uun núu ī é tsi'i kuétsi ña ña. Ntá tsi Jesuú ne, ítuví tixi ñá ñu'u kan ne, dā ká'u ña rkinta'a ña nú nte'ú san, é vata tsi tē ña ni tekú ña.

⁷ Ki'in itō tsíxe'e ña Jesuú ne, da kidáa ne, nākuiñi ñá, kaka'an ña:

—Xoó ña'a, ña é ña tuvi kuétsi ī ne, di'na ña na kani ntu'u ña nakī'in ñá xuú san —ka'an ña.

⁸ Nákutītixi xtúku ña ne, dā ká'u xtúku ña nú nte'ú san.

⁹ Dā téku ña'a san sá'a ne, eni ntu'u ña ntáka ña kui uun kui uun ña. Di'na tsi ñatā san ntáka ña. Dā kúvi ne, koó da mī sá Jesuu ntīi koó ña ni ñadī'í san.

¹⁰ Kidáa ne, nákuntītsí Jesuu, kátsixe'e ñá ñadī'í san:

—¿Mí'i ntū ntāñí ka ña katsi'i kuétsi o? Nté uun ká xoxó katsi'i kuétsi ká i o —ka'an ña.

¹¹ Ñadī'í san ne, nantíko koō ñá, kaka'an ña:

—Nté uun ká ña, Mastru —ka'an ña.

Kidáa ne, kaka'an Jēsuu ni ña:

—Nté xu'ú ña tsi'i kuétsi ú o. Kuē'én ve ne, ña ku ídēn ka é kīni kaa —ka'an ña.

Jesuú ne, ðivi ñā e kaxi'í nuu ña ñuxiví a

¹² Kidáa ne, kaka'an xtúku Jēsuu ni ñá'a san:

—Xu'ú e kúvi ú ñu'u é kaxi'í nuu ñuxiví sa. Xoo é kuntikín í ko ne, ña káka mí nēe, tsí naxi'í nuu ú itsi ntuvi iña ña —ka'an ña.

¹³ Dukuān ne, ntáka'an ñá fariseu ni ña:

—Xo'ōn né, da ti tsi kaka'an kuénta iña míi o. É kāká'án ne, ñá tē neé nuu á'vi —ka'an ña.

¹⁴ Nantíko kōó Jesuu, kaká'an ñá ni ñā:

—Kuān te xu'ú kantada ntaa ú kuenta iña míi ko ne, ntá tsi nuu é ntaā i é kāká'án u ni ntō. Tsí iní u mí'i vē'xi ú ne, iní u mí'i kī'ín u di. Ntá tsi ðivi nto ne, ntē ñá ini nto mí'i vē'xi ú, ntē ñá ini nto mí'i kī'ín u di.

¹⁵ Nto'ó ne, ntádē kú'vē ntó vatā ó ntádē kueni ña ntoo ñuxiví sa, ntá tsi xu'ú ne, nté uun ña'a ña kade kú'vé u nté o de ña.

¹⁶ Ntá tsi tē dí kadā kú'vé u ne, vá'a koo kadā kú'vé u di, tsí ña te da míi tsi ú, tsí ntuví u Uvā kó, ña táxnuu ko.

¹⁷ Uve na'á lei nto tsí te ūvi ña'a ntada ntaa ña é dadíi tsi ntáka'an ñá ne, nuu é ntaā i e ntáka'an ña.

¹⁸ Xu'ú ne, kuvi ú uun é ntada ntaa u iñá ko ne, Uvā kó, ña táxnuu kó ne, ðivi ña kuvi ūvi ña —ka'an ña.

¹⁹ Kidáa ne, tsixe'e ñā'a san ña:

—¿Mí'i ntū tuvi úva o? —ka'an ña.

Nantíko kōó Jesuu, kaká'an ña:

—Nto'ó ne, ñá ini ntó xoo ñá'a ú ne, ntē ñá ini nto xoo é Uvā ko. Tē dí ini ntó ko ne, ini nto Uvā kó di —ka'an ña.

²⁰ Sá'a kāká'an Jéssuu dá kanakuā'a ña ña'a má ūkún ña Israee, mí ñu'u vá'a etún diu'un iña ukun. Ntá tsi xoxó ni tñn i ña, tsí vata xée úra iña ña.

“Mí kī'ín u ne, ña kúvi kī'ín nto”

²¹ Kaka'an xtúku Jesuu ni ñá'a san:

—Kí'ín ú ve ne, nantuku ntō ko, ntá tsi ðivi ntō ne, kuví nto kuenta iña kuétsi nto. Tsi mí kī'ín u ne, ña kúvi kī'ín nto —ka'an ña.

²² Ña Israee san ne, ntáka'an ñá ni tā'an ña:

—¿Vá ka'ni mii ntú ña kúñu ñā é kuān ó kaka'an ña tsi mí kī'in ñá ne, ña kúvi kī'in o? —ka'an ña.

²³ Kaka'an Jéssu ni ña:

—Nto'ó ne, ñuxiví sa ntoo nto. Xu'ú ne, e dukún kan vē'xí u. Nto'ó ne, ña'a ñuxiví sa nto. Ntá tsi xu'ú ne, ñá tē ña ñuxiví sa u.

²⁴ Dukuān é kuan ō ka'án u ni ntō tsí kuví nto kuenta iña kuétsi nto. Tsí tē ña kuínti'xe nto kó é ñiví ú ne, da mií é kúvi nto kuenta iña kuétsi nto —ka'an ña.

²⁵ Kidáā né, tsixe'e ña ñā:

—¿Xoó ña'a ntun ñivīn kuan? —ka'an ña.

Kaka'an Jéssu ni ña:

—Nté dī'na kaka'án u ni ntō.

²⁶ Dōó titín nuu i é ntio koo ka'án u ni ntō: nee ñá'a nto, nte ntáa nto ñi. Ntá tsi ña táxnūu kó ne, ñiví ñā é kaka'an ña é nuu é ntaā i. Tū'un é kaka'án u ni ntō i'a ñuxiví sa ne, ñiví e téku ko é kaka'an ña nī ko —ka'an ña.

²⁷ Ntá tsi ña ni ñé'e ñi ña te kaka'an ñá iña Xuva ko.

²⁸ Dukuān ne, kaka'an Jéssu ni ña:

—Tē náxkaa dukun ntó ko, xu'u é vēxkúvi ú ñatīí ne, da kidáa kutūni nto tsí ñiví ntī'xe u. Kutuni ntó tsí ña te neé kade u é ñi mií ko. Tsí vatā o nañé'e Úvā kó ko ne, dukuān ó kaka'án u ni ntō ñi.

²⁹ Tsí ña táxnūu kó ne, nuu mé'ñu nuu dava ñā ko. Nté uun ito vata xtuví mii ñá ko, tsí nguentúvi kade ú nee iña é ntio ña.

³⁰ Dā ka'an Jéssu sá'a ne, dōó titín ña'a kuínti'xe ña ña.

I'xá Xuva ko nī ña ntáde tsiñu iña kuétsi san

³¹ Kidáā ne, kaka'an Jéssu ni ñá Israee, ña kuínti'xe i ña:

—Te kāda ntaa nto tú'ūn kó ne, kuvi kuntīkin ntó ko.

³² Kiní nto nee iña é nuu é ntaā í ne, ðivī é nakāka xaa nto —ka'an ña.

³³ Ña'a sán ne, ntáka'an ñá ni ñā:

—Nti'í ne, tatá vi'i Abraán nti. Nté uun ito vata kada tsiñu nti é kuētsi iña tuku ñá'a. ¿Nté kuān ó kaka'an nto é nakāka xaa nti? —ka'an ña.

³⁴ Kaka'an Jésuu ni ña:

—Nuu é ntaā i é kāka'án u ni ntō: Xoo é kade i kuētsi ne, ntáde tsiñu ña iña kuētsi san.

³⁵ Ña kade tsiñu sán ne, da tuví taan ña nú vi'ī tó'o ñā. Ntá tsi i'xá san ne, nguentúvi tsi tuví ni uva ī.

³⁶ Dukuān né, te xū'u é Ī'xá Xuva kō ú nakāka xaa ú nto ne, kaka xaa nti'xe nto.

³⁷ Iní u tsí tatá vi'i Abraan nto. Ntá tsi ntánantuku ntō nté koo ka'ní nto ko, tsí ña ntío nto kuinti'xe nto tú'ūn é kāka'án u ni ntō.

³⁸ Xu'ú ne, kaka'án u nee iña é ĩní u iña Uvá ko. Ðivi ntō ne, ntáde nto nee iña é ĩni nto iña uva ntó ði —ka'an ña.

³⁹ Ntáka'an ñá ni ñā:

—¡Nti'í ne, Abraan úvā nti! —ka'an ña.

Nantíko kōó Jesuu, kaka'an ñá ni ñā:

—Tē dí nuu é ntāa ntí'xe i é i'xá Abraan ntó ne, ntáde nto vatā o dé Abraán san.

⁴⁰ Ntá tsi ntánantukū nuu iní nto nté koo ka'ní nto ko, xu'u é kāka'án u ni ntō é nuu é ntaā i e téku ko é kāka'an Xúva kō. Abraán ne, nté uun ito ña ni ide ña sá'ā.

⁴¹ Ntō'ó ne, ntáde nto vatā o de úva mii ntō —ka'an ña.

Kidáā ne, ntáka'an ña:

—¡Nti'í ne, ñá te ĩ'xa nta'ví nti! tsi úun tsi uvā ntí, ðivi ñā é Xuva kō.

⁴² Kaka'an Jésuu ni ña:

—Tē dí ðivi uva nti'xe nto Xuva kō né, kuinima ntó ko tsí ðivi ntā'a ña vé'xi u é tūví u vevii. Ñá te kuēnta iña míi ko vé'xi u, tsí ðivi ñā táxnuu ña ko.

⁴³ ¿Nté kui ña kúvi ntu kí'in ðiki nto tú'ūn ko? Tsí da xé ña ntío nto kiní nto é kākā'án u ni ntō.

⁴⁴ Nto'ó ne, nta'a uva ntō, tó'ō e ña vá'ā san vé'xi nto. Tsí ncho vií nto nee iña é ntio i. ðivī né, dukuan tsí ó kae'ní ña'a nte ntúvi dí'na. Ñá te ĩni ka'an tú'ūn é nuu é ntaā i, tsí ntē ña tuvi é nuu é ntaā i nuu nima i. Dá kakā'an dóveté ne, nima míi i kākene é kākā'an. Tsi dóo vete ne, kuān ó kanañ'e i'xá i ði.

⁴⁵ Ntá tsi xu'ú ne, é nuu é ntaā i kaka'án u ni ntō, ntá tsi nto'ó ne, ña ntákuinti'xe nto ko é kākā'án u.

⁴⁶ ¿Vá iō ntú nto, uun ña'a ntō, é kúvi nañ'e ntó ko mí kō'xó ntee u? Te kākā'án u é nuu é ntaā í ne, ¿nté kui ña ntákuinti'xe ntu nto ko?

⁴⁷ Xoo é káduku ntée i Xuva kō ne, kaini ña tú'un Xuva kō. Ntá tsi nto'ó ne, ña ntátekú nto, tsí ña te Xuva ko ntáduku ntée nto —ka'an Jésuu.

É dukuān tuví Cristu ði'na dá kaku Abraan

⁴⁸ Kidáā ne, ntáka'an ña Israeé san ni ñā:

—Nuu é ntāa ntí'xe i é kākā'án nti tsí ña ñuú Samaria nto, tsí nuu é ña vá'ā sán nima nto —ka'an ña.

⁴⁹ Nantíko kōó Jesuu, kaká'an ñá ni ñā:

—Nté uun é ña vá'ā san ña tuvi núu nimá ko. Xu'ú ne, kaiko ñu'u ú Uvā ko, ntá tsi nto'ó ne, ña ntío nto kuiko ñu'u ntō ko.

⁵⁰ Ñá te xū'u ntío ko é kada ka'nu ñá'a sán ko, tsí iō xoó ntio i é kuān koo. ðivi ñā kada kú'vē ña.

⁵¹ Nuu é ntaā i é kākā'án u ni ntō: Xoo é káda ntaa i tú'ūn é kākā'án u ne, ñá kúví ña —ka'an ña.

⁵² Kidáā ne, ntáka'an ñá Israee ni ñā:

—É ĩni ntí'xe ntí ve tsí nuu nti'xe é ña vá'ā sán nima nto. Abraán san ni un nti'ĩ ña ka'án naa Xuva kó san ne, xí'i ñā ne, ¿nté kui ðivi nto kākā'an ntó é ña ní'i nti doxi'í san te kāda ntaá nti tú'un ntō?

⁵³ ¿Vá ðií ka ntu ka'nu ña'a nto é vata kaa uvatā ntí Abraan? ðivi ñā ne, xí'i ñā, ni un nti'ĩ ña ka'án naa Xuva ko. ðivĩn né, ¿neé ntu ña'a kúvin kuan, te kuĩni o? —ka'an ña.

⁵⁴ Nantíko kōo Jesuu, kaká'an ñá ni ñā:

—Tē ðí xu'u ka'án u tsi dóo ka'nu ña'a ú ne, ñā vādá kadiá'vi tú'ũn ko. Ntá tsi Uvā kó kaka'an ña tsi dóo ka'nu ña'a ú, ðivi tsi ñā é ntáka'an nto é Uva nto ñā ði.

⁵⁵ Nto'ó ne, ñā ĩni ntó ña, ntá tsi xu'ú ne, ínı u ña. Tē ðí ka'án u e ñā ĩní u ñá ne, kantaku vēte ú vatā ó de nto. Ntá tsi ínı nti'xé u ña ne, kade ntaá u é kākā'an ña.

⁵⁶ Dōo ðinı uvata nto Ábraan tsi dóo ncho kinı ña ntuvı é xēé u ñuxivı a. Dā ĩni ña ne, ñā tē nté kaa ðinı ña —ka'an Jesuu.

⁵⁷ Kidáā ne, ntáka'an ñā Israeé san ni ñā:

—Ntē vata xéen uvi ðıko u'xi kuia ó ne, ¿é kakā'án sa xkun e ínıin Ábraan? —ka'an ña.

⁵⁸ Kaka'an Jesuu ni ña:

—Nuu é ntaā i é kākā'án u ni ntō. É dukuān tuvı u ði'na dá kaku Ábraan —ka'an ña.

⁵⁹ Kidáā né, ĩdo ña Israeé san xuu é kuē'é xuu ña ñā, ntá tsi Jesuú ne, ntii xu'ũ ñā ĩni ukún kān ne, dá kuē'en ña.

9

Dā ntavá'a Jesuu úun ña'a, ña e dúkuan kuāa da káku

¹ Dā ita ntí'xin Jesuú ne, ĩní ña uun ñatıí, ña e dúkuan kuāa da káku.

² Ña ntini'i ñā né, tsixe'e ña ñā:

—¿Nté kui e dúkuan kuāá ña sā'a nté da káku ña? ¿Kuētsí mii ntu ñā né, o kuētsi úva ña, o kuētsí di'i ñā? —ka'an ña.

³ Nantíko kōó Jesuu, kaká'an ñá ni ñā:

—Nté uun ña, ña túvi kuétsi ña. Tsí kuaā ña é da ti tsi na kīni ña'a san nee iña é kūvi vií Xuva ko iña ña.

⁴ Vevii é ntuvī né, na ntī'i o tsiñu iña ña é táxnūu ko. Tsi nté uun xoxo kúvi kada tsiñu ká i tē kunee.

⁵ Vevii é tuví u ñuxiví a ne, xu'ú e kúvi ú ñu'u é kaxi'í nuu ñuxiví sa.

⁶ Dā kúvi ka'an ña sá'a ne, ēti ña díi ña ñu'u kān ne, de vá'a ña un sīn ntó'xō san, dá nakutsi núu ña nuu á ña kuāá san,

⁷ kaka'an ñá ni ñā:

—Kuē'én, kukitín ve mí ñu'u vá'a ntute Silueé san —ka'an ña.

(Tū'ún Silueé san ne, kani tú'un E Táxnūu Ña.)

Kué'en ña, kūkití ña. Dā ntíko koō ñá ne, é nāxi'í nuu ña.

⁸ Kidáā ne, ña ntoo etsin nú vi'i ña kān, ñá ini é kuaā ñá ne, ntátsixe'e ta'an ñā:

—¿Vá ña ntu te ña sa'a é xkūtúvi ña, kaikan ñá diu'un ítsi kān? —ka'an ña.

⁹ Iō ñá ne, ntáka'an ña:

—Divi ntī'xe ñá sa'a —ka'an ña.

Iō ñá di ne, ntáka'an ña:

—Ña'á ni san, ntá tsi vata te kuan ito ñā —ka'an ña.

Ntá tsi mii ña kakā'an ña:

—Diví ú xu'u —ka'an ña.

¹⁰ Kidáā ne, tsixe'e ñā'a sán ña:

—¿Nté kui kúvin ntun nákoton ve? —ka'an ña.

¹¹ Nantíko koō ñá, kaka'an ña:

—Ñatíí, ñá nani Jēsuú ne, de vá'a ña ntó'xō sán, dā xntá'a ña ntuxnūú ko, dá kakā'an ñá nī kó: “Kuē'én, kūkitin mí ñu'u ntute Silueé san”, ka'an ña. Ñé'e ntí'xe ú ne, dā kúvi kítí ú ne, ura dú'va tsi i nákotó u —ka'an ña.

¹² Tsixe'e ña ñā kídaā:

—¿Mí'i ntū tuví ñatíí tsikan? —ka'an ña.

—Ñá íní u mí'i tūví ña —ka'an ña.

Dā dóo tsixe'e ña fariseu ñá naxi'í nuu í san

¹³ Kuē'en ní'i ña ña kuāá san, ña náxi'í ntuxnūú i, mí ntoo ña fariseu.

¹⁴ Tsí ntuvi iō dá'na da de vá'a Jesuu ntó'xō é nakutsi núu ña ntuxnūú ña kuāá san.

¹⁵ Kidáā né, tsixe'e ña fariseu ña nté o náxi'í ntuxnūú ña. Kaka'an ñá nī ña fariseu:

—Ntō'xo xntá'a ña ntuxnūú ko. Dā kítí ú ne, nāxi'i nuú ko —ka'an ña.

¹⁶ Kidáā ne, ío ñá fariseu, kaká'an ña:

—Ñá te nta'a Xuva ko vē'xí ña tsikan, tsí ña kaíko ñu'u ña ntūvi dá iō dá'na —ka'an ña.

Ntá tsi iō ñá ne, kaka'an ña:

—¿Nté ntu koo kuvi vií ñá iō kuetsí i uun nuu i e dóo ka'nu vatā o dé ña tsikan? —ka'an ña.

Ñā te úun tsí ntádē kuení ña.

¹⁷ Tsixe'e xtūku ña ña ntuvá'a san:

—¿Nté o dé kuení o iña ña é nakaan ntuxnūú o san? —ka'an ña.

Kaka'an ñá tsikan:

—Xu'ú kuiní ko ne, ña kaka'án naa Xuva ko —ka'an ña.

¹⁸ Ntá tsi ña Israeé san ne, ña ni kuintí'xe ña tē nuu é ntaā i é kuaā ña, ntá tsi é kainí ña ve, dá ntē kána ña uva ña ni dí'i ñā,

¹⁹ tsixe'e ña ñā:

—¿Vá divi ntu i'xā ntó ña sã'a? ¿Ntāa ntu ká'an nto e dúkuan kuāa ña nté da káku ña? ¿Nté ntu o kúvi náxi'í nuu ña ve? —ka'an ña.

²⁰ Kidáā ne, kaka'an úva ña ni di'í ñā:

—Iní ntí tsí i'xá ntí ña ne, dukuan kuāa ña nté da káku ña.

²¹ Ntá tsi ñá iní ntí nte o kúvi náxi'í nuu ña ve. Ntē ñá iní ntí xoo nákaan i ntuxnúú ña. Tsixe'e nto ñā, tsí e dukún kuia ñá ne, kúvi ka'an mí ña ni ntō.

²² Kuan o ka'an úva ña ni di'í ñā, tsí da xe ú'vī ñā ña Israeé san. Tsi ntánatíin ña Israeé san te xōo ñá'a é ká'an ña tsí nuu é ntaā i é Xuva kō táxnuu ña Jesuú ne, natavá ña ña ini ukún kān.

²³ Dukuān é kuan o ka'an úva ña ni di'í ñā tsí e dukún kuia ñá ne, é kúvi ka'an mí ñā.

²⁴ Kāna xtuku ña ña náxi'í ntuxnúu i sán ne, ntáka'an ñá ni ñā:

—Kuiko ñu'u nto Xuva kō. Iní ntí tsí ña tsikán ne, iō kuetsí ña —ka'an ña.

²⁵ Nantíko kōo ñátí san, kaka'an ña:

—Ñá iní u te iō kuetsí ña o ña'a, ntá tsi é iní u ne, kuāá u nte dí'na, ntá tsi vevíi ne, é kainí u ve —ka'an ña.

²⁶ Tsixe'e xtuku ña ñā:

—¿Neé ntu dé ni'í ña o dā nákaán ña ntuxnúú o? —ka'an ña.

²⁷ Nantíko koō ñá, kaka'an ñá ni ñā:

—É kāka'an ntú ku ú ni ntō. Ntá tsi ntē ña ni ide ntó ko kuenta. ¿Nté kui ntio ntu nto é ka'an xtúku ú ni ntō? ¿Vá ncho kuntikín ntú nto ña di? —ka'an ña.

²⁸ Kidáā ne, náu'vī ñá ña, ntáka'an ñá ni ñā:

—Xo'ōn né, kuntikín ñá tsikan. Ntí'í ne, Muisee ntántikín ntí.

²⁹ Iní ntí tsí Xuva kō ká'an ñá ni Muiseé, ntá tsi ñá tsikán ne, ntē ñá iní ntí mí'í vē'xí ña —ka'an ña.

30 Nantíko kōo ñátīi san, kaka'an ñá ni ñā:
—¡Mpá! ¿Nté o ntu e ñá ĩni nto mí'i vē'xí ña? Tsí ðivi ña ne, nakaán ña ntuxnūú ko.

31 ĩni ntú ku o tsí Xuva kō ne, ñá kaĩni ña ñá iō kuetsí i, tsí ða ti tsi ña é kanuu ĩni i ña, nĩ ña é kade ntaa é ntio ña.

32 Nté uun ito vata tekú ko ĩña ña é kakuvi nakaan ntuxnūú ña e dúkuan kuāa nté ða káku.

33 Tē ðí ña te nta'a Xuva ko ni kī'xi ñá ne, ñá tē neé kuvi vii ña —ka'an ña.

34 Nantíko koō ñá, ntáka'an ñá ni ñā:
—Xo'ōn é iō kuetsí o nté ða kákun ne, ntio sá ku o é nakuā'an ntí ve —ka'an ña.
Kidáa ne, kíñu'u ña ña ĩni ukún kán.

Ña é ña ntaĩni ĩña Xuva ko

35 Tēkú Jesuu é kiñú'u ña ñatīi san. Dā nání'i ta'an ñá ne, tsixe'e ña ñā:

—¿Kākuinti'xe ntu o ña vexkúvi ñatīi? —ka'an ña.

36 Nantíko koō ñá, kaka'an ñá ni Jēsuu:
—Ká'an nto nĩ ko xoo ñá'a, vata koo é kuĩnti'xe kó ña —ka'an ña.

37 Kaka'an Jēsuu ni ña:
—É ĩnin ña. ðivĩ u é kāka'an ní'in vevii —ka'an Jēsuu.

38 Kidáa ne, nákuñchiti ntāa ña nuu Jēsuu, kaka'an ña:

—Kakuinti'xe ko é nto'o é Tó'o kō —ka'an ña.

39 Kidáa ne, kaka'an Jēsuu:
—Xu'ú ne, vē'xí ú ñuxiví a é kadā kû've u, vata koo é na kīnĩ ña kuāá san ne, vata koo é ña kinĩ ka ña é vā'á ntuxnūú i san —ka'an ña.

40 Ío ña fariseu, ña ntáñi étsin ne, tēkú ña dá kakā'an ñá sá'á ne, ntáka'an ñá ni ñā:

—Ntí'í ne, ¿vá kuaā ntú ntĩ ði? —ka'an ña.

41 Kaka'an Jēsuu ni ña:

—Tē dí kuāa ntí'xe nto ne, ña túvi kuētsí nto. Ntá tsi ntáka'an nto tsi kainí nto. Dukuān né, iō kuetsí nto —ka'an ña.

10

Paxtú san ni lē'ntu ña

¹ Kidáa ne, kaka'an Jesús:

—Nuu é ntaā i é kāká'án u ni ntō: xoó ña'a, ña é dotō tsí kakí'vi ini aku mí ñū'u le'ntú san, tē ña té xi'i kan kukí'vi ña ne, ña du'u ña.

² Ntá tsi ña é kakí'vi xi'i kán ne, ña é paxtu ntí'xe ña.

³ Ña nteé nta'a i xi'i áku sán ne, nakaán ña tē xee páxtú san. Paxtú san ne, nākana ña ti, kui uun kui uun xti, kána ña ti ne, ntátekú ti tatsin ña. Kidáa ne, kākí'ñu'u ña ti é kī'in tí ni ña.

⁴ Tē kúvi kī'í'xi ti ne, dá kī'in ñá, kodo nuū ñá, kuntikin tí ña, tsí ini tí tatsin ña.

⁵ Ntá tsi ña ntaíntíkin tí tuku ñá'a. Ntaínu ti ña, tsí ña ini tí tatsin ña xoo ñá'a ña —ka'an ña.

⁶ Sá'a nátee ta'an Jesús, kaka'an ña ni ña, ntá tsi ña ni ñé'e ña nee iñá ncho ka'an tú'ūn sa'a.

Jesúu ne, ña é paxtu va'a ña

⁷ Kidáa ne, kaka'an xtu'ku Jesús ni ña:

—Nuu é ntaā i é kāká'án u ni ntō: Xu'u e kúvi ú xi'i mí kantí'vi á le'ntú san.

⁸ Da xóo ká ña'a, ña kī'xi dí'na é xu'ú ne, kūdii ña du'u ña. Ntá tsi ña ni íde le'ntú san ña kuenta.

⁹ Xu'ú ne, xī'i san kúvi u. Xoo é kī'vi i kuenta iñá ko ne, nakáku ña. Ní'i ña é vā'a é vata kaa le'ntu, kiti kantí'vi, kiti kantii ne, ntáni'i tí ite va'a é ká'xi tí.

¹⁰ Ña du'ú san ne, da ti tsi kantukū nuu iní ña nté koo kī'i dú'u ña ti, nté koo ka'ní ña ti, vata koo é nantí'i ña ti. Ntá tsi xu'ú ne, vé'xī ú vata koo é nī'i

ti ntuví va'á iña ti, é ña te neé kunaá nteē ti nté un siin.

¹¹ Xu'u é paxtu va'á u. Paxtu va'á san ne, uun tsi nte ntúvi iña ña kaxé'e ña kuenta iña lé'ntu ña.

¹² Ña kade tsiñu, ña é dā ti tsi kantuá'vi é kade ña ti kuenta, é ña te dīvi ñā é tó'o ti, tē ini ña tsi vé'xi kiti kue'ī sán ne, kuan tsī ó katsu'un mii ña lē'ntú san da kainu ña. Kidáā né, kiti kue'ī sán kat'ín ti ti ne, dá katsoo xaa ti ti.

¹³ Ña tsīkán ne, dā ti tsi kade ña ti kuenta é kaxi'í á'vi ña; ñá te kuēnta iña ñá te kūnaá ti ne, o ñá'a.

¹⁴⁻¹⁵ Xu'u é paxtu va'á u. Vata tsi kaa Uvā ko é ini ñá ko ne, iní u ñá di. Kuān ó iní u le'ntú ko ne, ini tí ko di. Uun tsi nté ntūvi iñá ko kué'e ú kuenta iña ti.

¹⁶ Ñu'u ká tuku le'ntú ko é ña te kaduku ntée ti xáku sá'a. Ntío é kínakueká u tí di ne, kiní ti tatsín ko di. Kidáā ne, uun sá nakuvé ta'an ti, uun sá paxtu ti ntuví di.

¹⁷ Dukuān né, dōó kakuinimá Uvā kó ko, tsi nté ntūvi iñá ko kaxé'e u. Ntá tsi nani'i xtúku kó ntuvi iñá ko.

¹⁸ Nté uun xoxo kúvi nakí'i ntuvi iñá ko. Mii u kué'e ú ne, mii tsī ú nakí'í u di. Tsi kuan ō ka'an Úvā kó nī ko é vīi u —ka'an ña.

¹⁹ Nāte'nte dáva ña Israeé san da téku ña tú'ūn sa'a.

²⁰ Titín ña ntáka'an ña:

—Nuu é ña vá'a nima ña. Kūdii kákuluku ña. ¿Nté kui ntáde ntu nto kuenta é káka'an ñá sa? —ka'an ña.

²¹ Ntá tsi ña nguiī sán ne, ntáka'an ña:

—Ñá te kuān ó kaka'an ña é nuu é ña vá'a nima i. ¿Vá kūvi ntu vii é ña vá'a san nakaan nuu ñá kuáá san? —ka'an ña.

Ñá ni kuintī'xe ña Israeé san Jesuu

²² Ntuvia vī'xín kídaā da nátsu'un ka'nu ña viko é naka'an ña ntūvi da ntáda ña kuenta xúkūn ñuú Jerusaleen.

²³ Tuví Jesuu má ukún kān, kaika ña Coridoo Sálamuun.

²⁴ Uun tsi tavi núu ñá Israeé san Jesuu, ntáka'an ñá ni ñā:

—¿Amá ntu ka'an ntaan ní ntī xoo ñá'an? Tē nuu é ntaā i é ñivīn é táxnuu Xuva kō ne, ka'an ntāan tsīn vevii; ñá ku tee xū'un —ka'an ña.

²⁵ Nantíko kōo Jesuu, kaká'an ñá ni ñā:

—É kaka'an ntú ku ú ni ntō, ntá tsi ña ntákuinti'xe nto ko. Tsí tsiñu é kade ú kuenta iña Uvā ko ne, ñivī é kantada ntaa iñá ko.

²⁶ Ntá tsi nto'ó ne, ña ntákuinti'xe nto, tsí ña te ñivī ntō é le'ntú ko, vatā ó kaka'án u ni ntō.

²⁷ Tsí le'ntú ko ne, ntátekú tī tatsín ko. Iní u tī ne, ntántikin tī ko di.

²⁸ Xu'ú ne, kaxé'e ú ntuvia iña tī ntii dáñu ntūvi. Nté uun ito ña kunáa tī, tsi nté uun xoxo kuvi nakuido núu i tī nta'a ko.

²⁹ Uvā kó, ña ntáda tī kuenta ntá'a kó ne, dií ka ka'nu ña é ña xóo ká ña'a. Nté uun xoxo kuvi nakuido núu i tī nta'a Uvā ko.

³⁰ Uun tsi kúvī ú ni Uvā ko —ka'an ña.

³¹ Kídaā né, ĩdo xtuku ña Israeé san xuu é kué'é xuu ña ñā.

³² Jesuú ne, kaka'an ñá ni ñā:

—É nañē'é u nto títin nuu i é vā'a e tá'xi Uvā ko é vīi u. ¿Neé ntu nuu i é ncho kué'é xuu ntō ko? —ka'an ña.

³³ Nantíko kōo ña Israeé san, ntáka'an ñá ni ñā:

—Ñá te kuēnta iña núu i é vā'a e kué'é xuū ntí o, tsí da xé kaka'an tú'ūn e dóo xii kaa iña Xuva ko. Tsí xo'ón ne, kūdii ñá ñuxiví san kúvin ne, dadii ncho vīn vata kaa Xuva kō —ka'an ña.

34 Nantíko kōo Jesuu, kaká'an ñá ni ñā:

—¿Ñā ntu te uve ná'a kaka'an leí san iña nto: “Xu'ú ka'án u tsí ntiusi kúvi nto”, ka'an?

35 Tsí ntiusi xntánteē ñā é ðivi nta'a ī e xee tú'un Xuva kō ne, ñā kúvi kuído ntíta o lei e xtúvi Xuva kō.

36 Te du'va ntū ó kaka'an Xúva kō ne, ¿nté kui ntáka'an ntú nto tsí ñā yá'a o kaka'án u tsí xu'u é I'xá Xuva kō u? Tsí xu'ú ne, nté ði'na náaxnúu ñā ko é kī'xi ú ñuxiví sa.

37 Tē ñā te tsiñu iña Uvá ko kadé u ne, na koo mii kuīnti'xe nto ko.

38 Ntá tsi kade u. Kuān té ñā kuinti'xe ntō kó xu'ú ne, kuinti'xe nto tsiñu é kade ú vata koo é kūtuni ntó, na kuīnti'xe nto tsí uun tsi kúvi ú ni Uvā kó, uun tsi kuvi ñā nī kó ði —ka'an Jésuu.

39 Dukuān né, ntukū nuu iní tuku ñā nté koo tñn ñā ñā, ntá tsi ñā ni kuvi víi ñā, tsi ntií ni'ni ñā nta'a ñā.

40 Kidáā né, ntiko kōo xtúku Jesuu, ku'éen ñā ūun xo ðiñi ntute ka'nu é nani Jōrdaan, mí ði'na nakutsi ntúte Juaan ñá'a san. Ikān kanúu ñā.

41 Ñá te nté kaa ña'a xee xtúku ñā mí nuu ñā ne, ntáka'an ñá ni ñā:

—Nté uun nuu i é dóo ka'nu ñā ni idé Juaán san, ntá tsi un nti'ī é ká'an ñá iña ñá sa'á ne, nuu é ntaā i —ka'an ñā.

42 Dōo titín ña'a san kuīnti'xe ñā Jesuu íkān ði.

11

Dā xi'i Lázaru

¹ Ítúví uun ñatī, ñā nchokuvi, ñá nanī Lázaru, ñuú Betania. Ikan ñuú María san ni tā'an ñā, ñá nanī Martá ði.

² María, ta'an Lázaru sán ne, ðivi ñā é da'vi ñā cho'o vídín san Jesuú ne, idi ñā naítsi ñā dí'in ñā.

³ Dukuān ne, xé'e ña kuēnta ntá'a Jesuu tsí ta'an ña, ña e dóo vá'a tiin ni'i Jēsuú ne, ētsin ña.

⁴ Ntá tsi dā téku Jesuu sá'a ne, kaka'an ña:

—Ñá te ku'i é kuvī ña sá'a. Tsí da ti é na kīnī ña'a san tsi dóo ka'nu Xuva kō, vata koo é na kīnī ña tsi dóo ka'nu I'xá Xuva kō di —ka'an ña.

⁵ Kuān te dóo kuinima Jēsuu Márta ni Mária, ni ta'an ña Lázaru ne,

⁶ dā téku ña tsi étsin Lázaru sán ne, ítūví ka ña uvi ntúvi mí tuví ña kān.

⁷ Kidáā ne, kaka'an ñá ni ña ntini'i ñā:

—Kí'in xtuku o ñūú Judea —ka'an ña.

⁸ Ntá tsi ña ntini'i ñā ne, ntáka'an ñá ni ñā:

—Mastru, vātā e ná'a ntu ku ntántukū nuu iní ña Israeé san e kué'e xuu ña ntō ne, ¿vá kī'in xtúku ntu nto ikān? —ka'an ña.

⁹ Nāntíko kōo Jēsuu, kaká'an ñá ni ñā:

—¿Vá ña ntu te ntāā é uxuvi ura ió ntuvi ā? Tē xoó kaika i ntuvi ā ne, ñá kānaki'í ña, tsí kaxi'i.

¹⁰ Ntá tsi tē xoo é kaika i niñú a ne, kanaki'í ña, tsí kakunáa ntēe ñu'ú san mí kaika ña.

¹¹ Dā kúvi ka'an ña sá'a ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Lázaru, ña e dóo vá tiin ni'i ō ne, e kidi ñā. Ntá tsi kī'in u ve vata koo é nantōtō u ña —ka'an ña.

¹² Kidáā ne, ntáka'an ña ntini'i ñā:

—Te kākidi ñá ne, é kantuvá'a ña ve —ka'an ña.

¹³ Ntá tsi Jesuú ne, ncho ka'an ña tsí e xí'i ña, ntá tsi ña ntini'i ñā ne, ma'ná san xee ña, kuiní ña.

¹⁴ Kidáā ne, xé'e Jēsuu kútuni ntaa ña, kaká'an ña:

—E xí'i Lázaru.

¹⁵ Dōó diní ko é xoxó u ikān, tsí dií ka vá'ā o xtuku é kuenta iña nto, vata koo é na kuīnti'xe nto ve. Ntá tsi kī'in ó ve mí tuví ña —ka'an ña.

¹⁶ Kidáā ne, kaka'an Túmaá san, ña e ntántēe I'xa Uví ne, kaka'an ñá ni enī ñá, ña nguī san:

—Kí'in ō vé, na kūví dadii o ni ña ikān —ka'an ña.

Jesuu é kanantoto ña kō, é kata'xi ña ntuvi iña ko

¹⁷ Dā xee Jesús ikān ne, kūtuni ña tsi e ntúkimi ntuvi Lázaru san.

¹⁸ Nuú Betaniá ne, etsin tsi tuví nuú Jerusaleén te io te ūni kilumétu tsi é ikā.

¹⁹ Ná te da dīi ña Israeé san xee ña nú vi'i Marta ni Mária é kué'é ña doka'an nuú ini kuenta iña ta'an ña.

²⁰ Ura dú'va tsi dā kútuní Marta tsi vé'xi etsin Jesuú ne, kué'en ña, kūkuetú itsi ña ña. Ntá tsi Maríā ne, ítuvī mii ña nú vi'i ña kān.

²¹ Kidáā ne, kaka'an Márta ni Jesús:

—Tē dí i'a tuví nto ne, ñá ni xī'i tá'an ko.

²² Ntá tsi iní u tsí, kuān te veví kakan nto nta'a Xuva ko da neé ka nuu í ne, ta'xi ña —ka'an ña.

²³ Kaka'an Jesús ni ña:

—Ta'an o ne, ntoto xtuku ña —ka'an ña.

²⁴ Kaka'án Marta ni ña:

—Iní u tsí ntoto ña ntuvi te ntí'i ñuxiví sa tē ntóto ntí'i ña xī'í san —ka'an ña.

²⁵ Kaka'an Jesús ni ña:

—Xu'u é kanantótó u ña'a. Xu'u é kata'xí u ntuvi iña ñá di. Xoo é kuinti'xe i kó ne, kuān té xī'í ne, ntoto xtuku.

²⁶ Xoó ña'a é kántító ká ña ne, te kuinti'xe ña kó ne, ña kúvi ñá ntii dañu ntūvi. ¿Kakuinti'xe ntu o sá'a? —ka'an ña.

²⁷ Kaka'an ñá ni ñā:

—Kakuinti'xe kó nto, Mastru, tsí ñi'vi ntō ña é táxnuu Xuva ko, ñi'vi ntō é I'xá Xuva ko ntō, ña é kī'xi ñuxiví sa —ka'an Mártá san.

Dā éku Jesuu nú ñañā Lázaru

²⁸ Dā kúvi ka'an ña sá'a ne, ntiko kōo ñá kunú'u ña ne, dā kána xū'u ña ta'an ña María, kaká'an ña:

—E xéē Mástru ko i'a, kakana ña o —ka'an ña.

²⁹ Ura dú'va tsi dā téku Mariá ne, nákontitsi náne'e ña, kue'en ñá, kukoto ña mí tuví Jesuu.

³⁰ Váta xéē ña má ñūú san, tsí ikān tuvi dukuan ña mi náni'i ta'an ñá Marta.

³¹ Ña Israee, ñá ntoo nú vi'i ña kán, ña ntaxé'e doka'nú inī sán ne, dā íni ña Maria é kantí'i du'va tsi nákontitsi ña ne, kíi ña, kuntikin ñá ña. Tsí kukuéku ña nú ñaña tā'an ña, kuíni ña.

³² Kidáa ne, dā xee Mária mí tuví Jesuú ne, nákunchiti ntāa ña nú dǝ'in Jesuu, dá kakā'an ñá ni ñā:

—Mastrû, tē dí tuví nto i'a ne, ta'an kó ne, ñá ni xī'i ña —ka'an ña.

³³ Dā íni Jesuu tsí kaeku Maria ni ñá Israee san ne, dōo u'vi kúvi ña. Kunta'xa iní ña.

³⁴ Kaka'an ñá ni ñā:

—¿Mí'i ntu ixkū'xí nto ñā? —ka'an Jéssuu.

Ntáka'an ñá ni ñā:

—Ní'í nto, kíkoto ntódo o —ka'an ña.

³⁵ Jesuú ne, ēku ña.

³⁶ Kidáa ne, ntáka'an ña Israee san:

—Koto ntō kuan. ¡Ntē ntu kaa dii ntío ña ña! —ka'an ña.

³⁷ Ntá tsi iō ñá ne, ntáka'an ña:

—Ña sā'á ntu ku é kúvi ídé ña nakáan nuu ñá kuāá san. ¿Nté kui ña ni kuví vií ntu ña vata koo é ña kuví Lázaru san? —ka'an ña.

Dā ntótō Lázaru

³⁸ Jesuú ne, dōo u'vi kúvi xtuku ña dā xee ña nú ñaña san. Māvi kúvi ne, xúu kantí'u nuu mí kuíta ntí'xin ña.

³⁹ Kaka'an Jéssuu:

—Naki'i nto xuú san —ka'an ña.

Márta, ta'an ña xí'í san ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Mastru, á tē dóo kaxkonūu ña ve, tsí e ntu k̄imi ntuvi ña —ka'an ña.

⁴⁰ Nantíko kōó Jesuu, kaká'an ñá ni ñā:

—¿Ñā ntu te kaka'án u ni ō tsí te k̄akuinti'xe o ne, kinin nté kaa díí ka'nu Xuva kō? —ka'an ña.

⁴¹ Kidáā né, nāki'i ña xuú san ne, dā ntáni'i Jesuu núu ña e dukún k̄an ne, kaka'an ña:

—Ō Úva, ntadiá'vi nto tsi téku nto é k̄aka'án u.

⁴² É íní u tsí nguentúvi kaini nto nee é k̄aka'án u ni ntō. Ntá tsi kaka'án u é na tēkú ña ntāñi í'a vata koo é na kuinti'xe ña tsi nuu é ntaā i é d̄ivi ntō táxnūu nto ko —ka'an ña.

⁴³ Dā kúvi k̄a'an J̄esuu sá'a ne, n̄i kué'en ini ña kána ña:

—jNtiin dikan, Lázaru! —ka'an ña.

⁴⁴ Nt̄i nti'xe ña nt̄ixí san ik̄an. Katinuu nta'a ña ni d̄í'ín ña doó san ne, katavi núu nuu ña uun doo dúkun. Kaka'an J̄esuu ni ñá'a san:

—Nantuté nto ña, na nākaka ña —ka'an ña.

Ntánantukū nuu iní ña'a san nté koo ka'ní ña Jesuu (Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2)

⁴⁵ Kidáā ne, kuinti'xe titín ña Israeé san, ña é ntēka Mariá, dā íní ña nuu i é idé Jesuu.

⁴⁶ Ntá tsi iō ñá ne, kué'en ña k̄uka'an véte ña n̄i ña fariseú san nté ō dé Jesuu.

⁴⁷ Kidáā ne, nātaká nuu dutu ñá odo nūú n̄i ña fariseú san, da ntáka'an ña:

—¿Neé ntu vii o ve? Tsi dóo kué'e núu i e dóo na'nu é k̄ade ña sá'a.

⁴⁸ Tē xtúvi ō ñá ne, un nt̄í nt̄í ña'a san kuinti'xe ña ña. Kidáā né, ki'xi ña odo nūú ñuú Romá ne, nakatsin nt̄i'í ña xúkun ko ni ñūú kō d̄i —ka'an ña.

⁴⁹ Uun ña'a, ñá nani Caífaa, dutu ñá odo nūu kuia tsikán ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Nto'ó ne, ñá tē neé ini nto.

⁵⁰ ¿Ñā ntu te dií ka vá'ā o, kuiní nto, te uun ña'a tsi kúví kuenta iña ko é un nti'i ō vata koo é ña kunáa ñuú kō? —ka'an ña.

⁵¹ Ntá tsi ña te d'íki tsi mii ñā é kākā'an ña sá'a, tsí da xé dutu ñá ódo nūu kuia tsíkan ne, Xuva kō xe'é ña é kākā'an ñá tsi Jesuú san ne, kuví ña kuenta iña ñuú ña.

⁵² Nā te da mii tsi ñuū ñá di, tsí vata koo é nataká nuu nti'í nti'í xá Xuva ko dā mí'i ka mí ntántoo ña.

⁵³ Nté ntūvi tsíkan ne, ntukū nuu iní ña nté koo ka'ní ña Jesuu.

⁵⁴ Dukuān é Jesuú ne, ña ni íka ditó ka ña mé'ñū ña Israeé san, tsi kií ña ñuú Judeá san, kué'en ña dīñi i ñuu itsí san ne, dā xee ñá ñuu é nani Ēfraín ne, ikān intóo ña ni ña ntini'i ñā.

⁵⁵ Dóko sā xee víko dá naka'an ñā da nátava Xuva kō ña Israeé ñuú Egítō ne, ñá te da dií ñá ñu'u rantsú san ne, kúntāa ña ñuú Jerusaleen dí'na dá xēe víko san vatā xkoó ini ña é ntántoo ña kúñu ñā.

⁵⁶ Dōo nántuku ña Jēsuú ne, ntatíin ña ni tā'an ña da ni ntáñi ñá ini ukún kān:

—¿Vá ña ntu ki'xi ña vikó sa'á, te kuinī nto? —ka'an ña.

⁵⁷ Tsi é kākā'an tó'ō dutú san nī ña fariseú san ne, tē xoo iní i mí tuví Jesuú ne, na kākā'an ñá vata koo é kūvi tiin ña ña.

12

*Uun ñad'i, ña da'vi cho'o vîdin d'i'in Jesuu
(Mt. 26:6-13; Mr. 14:3-9)*

¹ Íñu ntūvi di'na dá kūvi vikó san ne, xēe Jēsuu ñuú Betania. Ikān tuví Lázaru, ña nantōto ña dá xi'i ña.

² Dēvá'a ña é ká'xí dadii ña ni Jēsuu kuénta kuáa. Martá ne, tsū'un ko'o ña. Lázaru ne, tuví dadii ña nī ña ntoo nú mesá san.

³ Kidáā ne, ki'i María dāva lítru cho'o vîdin e dí mii nardu kúvi. Nǎ te nté kaa nuu á'vi. Dá'vi ña dǎ'ín Jesuú ne, dā naítsi ña idi ña. Īka díko cho'o vîdín san kanī má vi'i ña kǎn.

⁴ Ntá tsi ntee tá'an uun ña'a ña ntini'i ñā, ñá nanī Júda Iscāriote, i'xá Simuun, dǎvi ñā é rkontúvi diko ña Jesuú ne, kaka'an ña:

⁵ —¿Nté kui ña ni nadíko ntu ña cho'o vîdín sa uní sientú ne, dá kuē'é ña diu'un i iña ñá ntá'ví san? —ka'an ña.

⁶ Ntá tsi Júdā sán ne, ñá te ni kǎ'an ña sǎ'ā é kantuntá'ví ini ña ña ntá'ví san. Kaka'an ña sǎ'a, tsí kūdii ñá du'u ña. Dǎvi ñā ntee nta'a ña itín diu'ún san ne, kaido mii ña é ñu'u iní i.

⁷ Jesuú ne, kaka'an ña:

—Koo mii nto ñā. Tsí e dúkuan kǎxnuu vá'a ña cho'o vîdín san iñá ko te íntú'xi u.

⁸ Tsí ña nta'ví san ne, nguentúvi tsi kuntoo ña ni ntō, ntá tsi xu'ú ne, ñá te nguentúvi é kinī ntó ko —ka'an ña.

Ncho ka'ní ña Lázaru

⁹ Nǎ te da dīi ñá Israeé san ne, kūtuni ña é tuví Jesuu ñuú Betaniá ne, xée ñā mí tuví ña, ne, ñá te da mii tsí é kinī ñá Jesuú san, tsí da ti tsi é kinī ña Lázaru, ña é nantōto Jēsuu.

¹⁰ Ntá tsi tó'ō dutú san ne, ntukū nuu iní ña nté koo ka'ní ña Lázaru san.

¹¹ Tsí da xé dǎvi kuetsí ña é ña te da díi ña Israeé san ntaúve xío ña tsi ntákuinti'xe ña Jesuu.

Dā kuk'vi Jesuu ñuú Jerusaleen

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40)

12 Ñá te da dñi ñá'a kué'en ña ñuú Jerusaleen é kúvi viko dá natává Xuva kō ña Israeé san ñuú Egítō. Utén san ne, kutuni ña é vē'xí etsin Jesuu ñuú Jerusaleen.

13 Kidáā né, kātsin ña nta'a tun ñuú san ne, dā kíi ña, kuē'en ña, kukuétú itsi ña ña. Un tsi ntákachu'u ña, ntáka'an ña:

—¡Ntadiá'vi Xuva kō! ¡Nté kui dóo va'á ña é vē'xí kuenta iña Xuva ko, ña é kúvi Rei iña ñá Israee! —ka'an ña.

14 Dā nání'i Jesuu uun a búru ne, íntekú ña ti, vatā ó uve na'a kaka'an tú'un Xuva kō:

15 Ñá ku u'vī o, ñúu Siuun.

Un kaa Rei o, vé'xi ña,
ntekú ña uun a búru,
ka'an.

16 Ñá ni ñē'e diki ñá ntini'i ñā san nuu i sá'a kídaā. Ntá tsi dā kuntāa Jesuu e dukún kån ne, nánū'u ñá iní ña tsí kuān o úve na'a kaka'an iña ña é kuān koo víi ña'a san ni ña.

17 Ña é ntoo ni'i ñā da nantoto ña Lázaru e kána ña ña ntē nú ñaña ña kån ne, ntáka'an ñá neé ini ña.

18 Dukuān ne, ñá te da dñi da díi ñá'a kue'en ña é kúkuétú itsi ña ña, tsí da xé kutuni ña e dóo ka'nu nuu i idé ña.

19 Kidáā ne, ntáka'an ñá fariseú san ni tã'an ña:

—Íni nto ve, tsí ña te neé kuvi víi nto. ¡Tsi un ntíí ntíí ña'a san ntaíntikin ñá ña! —ka'an ña.

Ña griegu ntánantuku ña Jēsuu

20 Ntádaka núu ña griegú san mé'ñū ña xee ñuú Jerusaleen é kada ka'nu ña Xuva kō viko san.

21 Ña sã'á ne, xée ētsin ña mí ntitsí Felipe, ña vē'xi ñuú Betsaida é kadūku ntée ñuú Galileá ne, ntáka'an ñá ni ñā:

—Ntio ntí kiní nti Jesuu —ka'an ña.

²² Felipé ne, ku'éen ña kūkoto ñá Andree. Kidáa ne, ntuví ñá kūka'an ñá ni Jēsuu.

²³ Jesuú ne, kaka'an ñá ni ñā:

—E xée ētsin ura é nāxi'í nuu ka'nu ú, xu'u é vēxkúvi ú ñatīi.

²⁴ Nuú é ntaā i é kāka'án u ni ntō tsí tē ña kuví nuni tatá san tē ko'xó nuu ñu'u kán né, kuan tsí kaa tuvi. Ntá tsi te kūví ne, ñá te da dīi nuni katá'xi.

²⁵ Xoo e dóo kakuinima i ntuvi iña i ne, kunaá ña. Ntá tsi xoo é ña ntío i ntuvi iña i i'a ñuxiví sa ne, ní'í ña ntuvi vā'á iña ña ntii dañu ntúvi.

²⁶ Xoó ña'a é ntio ña kada tsiñu ña iñá ko ne, na kuntikin ñá ko. Mí'í tūví u ne, é ikan kutúví ña kade tsiñu iña kó nī ko. Xoo é kade tsiñu iña kó ne, kada ka'nu Uvā kó ña dī.

Kaka'an Jesúsú tsí kuví ña

²⁷ 'Dóo kakunta'xa iní ko ve! ¿Nee iñá ntu ka'án u? ¿Kā'an ntú u na nakākú Uvā kó ko nuu i sá'a? ¿Neé ntu ka'án u? Tsi é ñivi tsiñu vé'xi u é ntō'o ko sá'a.

²⁸ Ūva, naxi'í nuu ka'nu ntō ve —ka'an Jesúsú san.

Kidáa né, kīi díto tatsín, nte e dukún kan kāka'an:

—É nāxi'í nuu ú ne, ntá tsi nāxi'í nuu xtuku u —ka'an tatsín san.

²⁹ Dā téku ña ntāñi étsin sán tatsín san ne, kakatsin, kuiní ña. Iō ñá ne, ntáka'an ñá tsi ánje kāka'an ñá ni ñā.

³⁰ Nantíko kōó Jesuu, kaká'an ña:

—Ñá te kuēnta iñá ko tatsin sá'a, tsí ñivi kuēnta iña nto.

³¹ E xée ntúvi é kadā kû've Xuva ko iña ñuxiví sa ve. Vi'í a vé ne, nantī ña ña é kadē kû've ñuxiví sa.

³² Xu'ú ne, te kũntaá dukún u ñu'u sá ve ne, vii ú vata koo é na kuntĩkin un ntĩí ntĩí ña'a sán ko — ka'an ña.

³³ Sá'a kakā'an ña vata koo é kũtuni ñá'a san nté koo kuví ña.

³⁴ Dukuān ne, nantiko koó ña'a san, ntáka'an ñá ni ña:

—Tékú ntĩ tsí uve na'a kaká'an leí san tsí ña táxnuu Xuva kō sán ne, ntii dañu ntuvi kutuvĩ ña. ¿Nté kuan ntũ ó kaka'an é ña vexkúvi ñatĩí ne, ntaa ña e dukún kán? ¿Xoó ña'a nti'xe ntu é vèxkúvi ñatĩí kuan? —ka'an ña.

³⁵ Kidáa ne, kaka'an Jésuu ni ña:

—Dutsĩ sá ntuvi xi'í nuu ñu'u mí ntoo nto. Kaka ká nto vi'i a iō ñu'ú san iña nto vata koo é ña kuaá nto itsi nto. Tsí ña kaika mí nées ne, ntē ñá ini ña mí kí'in ña.

³⁶ Na kuĩnti'xe nto ñu'ú san vi'i a iō ka vata koo e xi'í nuu kuntōo nto —ka'an ña.

Dā kúvi ka'an Jésuu sá'a ne, kué'en ña kũkutúvi xu'u ña mí ña naní'i ñá'a san ña.

¿Nté o ntu é ña ni kuĩnti'xe ña Israeé san Jesuu?

³⁷ Kuān te ña te da díi núu i e dóo ka'nu idé ña nuu ña'á san ne, ñá ni kuĩnti'xe ña ña.

³⁸ Kuān o ntũntaa vatā ó kaka'an tú'un Isāia, ñá ka'án naa Xuva ko, dá kakā'an ña:

¿Xoó ntu kuĩnti'xe i tú'ūn é kākā'án o?

¿Xoó ntu é nañé'e Xuva kō nuu i e dóo ka'nu é kākuví kade ña?

ka'an ña.

³⁹ Dukuān ne, ña ni kúvi kuĩnti'xe ña, vatā ó kaka'an xtúku Isaiá san:

⁴⁰ Tsí Xuva kō ne, nanée ñá nuu ña.

Dé ka'xi ña diki ñá dī
vata koo é ña kuví kiní ña,
ntē ña kuví kí'in diki ñá,

vata koo é ña kuvi kuntíkin ñá ko ne,
 ñá ntavá'a ú ña di.

⁴¹ Sá'a kaka'an Isaiá san, tsí nte dí'na íni ña nté
 koo naxi'í nuu ka'nu Jesuu ne, kaka'an ñá kuenta
 iña ña.

⁴² Ntá tsi titín ña odo nūú san ne, kuinti'xe ña ña.
 Ntá tsi ña ni ká'án ditó ña mé'ñū ña'a san, tsí da xé
 ū'ví ña ña fariseú san tē da natava ña ña má vi'í mí
 ntánataká nuu ña Israee.

⁴³ Tsí díí ka ntio ña é vā'á koo ka'an ñá'a san iña
 ñá, naa i é vā'á koo ka'an Xúva ko iña ña.

Tū'un Jesuu é kada kú've iña ñá'a san

⁴⁴ Un ntii tsí kéne Jesuu, kaká'an ña:

—Xoo é kakuinti'xe i kó ne, ñá te da mii tsí ú
 kakuinti'xe ña, tsí kakuinti'xe ña Uvā kó, ña e
 táxnūu ko.

⁴⁵ Xoo é kainí i kó ne, kainí ña ña e táxnūu kó di.

⁴⁶ Xu'ú e kúvi ú ñu'u é vē'xí u, vexnaxi'í nuu u
 ñuxiví sa vata koo é da xóo ka ña'a, ña é kuinti'xe i
 kó ne, ña káka ña mí nēé san.

⁴⁷ Tē xoó kateku i tú'un ko, ntá tsi ña káde ntaa
 ña, ñá te xū'ú kadā kú've u iña ña. Tsi ñá te vē'xí u
 ñuxiví sa vata koo é kadā kú've u iña ñá'a san, tsi
 vé'xí ú vata koo é na nākáku ña.

⁴⁸ Xoo é ña ntío i ko, é ña káde kuenta tú'un kó
 ne, ió xoo é kadā kú've í iña ñá te xee ntúvi é ntí'i.
 Kidáā ne, ni'í ña é nto'o ña kuenta iña tú'un ko, tsí
 ña ni kuinti'xe ña é kaka'án u.

⁴⁹ Tsí ña te dīki tsi mií ko kakene tú'un é kaka'án
 u san. Tsí Uvā kó, ña táxnūu kó ne, diví ña kaka'an
 ña nté koo ka'án u, nté koo nakuā'a ú ña'a san.

⁵⁰ Iní u tsi tú'un Uvā kó ne, diví é ta'xi ntuvi vā'á
 iña nto ntii dañu ntūvi. Xu'ú ne, da nēé ka tú'un é
 kaka'án u ne, kaka'án u vatā ó ntio Uvā ko —ka'an
 Jéssuu.

13

Dā nákate Jesuu dǎ'in ña ntini'i ñā

¹ Dā xee étsin viko da táva Xuva kō ña Israee ñuú Egítō ne, ntoo Jesuu ni ña ntini'i ñā, ntaé'xi dadíi ña kuenta kuáa. Ini Jéssuu tsí e xée ūra i é ntāka ña ñuxiví sa é kǎ'in ña, kínakūtúvi dadíi ña ni Xuva kō. Níi kuē'en tsí ntuvi kuínima ñá ña'a ña, ña ntoo ñuxiví a. Nté uun ntūvi ñá ni xtuví mii ñā é kuinima ñá ña.

² Ntá tsi Júda Iscāriote, i'xá Simuún ne, é tsí'i tó'ō e ña vá'ā san díki ña é diko ña Jéssuu.

³ Jesuú ne, é ĩni ña tsí nta'a Xuva ko vē'xí ña ne, é ĩni ña tsí ntaa xtuku ña nta'a Xuva kō di. E ĩni ña tsí e xnūu nta'a Xuva ko ña un ntí'i nūu i.

⁴ Kidáā ne, nákontítsi ña é tuví ña nú mēsa kán ne, dā nátavā ñá du'nu ña, dā kí'i ña doó ne, xnteē ñá í'xi ñā.

⁵ Kidáā né, xnūu ña ntute ini tití'í ne, éni nt'u'u ñā nákate ña dǎ'in ña ntini'i ñā, da naítsi ñá doo é ntee í'xi ñā.

⁶ Dā xee ña mí tuví Simuun Pedrú ne, kaka'án Pedrú san ni ñā:

—¿Vá divi ntu nto nákate nto dǎ'in ko? —ka'an ña.

⁷ Nantíko kōó Jesuu, kaká'an ñá ni ñā:

—Veví ne, váta kǎ'in díki o nee iña é kade u. Ntá tsi kí'in díki o rkontúvi —ka'an ña.

⁸ Pedrú ne, kaka'an ñá ni ñā:

—¡Nté uun ito ña da vá'a ko é nakate nto dǎ'in ko!
—ka'an ña.

Nantíko kōó Jesuu, kaká'an ñá ni ñā:

—Tē ña nakáte ú dǎ'in ō ne, ñá kadūkun ntéen ko
—ka'an ña.

⁹ Kaka'an xtúku Simuún Pedru ni ña:

—¡Dukuān ne, ñá te da mii tsi dǎ'in ko nakate nto ni; tsí nta'a kó ni díki ko di! —ka'an ña.

10 Jesuú ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Xoo e ítsi i ne, ñá ntōo é ntuntoo ká xtuku kanī kúñu ī, tsí da mii tsi dí'in ī kantio é ntōo. Tsi e ntúntoo kanī kúñu ñā. Kuan ntúntoo nto dí, kuān té ña te un ntí'i ntō —ka'an ña.

11 Tsí ini ña xoo é diko i ñā. Dukuān é kaka'an ña tsí ña te un ntí'i ñā e ntúntoo ña.

12 Dā kúvī nákate ña dí'in ña ntini'i ñā ne, nākunūu xtuku ña du'nu ña. Dā nakutúvi ña nú mesa kán ne, dá kakā'an ñá ni ñā:

—¿Kañe'e dikí ntú nto nee iña idé u ni ntō?

13 Ntáka'an nto tsí mastru ntó ko, tō'ó nto kó ne, vá'ā ó vatā o ntáka'an nto, tsí divi ntī'xe u.

14 Te xū'u é mastru ntó nī tó'o ntō ne, nakate ú dí'in ntō né, kuan tsī koo vií nto, nakate nto dí'in tā'an nto di.

15 Tsí xu'u dí'na ú nañe'e ú nto nté koo vií nto ne, kuan tsī koo vií nto vatā o dé u ni ntō.

16 Nuu é ntaā i é kākā'án u ni ntō tsí ña te dii ka ka'nu ña kade tsiñu san e tó'o ñā. Ntē ña te dii ka ka'nu ña táxnūu tó'o ī san é ña e táxnūu ña.

17 Te kañe'e dikí nto sá'a ne, kada ntaa ntó ne, dōo diní koo kuntōo nto.

18 Ñá te kuēnta iña nto un ntí'i ntō é kākā'án u sá'a. Iní u xoo é nakaxnúu u. Ntá tsi kuntaa vatā o úve na'a kaká'an tú'un Xuva kō tsi divi ñā é kae'xí dadāi nī kó ne, divi ña ntāa ña atá ko.

19 Sá'a kākā'án u ni ntō di'na da kúvi, vata koo te kúntaá ne, kuinti'xe nto é divi ntī'xé u.

20 Nuu é ntaā i é kākā'án u ni ntō tsí xoo é kaiko ñú'u i ña táxnūu ú ne, kaiko ñú'u ña kó di; xoo é kaiko ñu'u i kó ne, kaiko ñu'u ña ña táxnūu kó di —ka'an ña.

*Kaka'an Jesús tsí dikō Júdā sán ña
(Mt. 26:20-25; Mr. 14:17-21; Lc. 22:21-23)*

21 Dā kúvi ka'an Jéssuu sá'a ne, dōó kunta'xa iní ña ne, kaka'an ña:

—Nuu é ntaā i é kāká'án u ni ntō: Tsí uun ña'a nto ne, diko ntō ko —ka'an ña.

22 Ito ña ntini'i Jēssuú san ta'an ña, xe un xé un ñā, tsi ñá ini ña xoo iña i é kāká'an ña.

23 Uun ña'a ñā e dōo kuinima Jēssuú ne, tuví ña diñi ña, kae'xi ña.

24 Ide Simuún Pedrú san nta'a ña nī ña tuví diñi Jesuu é tsixe'e ña ñā xoó kuenta iña í é kāká'an ña.

25 Kidáā ne, diin diin tsi katsixe'e ña Jēssuu:

—Mastru, ¿xoó ntu é kuān ó kaka'an ntó san? —ka'an ña.

26 Nantíko kōó Jesuu, kaká'an ña:

—Di'vi ñā é kué'é u tañú'ū é xnūu nto'o ú san —ka'an ña.

Kidáā né, xnūu nto'o ña uun ta'vī tañú'ū sán ne, xé'e ñā Júdā, i'xá Simuun Scarioté san.

27 Dā é'xi Júdā san tañú'u sán ne, ura tsí i kukí'vi tó'ō e ña vá'ā sán nima ña. Kidáā ne, kaka'an Jéssuu ni ña:

—Kantí'i dú'va tsi viin nee iña é ncho viin —ka'an ña.

28 Ntá tsi nté uun ña ntoo ntaé'xi nú mesá san ña ni kutúni ña nté kui kuān ó kaka'an ñá ni ña sá'a.

29 Tsi Júdā sán ne, díki i ña, ña nteé nta'a i diú'un san. Iō ñá kuiní ña ne, kaka'an Jéssuu ni ñá tē kíkuiín ña é kantio ña iña vikó san, o te kué'é ña diu'un ña ntâ'ví san.

30 Ura tsí i da kúvi é'xi Júdā tañú'ū sán ne, kī ña kue'en ña é nīñu.

Tū'ún xee e xtúví Jesuu

31 Dā kí Júdā san kué'en ñá ne, kaka'an Jéssuu:

—Vevii ne, xu'u é vēxkúvi ú ñatíí ne, kaxi'í nuu ka'nu u. Dukuān ne, kaxi'í nuu ka'nu Xuva kō dí kuenta iñá ko.

³² Te kāxi'í nuu ka'nu Xuva ko kuēnta iñá ko ne, kanaxi'í nuu ka'nu ña kó vatā ó kaxi'í nuu ka'nu mii ñā ne, ura tsí i kuan kōo vií ñā.

³³ I'xá mii kó, ña ná'ā ká kutuví dadii ú ni ntō. Nantuku ntō ko, ntá tsi, vatā ó kaka'án u nī ñā Israeé san ne, kuan kōo ka'án u ni ntō di tsí ñā kuvi k'ín ntō mí k'ín u.

³⁴ Xtuví ni'í u nto tú'ūn xeé san: é na kuñnima ntó ta'an nto, xe un xé un ntō. Vata tsí ó kakuinimá ko nto ne, kuan tsi koo na kuñnima ntó ta'an nto dí,

³⁵ vata koo tē ini ñā'a san tsi ntákuinima ntó ta'an nto ne, kutuní ñā tsi ntántikin ntó ko —ka'an ñā.

*Dá kakā'an Jesúsú tsí ka'án Pedru e ñá ini ñā ñā
(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Lc. 22:31-34)*

³⁶ Kaka'an Símuun Pedru ni ñā:

—¿Mí'í ntu k'ín nto, Tó'ó? —ka'an ñā.

Nantíko kōó Jesuu, kaká'an ñá ni ñā:

—Mí k'ín u ne, ña kúvi k'ín ní ko vevii, ntá tsi da nté rkontúvi ne, nakuntíkin ko —ka'an ñā.

³⁷ Pedrú ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Tō'ó, ¿nté kui ñā kuvi ntu kuntikín u nto vevii? ¿Kuān te kué'e ú ntuvi iñá ko kuenta iñā nto! —ka'an ñā.

³⁸ Nantíko kōo xtúku Jesuu, kaká'an ñá ni ñā:

—¿Vá nuu é ntāa ntí'xe ntu i é kuē'en ntuvi iñā o kuénta iñá ko? Tsí nuu é ntaā i é kākā'án u ni ō tsí dí'na dá kána lí'xī sán ne, úni ito ka'an tsi ñá inín ko xoo ñá'a u —ka'an ñā—.

14

Jesuú ne, ñā ñā é kúvi ñā itsi é k'ín o nta'a Xuva kō

1 'Ñá ku dē kuení nto. Kuntēe inī ntó Xuva kō né, kuntēe inī ntó ko dī.

2 Má vi'i Uvā kó ne, dōó lo mí kuntoo o. Tē dí ña kuān ó ne, ñá ni kā'án u ni ntō. Kí'ín ú, kixtúvi tu've u mí kuntōo nto.

3 Te kuē'én u é xtūví tu've u mí kuntōo nto ne, ki'xi xtuku ú, kixnakueká u nto, vata koo é kuntoo dadīi nto nī ko mí kutuví u.

4 Ini ntó itsi san é xēe nte mí kí'ín u —ka'an Jesús.

5 Kaka'an Túmaá san ni ñā:
—Mastru, ñá iní nti mí'í kí'ín nto. ¿Ntē ntú koo naní'i nti itsi i san? —ka'an ña.

6 Ne, kaka'an Jesús ni ña:

—Xu'u e kúvi u ítsi nto; kaka'án u é nuu é ntaā í né, tā'xi ú ntuvi iña nto. Xoxó kuvi xee i ntá'a Uvā kó tē ña te kuénta iñá ko.

7 Tē dí ini ntí'xe nto kó ne, ini ntó Uvā kó dī. Nte vevii ne, é iní ntó xoo ñá'a ña, tsi é dukuan iní nto ña dī —ka'an Jesús.

8 Kaka'an Félipé san ni ñā:

—Nañē'e ntó nti Uva ntō ni. Kuan tsī kaa é ntio nti —ka'an ña.

9 Kaka'an Jesús ni ña:

—¿Nté o ntu, Felipe? Ñá te dā vévii ntoo dadīi ú ni ntō né, ¿ntē vata kinín ko? Xoo e iní i kó ne, é iní ñá Uvā kó dī. ¿Nté kuān ó kaikan ntun é nañē'é u o Uvā ko?

10 ¿Vá ña ntu te kákuinti'xe o tsi úun tsī kúvi ú ni Uvā ko, tsi úun tsī kúvi Uvā kó nī kó dī? Tsi tú'ūn san é kaka'án u ni ntō ne, ñá te diki tsi mií ko katavá u, tsí Uvā kó e nuu mé'ñu nuu dava ñā kó ne, mii ñā kade ña nuu i e dóo va'á san.

11 Na kuñti'xe nto ko é kaka'án u tsi úun tsī kúvi ú ni Uvā kó ne, uun tsi ña nī kó dī. Tē ña ntákuinti'xe nto é kaka'án u ne, kuān te nuu i é kadé u san na kuñti'xe nto.

12 Nuú é ntaā i é kākā'án u ni ntō tsí te xōo ñá'a é kuinti'xe ña kó ne, vií ña nuu i é kadé u di. Ó dií ka ka'nu ká nuu i vií ña, tsí ntaa u mí tuvi Úvā ko.

13 Da nēé ka nuu i é kākān ntó nta'a kó ne, vii ú vata koo é xī'í nuu ka'nu Uvā kó kuenta iñá ko, xu'u é I'xā ña.

14 Da nēé ka ntí'i nūu i é kākān ntó nta'a kó ne, ta'xí u nto.

Kaka'an Jéssu tsí taxnūu ña Espíritū Sántū san

15 Tē ntákuinima ntí'xe ntō kó ne, kada ntaa nto tú'ūn é xtúví u.

16 Kákān ú nta'a Uvā kó, na taxnūu ña uun ña'a, ña é xntii ntō né, kunuu mé'ñu kunuu dava ña nto ntii dañu ntúvi.

17 Espíritū sá'á ne, ña ña é tá'xi ña é kūtuni nto nee iñá é nuu é ntaā i. Ña kúvi kuinti'xe ña ñuxiví sa ña, tsí ña kuvi kiní ña ña, ntē ñá ini ñá xoo ñá'a ña. Ntá tsi ña ña, ini ntó ña, tsí nuu ña nima ntó ne, nuu mé'ñu ña ntō.

18 Ñá te tsoo mii kuē'én u nto, tsí ki'xi xtuku ú mí ntoo nto.

19 Ña ná'ā ká kukuii dā ña kiní ka ña ñuxiví san ko. Ntá tsi ña ña, kiní nto ko. Tsí ni'í nto ntúvi iñá nto vatá ó ió ntuvi iñá ko di.

20 Ntuvi tsikán ne, kutuni nto tsí uun tsi kúvi ú ni Uvā kó ne, uun tsi kúvi nto nī kó ne, kuan ña ña ú ni ntō di.

21 Xoo é kaeni tutun i tú'ūn é xtúví u ne, kade ntaa ña ne, ña ña é kākākuinima ntí'xe ña ko. Xoo é kākākuinima í ko ne, kuinima Úvā kó ña di. Xu'ú ne, kuinimá ko ña di ne, ntii dító u é kīni ñá ko —ka'an Jéssu.

22 Júdá, ña uun san, ña é ña te Iscarioté ne, kaka'an ñá ni Jéssu:

—Mastru, ¿nté kui ntii díto nto nuú ntí ne, ntá tsi nuu ñá ñuxiví san ne, ña ntii díto nto? —ka'an ña.

²³ Nantíko kōó Jesuu, kaka'an ñá ni ña:

—Xoo é kákuinima í ko ne, kade ntaa ña tú'ún e xtúví u. Kuinima Úvā kó ña ne, kixkuntoo dadíi ntí ni ña, ntuví u ni Uvā ko.

²⁴ Xoo é ña kákuinima í ko ne, ñá káde ntaa ña tú'ún é káka'án u. Tsi tú'ún é káka'án u ni ntō ne, ñá te dīki mií ko é káka'án u, tsí divi tū'ún Uvā ko, ña é táxnūu ko.

²⁵ 'Núu i sá'a kaka'án u ni ntō vi'i a tuvi dukuán ka ú ni ntō.

²⁶ Ntá tsi Espíritū Sántū san, ña é xntii ntō, ña é táxnuu Uvā kó kuenta iñá ko ne, divi ña nañē'e ñá nto é un ntí'i nuū i. Ta'xi ña é naka'an nto un ntí'í é káka'án u ni ntō nte dí'na.

²⁷ Te kuē'én u ne, ta'xí u é vā'á koo kuntōo nto, vatā ó tuví u, ñá te vatā ó kata'xi ña ñuxiví sa. Ñá ku dē kuení nto; ntē ña ku u'ví nto.

²⁸ Tsí kaka'án u ni ntō é kī'ín u, ntá tsi ki'xi xtuku u é kutúví u ni ntō. Te nūu é ntaā i é ntákuinima ntó ko ne, kūntoo dīnī nto, tsí kaka'án u tsi kī'ín ú nta'a Uvā ko. Tsí dií ka ka'nu Uvā ko é xu'u.

²⁹ Sá'a káka'án ntáa ú ni ntō di'na dá kūvi vata koo é, tē kúntāá ne, kuinti'xe nto kídaā.

³⁰ 'Ñá kuē'é ka ka'án u ni nto vē, tsi vé'xí é kadē kú've ñuxiví sa. Ñá tē neé kuvi vií nī ko,

³¹ ntá tsi vií u vata ō ka'an Úvā kó, vata koo é kūtuni ñá ñuxiví sa tsi dóo kakuinimá ko Uvā ko. Nakuntáñī ntó ve, dá kī'ín o —ka'an Jesuu.

15

Xo'o tñti'o é nuu é ntaā i

¹ Kaka'an xtúku Jesuu:

—Xu'u é vata kaa xo'o tinti'o é nuu é ntaā i kaá u. Uvā kó ne, ðivi ñā é kuēnta káde ña.

² Te ūun ntidin i ña kakíi tinti'o í ne, ka'nté ña. Ntá tsi te kakíi tinti'o í ne, ka'nté ntodo ñá nuu i vata koo é kuē'e kíti i kii ti.

³ Nto'ó ne, é ntūntoo nto kuenta iña tú'ūn é kākā'án u ni ntō.

⁴ Kuve ta'an nto kó vatā ó ntee tá'an ú nto. Tsi te da mii tsi ntidin i sán, tē ña ntee tá'an xo'o i sán ne, ña kúvi kīi kíti i. Kuan ntō'ó ði, nté uun nto ña te neé kuvi víi nto tē ña ntee tá'an nto ko.

⁵ Xu'ú ne, xo'o i kúvi u; ðivi ntō né, ntidin i kúvi nto. Xoo é ntee tá'an i kó ne, ntee tá'an ú ña dí ne, dōó kue'e é vā'á víi ña. Tē ña te ntee tá'an nto kó ne, ñá tē neé kuvi víi nto.

⁶ Xoó ña'a é ña ntee tá'an i kó ne, kiñu'u ña ña kí'i kán vata kaa ntidin i e kádun e ntánakuído ña'a san e ntátsu'un ña nchú'un kán é kōko.

⁷ Te kunteē tá'an nto kó, te kunuu inī nto tú'ūn kó ne, kákan nto da nēé ka é ntio nto ne, ní'i ntō.

⁸ Dōo xi'í nuu ka'nu Xuva ko tē dōo kuē'e núu i é vā'a víi nto. Kuan kōo ntuvi ntí'xe nto ña ntini'í ko.

⁹ Vatā ó kakuinima Úvā kó ko ne, kuān ó kakuinimá ko ntó ði. Ñá ku xtuvī mii nto é kākā nto itsí ko, tsi dōo kakuinimá ko nto.

¹⁰ Te kāda ntaa nto tú'ūn é xtúví u ne, ña xtúví mii u é kakuinimá ko nto, vatā o dé ntaa u é kākā'an Úvā kó ne, ñá kaxtuvī mii ña é kakuinima ñá ko ði.

¹¹ Kaka'án u ni nto sā'á vata koo é na kūntoo dínī ntó nī kó vatā ó tuvi dínī u ði. Kidáa ne, kunuu dínī kue'én nima nto.

¹² Sá'ā e tú'ūn ko é xtúví u: Na kuinima ntó ta'an nto vatā ó kakuinimá ko nto.

¹³ Te núu é ntaā i é kakuinima kué'en ko ña e dōo vā'a tiin ni'i ō ne, un tsi nte ntúvi iña ko kué'e o kuēnta iña ña.

14 Nto'ó ne, ña e dóo vá'a tiin ni'í ú nto te vii nto é káka'án u ni ntō.

15 Vi'i a vé ne, ñá ká'án ka u te ña ntáde tsiñu iñá ko nto, tsí ña ntáde tsiñu sán ne, ñá ñni ña neé kade tó'o ñá. Ntá tsi ña e dóo vá'a tiin ni'í ú kaka'án u nto, tsí kaka'an ntí'i ú ni ntō nee iñá kaka'an Úvā kó nī ko.

16 Ña te dívi ntō nakaxnúu ntō ko, tsí xu'u nakaxnúu ú nto ne, teé tsiñú u nto é kí'in nto, kinakáxa nto é vā'á san vata koo é na xntiī. Kidáá né, da neé ka nuu i é kákan ntó nta'a Uvā kó kuenta iñá ko ne, ní'i ntō.

17 Sá'a tsí é xtūví u é vii nto: é na kuñima ntó ta'an nto.

Ña ñuxiví san ntaínchu'vi ña Jesuu ni ñá'a ña

18 Tē ntaínchu'vi ñá ñuxiví san ntó ne, na kūtuni nto tsí dí'na u ínchu'vi ñá ko.

19 Tē dí kudadii nto nī ña ñuxiví san ne, dóo ntio ña nto. Ntá tsi ña te i'a ntáduku ntée ká nto, tsí nakaxnúu ú nto ñuxiví san. Dukuān ne, ntaínchu'vi ñá nto.

20 Nanū'u ntó iní nto tú'ūn é káka'án u ni ntō: Tsi nté uun ña kade tsiñu ne, ñá tē díí ka ka'nu ña'a ña e tó'o ñá. Vata ō dé xení ña nī kó ne, kuan kōo kada xení ña ni ntō di. Tē dí ni dē ntaa ña tú'ūn kó ne, kada ntaa ña e ntáka'an ntó di.

21 Un ntí'i sá'á nantō'o ña nto kuenta iñá ko, tsí ñá ñni ña ña táxnūu ko.

22 Tē dí ña ni kí'xi u é kixka'án u ni ñá ne, ña túvi kuétsí ña. Ntá tsi vevíí ne, ña túvī ká doka'an núu iní kuenta iña kuétsi ñá.

23 Xoo é kainchu'ví ko ne, kainchu'vi ña Úvā kó di.

24 Ña túvi kuétsi ña tē dí ña ni ñni ña nuu i é idé u e nté uun ká xtuku ña'a ña kuví víí ña. Ntá tsi kuān

te íni ñá ko ne, ntē dúkuan ña ntío kue'en ñá ko, nté Uvā kó di.

²⁵ Ntá tsi kuan ō kúvi vata koo é ntūntaa mí ūve na'a lei íña ña é kākā'an: "Ínchu'vi ñá ko é ntē ña tuví nee nuu í", ka'an.

²⁶ 'Ntá tsi tē xee Espíritū é nuu é ntaā í san, ña vé'xi nta'a Uvā ko é xntii ña ntō né, ña ña ntāda ntaa ña kuenta íñá ko.

²⁷ Ña ña ntō ntāda ntaa nto kuenta íñá ko di, tsí nto'ó ne, intóo dadii ō un tsi nte dá íñi ntu'u.

16

¹ 'Núu i sá'á kaka'án u ni ntō vata koo é ña nativi iní nto e ntántikín ntó ko te kúvi.

² Tsí nakunu ña nto má vi'í mí ntánataká nuu ña Israeé san. Xee ntūvi te xoó ka'ní i nto ne, tsíñu Xuva kō kade ña, kuíní ña.

³ Sá'a vii ñá ni ntō tsí vata kiní ña Uvā kó, nté xū'ú di.

⁴ Ntá tsi kaka'án u sá'a ni ntō vata koo tē xee ntúvi tsíkán ne, nanu'u ntó iní nto tsí ña ña é kākā'án u ni ntō.

Núu í é kade Espíritū Sántū

'Ñá ni kākā'án u ni nto sá'á nte dá íñi ntu'u, tsí da xé tuví dadii ká u ni ntō.

⁵ Ntá tsi vevii ne, kí'ín ú ve, kí'ínakutúvi dadii ú ní ña táxnūu ko. Nté uun nto ña kátsixe'e ntō ko mí kí'ín u.

⁶ Da uun kakuvi, dōo ntoo nta'xa nto é kuan ō ka'án u ni nto sá'a.

⁷ Ntá tsi kaka'án ntáa ú ni ntō tsí dii ka vá'ā o íña nto é kí'ín u. Tsí tē dí ña kí'ín ú ne, ña kúvi kí'xi ña é xntii ntō. Ntá tsi te kué'én u ne, taxnūu ú ña é kunuu mé'ñu ña ntō.

8 Te vē'xí ña ne, nañe'e ñá ña ñuxiví san nee iña é kuétsí ña, nee iña é vā'á koo víí ña ne, nté koo kada kú've Xúva ko iña ña di:

9 kuenta iña kuétsi ī é ña ni kuintí'xe ña ko;

10 kuenta iña i é viī ña é vā'a, tsi k'ín u mí tuví Uvā kó ne, ñá kīnī ka ntó ko;

11 kuenta iña i é kadā kú've Xuva ko iña ñá vatā o dé ña ni ña odo nūú iña ñá ñuxiví sa.

12 'Dōó titín ka nuu i é ncho ka'án u ni ntō, ntá tsi ña kutíi nto é tēku ntí'i nto vevii.

13 Ntá tsi te vē'xí Espiritū é nuu é ntaā í san ne, nañe'e ñá nto é un ntí'ī nee iña é nuu é ntāa ntí'xe i. Tsi ñá te diki tsi mii ña ká'an ña, tsí nee iña é tekū ñá ne, divī é ka'an ñá ni nto ne, nañe'e ña nto nté koo kuvi rkontúvi.

14 Divi ña né, kada ka'nu ña ko, tsí ni'i ña nee iña e iñá ko ne dá ta'xí ña é kūtuni nto.

15 Un ntí'ī é iō iña Uvā ko ne, kaduku ntée ú di. Dukuān é kāka'án u tsí nañe'e ñá nto nee iña iñá ko é nī'i ña.

16 'Ña ná'ā ká kiní nto ko, ntá tsi ña na'á ka xtúku ne, nakiní xtuku nto ko —ka'an Jesús.

Nadama donta'xá san dodîni

17 Kidāā ne, iō ñá ntini'i Jēsuú ne, tsixe'e tā'an ña xe un xé un ñā:

—¿Nee iñá ntu kani tú'un sá'a é kāka'an ñá ni kō tsí ña na'á ka kiní o ñā ne, ña ná'ā ká xtuku ne, nakiní xtuku o ñā, tsí ki'ín ñá nta'a Uva ñā?

18 ¿Nee iñá ntu kani tú'un é kāka'an ña é ña na'á ka? Nā kāñe'e diki kó ne nuu i é kuān ó kaka'an ña —ka'an ña.

19 Kūtuni Jesús tsí ncho tsixe'e ña ña kuenta iña i sá'a ne, kaka'an ñá ni ñā:

—¿Ntátsixe'e ta'an ntu ntō nee iñá ncho ka'án u dā ka'án u tsí ña na'á ka kiní nto ko, ña ná'ā ka dá nakīnī xtuku nto ko?

²⁰ Nuú é ntaā i é kākā'án u ni ntō tsi kuéku nto ne, kunta'xa iní nto dí, nī dukuan ña ñuxiví san ne, kuntoo dīnī ña. Ntá tsi kuān te kunta'xa iní nto vevii ne, rkontūví ne, nadama donta'xá san dodīni.

²¹ Vata kaa ñadī'i, ña é dā vé kaku i'xá i ne, kanti'i iní ña tsí e xee úra i. Ntá tsi tē kúví káku i'xá ña ne, kunánī ña e kaexnúu kúñu ña, tsi dóo dīnī ña kuenta iñá i e káku i'xá ña é dā vé xee ñuxiví sa.

²² Dīvi ntō dí ne, ntánti'i iní nto vevii. Ntá tsi nakiní xtuku ú nto ne, naku'un dīnī nima ntó kídaā, uun dodīni e nté uun xoxo kuvi ka'nté nuu i.

²³ 'Ntuvi tsikán ne, ñá tē neé tsixe'e ká nto ko. Nuú é ntaā i é kākā'án u ni ntō tsí da neé ka nti'i nuu i é kākan ntó nta'a Uvā kó ne, ta'xi ña te kākan ntó kuenta iñá ko.

²⁴ Vevii ne, vata kākan nto nté uun nuu i kuenta iñá ko. Kákan ntō ne, ní'i ntō, vata koo é kūntoo dīni kue'en nto.

Jesuú ne, kūvi idé ña ni ñuxiví sa

²⁵ 'Kantada dadīi ú nuu i sá'a, kaka'án u ni ntō. Ntá tsi vé'xī ntuvi é ña te kuan koo ka'án ka u, tsí ka'an ntáa ú ni nto iñá Uvā ko.

²⁶ Ntuvi tsikán ne, kákan nto kuenta iñá ko. Ntá tsi ña te kaka'án u ni ntō te kākán u nta'a Uvā kó kuenta iñá nto.

²⁷ Tsi Úvā kó ne, mii ña dóo kakuinima ñá nto, tsí da xe ntákuinima ntó ko ne, ntákuinti'xe nto é vē'xi ú nta'a Xuva kō.

²⁸ Tsí nta'a Uvā ko kíi ú, vé'xī ú ñuxiví sa. Vevii ne, ntaka ú ñuxiví sa dá ntāa xtuku u mí tuví Uvā ko —ka'an Jesús.

²⁹ Ntáka'an ñá ntīni'i ña ni ñā:

—Vevíí ne, kaka'an ntáa nto, é ña te kántada dadíi ká nto.

³⁰ É íni nti ve tsi íni nto un ntíí ntíi núu i. Ntē ña ntio é xoxo tsixé'e i ntō. Dukuān e ntákuinti'xe nti tsi vé'xi nto nta'a Xuva kō —ka'an ña.

³¹ Nantíko kōó Jesuu, kaká'an ñá ni ñā:

—¿Ntákuinti'xe ntu nto ve?

³² Ntá tsi e xée ūra í ne, vevíí du'va tsi nakuite xáa nto. Da díta da díta xnto itsi nto, xtuvī mii ntó ko. Ntá tsi ña te da mii tsí u tuví u, tsí tuvi ni'i Úvā kó ko.

³³ Kaka'án u ni nto un ntí'i sá'á vata koo é kūntoo vá'a nto, xoo é kantīkin í ko. Ñuxiví a ne, dōó nto'o nto. Ntá tsi ka'xi víí nto nima ntó, tsi e kúvi idé u ni ñuxiví sa —ka'an ña.

17

Kaka'an ntá'ví Jesuu kuénta iña ñá ntini'i ñā

¹ Dā kúvi ka'an Jesuu núu i sá'a ne, ntāa ni'i ña nuu ñá e dukún kán, dá kakā'an ña:

—Ūva, e xée ūra í ve. Nāxi'í nuu ka'nu nto kó, xu'u é I'xā ntó ve, vata koo é nāxi'í nuu ka'nu ú nto dí.

² Tsi tá'xi nto tsiñu ko é kodo nūú u iña un ntí'i kue'en dú'va ña'a san vata koo é kuē'é u ntuví va'á iña ña ntii dañu ntúvi, un ntíí ntíi ña'a, ña e nátsu'un nta'a nto ko.

³ Sá'ā é ntuví vā'á iña ña: te íni ñá nto, ñivi ntō é Xuva nti'xe ko nto, ni Jesūcristu, xu'u e táxnūu nto.

⁴ Xu'ú ne, é dē ka'nu ú nto ñuxiví sa. É nantí'i u tsiñu e teé tsiñu nto ko é víí u.

⁵ Vevíí ne, naxi'í nuu ka'nu nto kó nta'a nto ve, Ūvá, vata tsí o náxi'í nuu ka'nu nto kó ntē dí'na dá iñi ntu'u ñuxiví sa.

⁶ Ña é nakaxnúu nto i'a ñuxiví sa é tsu'un nta'a ntō kó ña ne, é nañé'é u ña xoo é ñivi ntō. Tsí ñivi

iña ntó ña ne, nátsu'un nta'a ntō kó ña ne, ðivi ñā kuínti'xe ña tú'un ntō.

⁷ Ini ñá ve tsí da nēé ka nuu i e tá'xi nto kó ne, nta'a nto vé'xi.

⁸ Tsi é nañé'e ú ña tú'un e tá'xi nto ko. Tēkú ña ne, kutuni ña é nuu é ntaā i tsí nta'a nto vé'xi u. Kuínti'xe ña tsí ðivi ntō táxnūu nto ko.

⁹ 'Miī ña é kaikán u kuenta iña ña. Ñá te kuēnta iña ñá ñuxiví san, tsí kuenta iña ña e tá'xi nto ko, tsí ðivi iña nto ña.

¹⁰ Un nti'ī nee iñá iō iñá ko ne, iña ntō ði; nee iña é iña ntó ne, iñā kó ði. ðivi ñā ne, náxi'í nuu ka'nu ña ko.

¹¹ 'Xu'ú ne, ñá kutūví ka ú ñuxiví sa, ntá tsi ðivi ñā né, kuntōo ká ña ñuxiví sa. Tsí xu'ú ne, kīnakutūví ú ni ntō. Ūvá, ðivi ntō é vā'á kue'en nto ne, kūnuu mé'ñu kunuu dava nto ña e tá'xi nto ko vata koo é uun tsi kuví ña vatā ó uun tsi kúví ú ni ntō ði.

¹² Dā itúví dadii ú ni ñā i'a ñuxiví sa ne, xu'ú nada'an ú ña kuenta iña ntó, un ntií ntiī ña e tá'xi nto kó ne, iðe ú ña kuenta. Nté uun ña'a ña ña ni kunáa ña (da miī tsi ñā e dúkuan kúnaá san), vata koo é kuntaa vatā ó uve na'a kaka'an tú'un ntō.

¹³ 'Vi'i a vé ne, ntiko kōó u mí tuví nto dan. Núu i sá'á kaka'án u da tuví ka u ñuxiví sa vata koo é na nāku'un ðīni nima ñá vatā ó nuu ðīni nimá ko ði.

¹⁴ É nakué'e ú ña tú'un ntō. Ntá tsi ña ñuxiví sa ne, ntaínchu'vi ñá ña, tsí ña te ntáduku ntée ká ña ñuxiví sa vata kaa u é ntē ña te ña ñuxiví sa ú ði.

¹⁵ Ñá te kaikán u nta'a nto te natavā ntó ña ñuxiví sa, tsí é na kūnuu mé'ñu kunuu dava nto ña nuu i é kīni kaa san.

¹⁶ Ñá te ntáduku ntée ña ñuxiví sa, vata kaa ú xu'ú ði.

¹⁷ Kué'e ntō é viī ná da miī kuē'en tsi é vā'a é ntio nto, tsí ini ña tú'un ntō é nuu é ntaā i.

18 Vata ō táxnuu nto kó ñuxiví sa ne, kuan koo taxnūu ú ña mé'ñū ña ñuxiví sa di.

19 Kuenta iña ñá ne, ntada ú ntuvi iñá ko kuenta ntá'a nto vata koo é na ntāda ña ntuvi iña ña kuénta ntá'a nto di é na vii ñá nee iña é nuu é ntaā i.

20 'Ná te da mii tsi kuēnta iña ña sá'a é kāka'an ntá'ví u, tsi kuenta iña ña é kuinti'xe i ko rkontūvi kuenta iña tú'un ñā.

21 Kaikan u é uun tsi na kūvi ña, un ntí'i ñā, vata tsi kaa o xo'ō dí, Ūva, é uun tsi kúvī ú ni ntō ne, uun tsi kúvi nto nī kó di. Te uun tsi na kuvī ña ni kō di vata koo é na kuinti'xe ña ñuxiví sa tsí divi nti'xe ntō táxnuu nto ko.

22 Naxi'í nuu ka'nu ú ña vatā ó naxi'í nuu ka'nu nto kó vata koo é uun tsi na kūvi ña vata kaa ú ni ntō.

23 Tsi úun tsi kúvī ú ni ñā ne, uun tsi kúvi nto nī kó di, vata koo é uun tsi kuvī nti'xe ña. Kidāā ne, kutuni ñá ñuxiví sa tsí divi ntō táxnuu nto kó ne, dōó kakuinima ntó ña vatā ó kakuinima ntó ko di.

24 'Ō Ūva, divi ntō tsú'un nta'a nto ñā kó ne, ntio ko é kuntoo dadā ña nī ko mí kutūví u, vata koo é na kinī ñá ko é kāxi'í nuu ka'nu ú nta'a nto. Tsí kakuinima ntó ko un tsi nte dí'na dá iñi ntu'u ñuxiví sa.

25 Ō Ūva, divi ntō e dōo va'á nto. Ña ñuxiví sa ne, ñá ini ñá nto. Ntá tsi xu'ú ne, ini u nto ne, ña sā'á ini ñá tsí divi ntō táxnuu nto ko.

26 É kāka'an ntaa ú ni ñā xoo ñá'a nti'xe nto ne, kuan kōo vii ka ú di vata koo é na kuinima ntó ña vatā ó kakuinima ntó ko ne, vata koo é mii ú kutūví u ni ñā —ka'an Jesús.

18

Dā tñn ña Jesuu

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53)

¹ Dā kúvi ka'an Jéssu sá'a ne, kué'en ña ni ña ntini'i ña ūun xo diñi xi'nti ntúte Cedruun. Ikān kukí'vi ña má utun tatá kan ni ña ntini'i ñā.

² Júdā, ña diko Jéssu ne, ini va'á ña ikān, tsi dóo ki'in ito kānakuntóo dadii Jesuu ni ña ntini'i ña ikān.

³ Dukuān né, ntēka Júdā sntadun ni ña ntáde kuenta xúkūn, ña e táxnūu tó'ō dutú nī ña fariseú san. Xée ña ikān, odo ña ñū'ú, ni chū'un, ni káa é kā'ní nuu ña Jesuu.

⁴ Ntá tsi é ĩni Jéssu un ntí'i nūu i neé kuvi ña ne, kīi ña, kaka'an ñā ni ñā'a san:

—¿Xoó ña'a ntu ntánantuku ntō? —ka'an ña.

⁵ Nantíko koō ñā, kaka'an ñā ni ñā:

—Jesuu, ñā ñūú Nazaree ntánantukū ntí ña — ka'an ña.

Kaka'an Jéssu ni ña:

—Divi ú xu'u —ka'an ña.

Júdā, ña é diko ñā san ne, ntitsí dadii ña ni ñā'a san.

⁶ Dā ka'an Jéssu tsí divi ñā ne, un ntí ntí ñā'a san nákaa ata ñā; ntāva ña kue'en ñā ñū'u kān.

⁷ Kidáa ne, tsixe'e xtúku Jesuu ña:

—¿Xoó ña'a ntu ntánantuku ntō? —ka'an ña.

Ntáka'an xtúku ña:

—Jesuu, ñā ñūú Nazaree —ka'an ña.

⁸ Dā nantíko koó xtúku Jesuu, kaká'an ñā ni ñā:

—É káka'an xtúku ú ni ntō tsí divi ú xu'u. Te xū'ú ntánantuku ntō kó ne, na kī'in ká ña nguii san — ka'an ña.

⁹ Kuan ō ka'an ñā vata koo é kūntaa tú'ūn é kā'an ña: “Ūvá, ña e tá'xi nto kó ne, nté uun ña ña ni kunáa ña”, ka'an ña.

¹⁰ Kidáa ne, Simuun Pedru táva nuu ña káa ñā né, dā é'nte tu'un ña lo'xo ña káde tsiñu iña dútu ñā odo

nūu san; náki'i tū'un ñá lo'xo kua'a ña. Ña kade tsiñu sán ne, Malcu náni ña.

¹¹ Jesuú ne, kaka'an ñá nī Pedru kídaā:

—Nāxnuu vá'an káa o. ¿Vá ñā ntu te nto'ó ko dontñi é ta'xi Uvā kó ko é ntō'o ko? —ka'an ña.

Dá ntĩsí me'ñu Jėsuu nuu Ánaa

(Mt. 26:57-58; Mr. 14:53-54; Lc. 22:54)

¹² Sntadún san, nī tó'o ña, nī ña ntáde kuenta xúkūn ña Israeé san ne, tñn ña Jesuu, da kí'ni kutu ñá ña.

¹³ Di'na intéka ña ña mí tuví Anaa, ñuntñi dūtu ñá odo nūu kuia tsikan, ñá nani Caífaa.

¹⁴ Di'vi Caífaá ne, é kākā'an ñá tsi dií ka vá'ā ó te ūun tsi ña'a kuví ña kuenta iña un ntñi ntñi ña ñuu í san.

Dá kakā'án Pedru e ñá ini ñá Jesuu

(Mt. 26:69-70; Mr. 14:66-68; Lc. 22:55-57)

¹⁵ Ña ntñi'i ñā, ña uun ká san, ni Sīmuun Pedrú ne, ntñin ñá Jesuu. Ini dūtu ñá odo nūu san ña ntñi'i ñā, ña é uun sán ne, dukuān ne, kúk'v'í ña ni Jėsuu iní vi'i dutu ñá odo nūu san.

¹⁶ Ntá tsi Pedrú ne, da nuū ntĩsí ña atá xi'i kan. Kídāā ne, ku'éen ña ntñi'i ñā, ñá ini dūtu ñá odo nūu san, kaka'an ñá ni tā'nu nteé nta'a i xi'í san te kūvi kuíta ntí'xin Pedru iní vi'i kán di.

¹⁷ Ta'nu nteé nta'a i xi'í san ne, tsixe'e tún Pedru: —¿Vá ña ntu te di'vi ntō é kantñin ntó ña tsikan? —ka'án tun.

—Ña'a ní san, ñá te xū'u —ka'an ña.

¹⁸ Tsí da xe dóo vi'xin ne, ña ntáde tsiñu nī ña ntáde kuenta xúkūn sán ne, tūún ña ñu'ú ne, dā ntátuní ña. Ikān ntĩsí dadñi Pedrú san ni ñā, katuní ña di.

*Dā íto ntee dutu ñá odo nūú san Jesuu
(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Lc. 22:66-71)*

¹⁹ Kidáā né, tsixe'e dūtu ñá odo nūú san Jesuu kuénta iña ñá ntini'i ñā ne, kuenta iña nchú'un é kanakuā'a ña ña'a san.

²⁰ Nantíko kōó Jesuu, kaká'an ñá ni ñā:

—Xu'ú ne, kaka'an ntaá u mé'ñū ña'a san un nti'i kue'en dú'va ña. Nguentúvi tsi nakuā'á u ña má vi'i mí ntánataká nuu ña Israeé san ne, ini ukún ka'nu sán di. Nté uun nuu i ña ni ká'an xu'ú u.

²¹ ¿Nté kui mií ú katsixe'e ntu ntō ko? Tsixe'e nto ñā'a san, ña téku i nté o kaka'án u. Divi ña ini ña nee iña é kaka'án u —ka'an Jéssuu.

²² Dá kakā'an ña sá'a ne, uun ña'a ña ntáde kuenta xúkūn sán, ña ntitsí etsin ne, xē'e nuu ña vinuu Jesuu, kaká'an ñá ni ñā:

—¿Nté kui kuan ntū ó kanantiko kōón kaka'an ni dūtu ñá odo nūú san? —ka'an ña.

²³ Nantíko kōó Jesuu, kaká'an ñá ni ñā:

—Tē ña vá'a o kaka'án u ne, ká'an nto nee iña é ña vá'á ó san ni. Ntá tsi te vā'á o kaka'án u ne, ¿nté kui xé'e nuu ntun vinuú ko kuan? —ka'an ña.

²⁴ Kī'ni kutu ña ña kídaā né, dā táxnū Anaá san ña mí tuví dutu ñá odo nūu, ñá nani Caífaa.

*Dá kakā'an xtúku Pedru tsi ñá ini ñá Jesuu
(Mt. 26:71-75; Mr. 14:69-72; Lc. 22:58-62)*

²⁵ Da ñī ntitsí Pedru, katúni ña nchú'un kán ne, kaka'an ñá'a san ni ñā:

—¿Vá ña ntu te divin é ntini'in ña tsikán di? —ka'an ña.

Ntá tsi divi ñā ne, kaka'an ña:

—Ñá'á ni san, ñá te xū'u —ka'an ña.

26 Kidáa ne, uun ña'a ña ntáde tsiñu iña dútu ñá odo nūu san, ñavi'i ña e é'nte Pedru ló'xo í ne, kaka'an ñá ni ñā:

—¿Vá ña ntu te ðivīn é ini ú o ni ñā má utun tatá kān? —ka'an ña.

27 Ntá tsi Pedrú ne, kaka'an xtúku ña tsi ñá ini ñá ña ne, ura dú'va tsi i kána lí'xī san.

Dá ntītsí mē'ñú Jesuu nuu Pílatu

(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Lc. 23:1-5)

28 Kidáā né, ntāka ña nú vi'i Caífaá ne, dā kueni'i ña Jéssuu iní vi'i mē'ñú ña ñuú Roma. Dā ve vé'xi katúvi. Ña Israeé san ne, ña dí ni kī'ví ña iní vi'i me'ñú san vata koo é ña naxe'é ña nta'a ña. Tsí te kuan kōo ne, ña kúvi ká'xí ña viko san.

29 Dukuān né, ntīi Pílatu nu kí'i kān, kaka'an ña:
—¿Neē ntú nuu i ntátsi'i kuétsi nto ña sā'a? —ka'an ña.

30 Nantíko koō ñá, ntáka'an ñá ni ñā:
—Tē dí ña kini kaa ña ne, ña ntádā ntí ña kuenta ntá'a nto —ka'an ña.

31 Kidáā ne, kaka'an Pílatu ni ña:
—Kue'ēn ni'i nto ñá ni. Kada kú'vē ntó iña ñá kuenta iñá lei míi ntō —ka'an ña.

Ntá tsi ña Israeé san ne, ntáka'an ñá ni ñā:
—Dōo xii kaá te ntī'i kué'e ntī doxi'i dā xóo ká ña'a —ka'an ña.

32 Dukuan ō kúvi vatā ó kaka'an Jéssuu nté koo kúvi tē xi'i ña.

33 Kidáā ne, kúntī'ví xtuku Pílatu iní vi'i mē'ñú san, dā kána ña Jéssuu, kátsixe'e ña ñā:

—¿Vá ðivin ntūn é Rei iña ñá Israeé? —ka'an ña.

34 Nantíko kōo Jesuu, kaká'an ñá ni ñā:
—¿Vá kuēnta iña mii ntú nto é kuān ó kaka'an ntó san ne, o dē xé tuku ña'a san kaka'an ñá ni ntō? —ka'an ña.

³⁵ Nantíko kōó Pilatu, kaká'an ña:

—¿Vá ña Israee ntú u? Ña ñuú mii o nī tó'ō dutú san ne, ña ña ntáda ña o kuenta ntá'a ko. ¿Neé ntu den? —ka'an Pilatú san.

³⁶ Nantíko kōó Jesuu, kaká'an ña:

—Ñá te ñūxiví sa kade ú rei. Tē dí ñūxiví sa kade kú'vé u ne, nté du'xen vīí ña ntáde tsiñu iñá ko vata koo é xoxo ntada í ko kuenta ntá'a ña Israee san; ntá tsi ña te i'a káde kú'vé u —ka'an ña.

³⁷ Kaka'an Pílatu ni ña kídaā:

—¿Vá dukuan ntū é rei ntí'xen? —ka'an ña.

Nantíko kōó Jesuu, kaká'an ña ni ña:

—Mii nto kāká'an nto é reí u. E ña ña tsiñu káku u. Dukuān ne, vé'xī ú ñūxiví sa vata koo é ká'án u nee iñá é nuu é ntaā í. Xoo é ntio í é nuu é ntaā í ne, katekú ña é kāká'án u —ka'an ña.

³⁸ Tsixe'e Pílatu ña kídaā:

—¿Nee iñá ntu é nuu é ntaā í kuan? —ka'an ña.

Dā ntúvi Jesuu kuénta é kuvī ña

(Mt. 27:15-31; Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25)

Dā kúvi tsixe'e ña sá'á ne, kii xtuku ña, kaka'an ña nī ña Israee san:

—Nté uun kuétsi ña sá'á ña kánani'í ko.

³⁹ Ntá tsi nto'ó ne, vatā xkoó ini nto é nantii ú uun ña'a ña nuu kutū mé'ñū viko sá ne, ¿ntio ntu nto é nantii ú Rei iñá ña Israee? —ka'an Pílatu.

⁴⁰ Un ntíí ntíí tsí ña'a san káchu'u ña, ntáka'an ña:

—¡Ñá te ña tsikan nantii ntó ña, tsí Barabaá san! —ka'an ña.

Barabaá san ne, ña kae'ní ña'a.

19

¹ Kídaā né, kī'i Pilatú san Jesuú ne, da táxnū ña é natīnuu ña ña xo'o ume.

² Sntadún san ne, de vá'a ña le'e e kúvi ntuku íñu, da xntéku ña ñiki Jesuú ne, da xnúu ña ña doo tînta.

³ Xée ētsin ña mí ntĩtsí ña ne, da ntáka'an ñá ni ñā:
—¡Ntiusi ntó, Rei iña ñá Israee! —ka'an ñá, dā kátu nuu ña vinuu ña.

⁴ Kīi xtuku Pilatú san ne, kaka'an ñá ni ñā'a san:
—Un kaa ña sā'a é nantii ú ña nuu nto vata koo é na kūtuni nto tsí ña ni naní'i ko nté uun kuétsi ñā —ka'an ña.

⁵ Kidáa ne, ntīi Jesuu é ntēku le'e íñu san ñiki ñá ne, nuu ña doo tîntá san. Kaka'an Pílatú san ni ñā'a san:

—¡Un kaa ñatīi sa'a! —ka'an ña.

⁶ Dá ini tó'ō dutú san nī ña ntáde kuenta xúkūn sán ne, un tsi ntákachu'u ña ntáka'an ña:

—¡Na nākuntée ña ntiká krusi! ¡Na nākuntée ña ntiká krusi! —ka'an ña.

Kidáa ne, kaka'an Pílatú san ni ñā:

—Kuē'en ni'i mii nto ñá ni, dá naxnteē ntó ña ntiká krusi kan. Tsí xu'ú ka'án u ne, ña túvī nee kuetsí ña —ka'an ña.

⁷ Dā nantíko kōó ña Israee san, ntáka'an ñá ni ñā:
—Lei iñá ntī ne, kaka'an tsí da miī é kuvī ña, tsí dotō tsí kaka'an ña é Ī'xá Xuva ko ñā —ka'an ña.

⁸ Dā téku Pilatú san sá'a ne, díi ka ū'vi xtúku ña.

⁹ Kúntī'ví xtuku ña iní ví'i me'ñú san ne, dá kakā'an ñá ni Jesuu:

—¿Mí'i ntu ñūu vé'xin? —ka'an ña.

Ntá tsi Jesuú ne, ñá ni ká'an kue'en ña.

¹⁰ Dukuān ne, kaka'an Pílatú san ni ñā:

—¿Nté kui ña kaká'an ntún nī ko? ¿Vá ña ntu ínin tsí kuvi vií u naxntēe ú o ntiká krusí, o kuvi nakāka xaa ú o? —ka'an ña.

¹¹ Nantíko kōó Jesuu, kaká'an ñá ni ñā:

—Ntē ña kuvi kadan kú'ven iñá ko tē ña te Xuva ko ni ta'xi ña o. Dukuān ne, dií ka iō kuetsí ña e ntáda kó kuenta ntá'a o —ka'an ña.

¹² Nté ūra tsikán ne, ntukū nuu iní Pilatú san nté koo nantii ña ña. Ntá tsi ña Israeé san ne, un tsi ntákachu'u ña ntáka'an ña:

—¡Te nantii nto ña sá'á ne, ñá te vā'á tiin nto nī Cesa! tsí te xōo ñá'a é kākā'an ña é rei ñá ne, kaka'an ntée ña Cesá san —ka'an ña.

¹³ Dā téku Pilatu sá'a ne, nantii ña Jēsuu. Kidáā ne, nákutūví ña nú mesa ví'i me'ñú san mí nani Gābata, é kāni tú'un Nú Xūú san é tū'un hébreu.

¹⁴ Dā ká'ñu ntuvi sispre víkó san ne, kaka'an Pílatú san nī ña Israeé san:

—¡Un kaa rei nto! —ka'an ña.

¹⁵ Ntá tsi un tsi ntákachu'u ña'a san ntáka'an ña:

—¡Kuē'en ni'i ntó ña! ¡Kuē'en ni'i ntó ña! ¡Dá naxnteē ntó ña ntiká krusi kan! —ka'an ñá'a san.

Kaka'an xtúku Pilatú san ni ñā'a san:

—¿Vá naxntēe ntú u rei nto ntíkā krusi kan? —ka'an ña.

Nántiko kōo tó'ō dutú san, ntáka'an ña:

—Xoxó ka xtúku é reí ntí, tsí da mii tsí Cesá san —ka'an ña.

¹⁶ Kidáā né, ntāda kuenta Pílatú san Jēsuu é na naxnteē ñá ña ntiká krusi kan. Tñn ña ña né, dā kue'en ni'i ña ña.

Dā nakuntée Jesuu ntiká krusi

(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43)

¹⁷ Ntīi Jesuu, ntéku dokó ña krusi ña, kue'en ña mí nani Gōlgota é kāni tú'un Xkidiki Ntíxi kán é tū'un hébreu.

¹⁸ Ikān naxnteē ñá ña ntiká krusi san ni ūvi ña'á ka ñatī. Uun ña nteé ña diñi kua'a ña ne, uun ña nteé ña diñi datsín ña. Jēsuú ne, nuu mé'ñu ña.

19 Pilatú san ne, táxnūu ña kuvá'a ta'vi rkunū é kuntéé dikí krusí san é kāka'an: “Jesuu, ñá ñuú Nazaree, Rei iña ñá Israee”, ka'an.

20 Dōó titín ña Israee san nakuá'a ña tú'ūn sa'á, tsí mi náxnteē ñá Jesuu ntiká krusí ne, etsin ñuú ka'nu. Úni tú'ún san uve na'a: tú'un hēbreu, latiín, ni tú'ún griegú dī.

21 Tō'ó dutu íña ñá Israee san ne, ntáka'an ñá ni Pilatú san:

—Ñá ku xnteē nto: “Rei iña ñá Israee”. Díi ka vá'ā ó te xnteē nto: “Ña é kāka'an é Rei iña ñá Israee” —ka'an ña.

22 Ntá tsi Pilatú san ne, nantíko koō ñá, kaka'an ña:

—Ē xntée na'a ú ne, é kuan tsí koo —ka'an ña.

23 Dā kúvī náxntéé sntadún san Jesuu ntiká krusí san ne, kí'i ña doo ñá ne, dā kátsin dava ña kīmi ta'vi. Uun ta'vi uun ta'vī ní'i ñá xe un xé un ñá. Dā kí'i ña du'nu kani ñá dī, ntá tsi du'nu ñá ne, kantāa tsi nte dukun i un tsi nte xú'u i; ña túvī mí'i xī'i ta'an.

24 Dukuān ne, sntadún san ne, ntáka'an ñá ni tā'an ña:

—Ñá nakatsin o sā'a; díi ka vá'ā ó te nadīkī ó xoo e ní'i i —ka'an ña.

Kuan ō dé ña vata koo é kuntaa vatā ó uve na'a kaka'an tú'un Xuva kō: “Kátsin dava ña doó ko. Nadīkī ña xoo é ní'i i dú'nú ko”, ka'an. Kuān o dé sntadún san.

25 Dí'i Jēsuu ni ta'an dí'i ña, María, ñadī'i Clíofa, ni María Madālená ne, ntáñi etsin ña nú krusí san mí ntéé Jesuu.

26 Dā íni Jesuu dí'i ña ni ña ntini'i ñā, ña e dōo kuinima ñá ne, kaka'an ñá ni dí'i ñā:

—Nakunúu nta'a nto ī'xá nto dan —ka'an ña.

27 Dá kakā'an xtúku ña ni ña ntini'i ñā:

—Nakunúun nta'an di'i ō dan —ka'an ña.
 Nté ntūvi tsikán ne, nákunuu nta'a ña ntini'i ñā sán di'i Jēsuu.

Dā xi'i Jēsuu

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49)

²⁸ Dā kúvī sá'a ne, íní Jesuu tsi é kuntaa ntí'i vatā ó uve na'a kaka'an tú'un Xuva kō ne, kaka'an ña:
 —Kaitsí ko ntute —ka'an ña.

²⁹ Ikān tuví uun kídī ntīdi íā ne, xnuu nto'o ña uun tī'ntī dóo ne, dā xntídō ñā dikī chīn ne, da xní'ni ña xu'u ña.

³⁰ Dā kúvī xí'i ña ntīdi íā sán ne, kaka'an ña:

—É kūntaa ntí'i ve —ka'an ña.

Kidáā né, nāxka'nu ntei ña dikī ñā ne, xí'i ñā.

Dā í'xi nūu uun sntadún san káa má xkintika Jesuu

³¹ Ntūvi sā'á ne, ntūvī é koo tu've iña víko ka'nu san. Ña Israeé ne, ña ni ntío ña é kūve ka kúñu ña ntiká krusi ntūvi dá iō dá'na, tsi dóo ka'nu ntūvi tsikan. Dukuān ne, kaka'an ñā ni Pīlatú san te kuē'é ña itsi é ka'nu ña xkidá'nta ña uve ntiká krusí san vata koo é na kúvī kantí'i ña ne, dá kúvi nanuu nteé ña ña ntiká krusi.

³² Kidáā ne, kué'en sntādún san, kuka'nu ña xiki dá'nta ña ata iko diñi Jesuú san.

³³ Ntá tsi dā xee étsin ña mí rkāa nteé Jesuú ne, kūtuni ña tsi é xi'i ña. Dukuān ne, ñā ni ē'nu ña xiki dá'nta ña.

³⁴ Ntá tsi uun ña'a sntadún san ne, i'xi nūu ña káa ñā má xkintika Jēsuú ne, ura tsí i kíi niñi ni ntute.

³⁵ Xu'u é kantaa ú ni nto sā'á ne, íní u nee iña kúvi. Kaka'an ntáa ú ni ntō vata koo é na kuínti'xe nto di, tsí íní u tsi nuu é ntaā i é kaka'án u.

³⁶ É un ntí'i nūu i sá'a kúvi vata koo é kuntaa vatā ó uve na'a kaka'an tú'un Xuva kō: “Nté uun xiki ña ña ni tá'nu”, ka'an.

³⁷ Uun ká xtuku nuu i kaká'an tú'un Xuva kō di: “Kiní ña'a san ña é i'xi nūu ña káa kúñu ñā”, ka'an.

Dā intú'xi Jesuu

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56)

³⁸ Dā ita ntí'xin kúvi sá'a ne, vé'xi uun ñā'a, ñá nani Jōsee, ña ñuú Arimatea. Kuinti'xe xu'ū ña Jesuu tsí da xé ū'ví ña ña Israeé san. Dìvi ña íkan ñá nta'a Pilatú san te kuē'é ña itsi é naki'i ña kúñu Jēsuu. Pilatú san ne, xé'e ña itsi é kuān koo víi ña. Kidáā ne, ixnakí'i ña kúñu Jēsuú ne, dā kue'en ni'i ña.

³⁹ Ikan tsī xee Nícodemu, ña é ñe'e é nīñu, ixka'an ñá ni Jēsuu, ódo ñā vata oko u'xi kílū cho'o vídin é kadāka dú'xe utun ni ū'xen xaví san.

⁴⁰ Ntuvi ña náki'i ña Jesuú ne, dā náxtinuu ñá ña doo kui'xin e xntá'a ña u'xen cho'ó san vatā xkoó ini ñá Israeé san.

⁴¹ Mī náxnteē ñá Jesuu ntíká krusí san ne, ikan ētsin má utun tata. Íkān tuví uun ñaña xēe mí é vāta xoxo kunuu ntú'xi ī.

⁴² Ikan tsī xnuu ntú'xi ña Jesuu, tsi íkan ētsin tuví ñaña san, tsí da xé kuenta iña i é kāxio tū've víko iña ñá Israeé san.

20

Dā ntóto Jesuu

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12)

¹ Ntuvi dá naki'i vité san ne, ntíkin nī'ni ká kue'en María Madālena nú ñaña kān. Dā íto ña ne, ínī ña tsí e xío tuví xuu é katāvi núu xu'u ñaña san.

² Kaxkainu ña kue'en ña mí ntoo Simuun Pedru ni ña ntini'i ñā, ña e dóo kuinima Jéssuu. Kaka'an ñá ni ñā:

—É nātavá ña Mastru ko nú ñaña ña kån né, ntē ñá ñni o mí'i kũnaxnúu ña ña —ka'an Maríā san.

³ Kidáā né, kīi Pedru ni ña ntini'i ñā, ña uun san, kue'en ñá nú ñaña kån.

⁴ Ntuvi ñá koo da ntaínu ña kue'en ña, ntá tsi díí ka inú ka ña é ña uun san. Di'na ña xee ña nú ñañā san.

⁵ Náxkā'nu ntei ña diki ña, íto ni'ni ña iní ñañā sán ne, ñni ña doó san, ntá tsi ña ni kí'vi ña.

⁶ Kidáā ne, xée Sīmuun Pedrú san ne, dā kukí'vi ña ñni ñañā sán ne, ikån ñni ña doó san.

⁷ Ta'vi dōo é ítinuu diki Jéssuu ne, ñá te tūví dadii ká ni dōo ka'nú san, tsí e xío tuví kata'nu va'a.

⁸ Kidáā ne, kúkí'ví ña uun ña'a sán di, ña é xee dí'na nú ñañā sán ne, dā ñni ña ne, kuĩnti'xe ña.

⁹ Ntá tsi vata kí'in diki ña é uve na'a kaka'an tú'un Xuva kō tsí da mīí é ntoto ña tē xi'i ña.

¹⁰ Kidáā né, ntiko kōo ña ntini'i ñā, kunú'u ña nú vi'i ña kån.

*Dā ntii díto Jesuu núu Maríā Madālena
(Mr. 16:9-11)*

¹¹ Ntá tsi Maríā sán ne, ntitsí ña diñi ñaña san, kaéku ña. Kuan tsí ó kaeku ña, náxkā'nu ntei ña diki ña, íto ni'ni ña iní ñañā sán ne,

¹² ñni ña uvi ña'a ánjē san é ñu'u ña doo kui'xin. Ntoo ña nú xuu mí intéku kúñu Jéssuu. Uun ña'a ña tuví ña diki ñañā sán ne, uun ña'a ña tuví ña xe'e i kan.

¹³ Tsixe'e ña ñā:

—¿Nté kui kaekun ntun, ñadĩ'i? —ka'an ña.

—Tsí kue'en ni'i ña Mastru kó ne, ntē ñá ñni u mí'i xnúu ña ña —ka'an ñá ni ñā.

14 Dā ve tsi kaka'an ña sá'a ne, xkokōto ñá ne, ikan tsí íni ña Jesuu ntítsí ña, ntá tsi ña ni iní ña te ðivi Jēsuu.

15 Jesuú ne, tsixe'e ña ñā:

—¿Nté kui kaekun ntun, ñadǎ'i? ¿Xoó ña'a ntu kanantukūn? —ka'an ña.

Ña kaito ntodo útun tatá san, kuíni Maríā sán ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Te ðivi nto kuē'en ni'i ntó ña ne, ká'an nto nī ko mí'i náxnuu nto ñā vata koo é kǎ'ín u, kínaki'í u ña —ka'an ña.

16 Dá kakā'an Jēsuu ni ña:

—¡Maríā! —ka'an ña.

Dā xkókoto ña, kaka'an ñá ni ña tū'un hébreú san:

—¡Rabuni! (é kāni tú'un Mastru) —ka'an ña.

17 Dá kakā'an Jēsuu ni ña:

—Ñá kū dí t̄in nta'ān ko, tsí vata ntāā u mí tuví Uvā ko. Ntá tsi kuē'en mí ntántoo ení ko ne, ká'an ni ñā tsí ntaa u mí tuví Uvā ko, é ðivi ña Uva ntō ði, tsí uun tsi Xuva ko ni ntō —ka'an ña.

18 Kidāā ne, kué'en Māría Madālená san, kuka'an ñá ni ña ntini'i ñā:

—¡É íni u Mastru kó ve! —ka'an ña.

Kidāā ne, ntaa ña ni ña tū'un é kākā'an Jēsuu ni ña.

Dā ntii díto Jesuu mí ntántoo ña ntini'i ñā

(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49)

19 Dā kuáa ðivi tsi ntūvi é kuvi uun vité san ne, kantī'u tsí xi'í san mí ntoo ña ntini'i ñā, tsí da xe ntaú'vī ñá ña Israeé san. Ikan tsi kūkí'vi Jesuu, ntítsí ña mé'ñu ña kān ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Vá'a tsi koo kuntōo nto —ka'an ña.

20 Dā kúvi ka'an ña sá'ā ne, náñē'e ñá ña nta'a ña ni xkintika ñā. Nǎ tē nté kaa naku'un díní nima ñá ntini'i ñā da íni ña Jesuu.

21 Kidáā ne, kaka'an xtúku Jesuu ni ña:

—Vá'a tsi koo kuntōo nto. Vata ō táxnuu Uvā kó ko ne, kuan koo taxnúu ú nto di —ka'an ña.

22 Dā kúvi ka'an ña sá'a ne, tǐ'ví nteē ñá ña, kaka'an ña:

—Naki'i nto Espíritū Sántū san.

23 Da xōó ka ña'a é kāda ka'nu iní nto ni ña kuétsí ña ne, é ntǐ'i kuétsi ñā. Ntá tsi da xōó ka ña'a é ña kada ka'nú ini nto ni ña kuétsí ña ne, é kuan tsí koo kuétsi ñā —ka'an ña.

Dā íni Tumaá e ntóto Jesuu

24 Ntá tsi Tumaá san, uun ña'a ña é kuvi uxuvi ñá'a ña ntini'i ñā, ña e ntántēe I'xa Uví ne, xóxo ña da ntii dító Jesuu.

25 Ntá tsi ntáka'an ñá ntini'i ña, ña nguī san ni ña:

—É íni ntí Mastro kó ve —ka'an ña.

Ntá tsi Tumaá san ne, kaka'an ñá ni ñā:

—¿Vá ntāa ntu? Tē ña kiní u mí dūku tsikí san nta'a ña, tē ña naki'ví u rkinta'á ko mí dūkú san ne, o tē ñá naki'ví u nta'a ko mí kanúu xkintika ñā dí ne, ña kúvi kuinti'xe ko —ka'an ña.

26 Dā kúvi ūna ntúvi ne, ntoo xtuku ña ntini'i ñā má vi'i kǎn né, ikǎn tuví Tumaá san di. Kanti'u tsí xi'i ntóo ña, ntá tsi xee xtúku Jesuu, ntitsi ña mé'ñu ñā, kaka'an ña:

—Vá'a tsi koo kuntōo nto —ka'an ña.

27 Kidáā ne, kaka'an ñá ni Tūmaá san:

—Nakǐ'vín rkinta'a o i'a ne, koton nta'a kó san ve. Tǎ'xin nta'a o, dá nakǐ'vín xkintikā kó san. Nǎ ku kuān nte dó'on; na kuinti'xe o ko —ka'an ña.

28 Nantíko kōó Tumaá san, kaka'an ñá ni ñā:

—¡Tō'ó miī ko! ¡Xuva ntī'xe ko! —ka'an ña.

²⁹ Kidáā ne, kaka'an Jéssu ni ña:

—Vī'i a vé ne, kakuinti'xe o tsí da xe ínín ko. Ntá tsi jnté kui va'á ña'a, ña é kakuinti'xe i kó kuān te vata kiní ña ko! —ka'an ña.

Nuu i é de vá'a ña tutú sa'a

³⁰ Nā te da dīi ka nuu i é idé Jessu núu ña ntini'i ñā é ña ni úve na'a tutú sa'a.

³¹ Ntá tsi nuu i sá'a úve na'a vata koo é kuīnti'xe nto tsí Jessu ne, divi ñā é táxnuu Xuva ko ñā né, divi ñā é I'xá Xuva ko ñā di. Te kuīnti'xe nto ña ne, ní'i nto ntuvi vā'á iña ntó kuenta iña ña.

21

Dā ntii dītó Jessu núu ū'xe ñá'a ña ntini'i ñā

¹ Dā rkontūvi e kúvi sá'a ntii dītó Jessu mí ntoo ña ntini'i ñā etsin nu míni kā'nu é nani Tiberia. Sá'ā kúvī da ntii dīto ña.

² Ikān ntoo dadī Simuun Pedrú san ni Tūmaa, ña e ntántēe I'xa Uví, ni Natanāee, ña vé'xi ñuú Canaa é kāduku ntēe ñuú Galilea, nī ntuvi i'xá Zebedeu, ni ūví ka xtúku ña ntini'i Jéssu.

³ Simuun Pedrú san kaka'an ñá ni ñā:

—Xu'ú ne, tsāká kitáva u —ka'an ña.

Ntáka'an ñá ni ñā:

—Kí'īn ntí ni ntō di —ka'an ña.

Kué'en ñā, ñu'ú ña tun ntōó san. Ntá tsi niñu tsikán ne, nté uun tsákā ña ni tavá ña.

⁴ Ntá tsi dā ve'xi túvi ne, ikān ntii dītó Jessu, ntítsi ña diñi ntute san. Ntá tsi ña ntini'i ñā ne, ñá ni īni ñá te divi Jéssu.

⁵ Kidáā ne, kaka'an Jéssu ni ña:

—Ō dá!, ¿vāta ntu ní'i nto tsákā san? —ka'an ña.

—Vátā —ka'an ña.

⁶ Jesuú ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Nakuítá nuu nto xunu nto diñi kuá'a nto sán ne, ikan nī'i ntó ti —ka'an ña.

Kuān o dé nti'xe ña ne, ntē ña ni kuvi natavá ka ña xunu san e dóo ñu'u tsitu kuē'en tsákā san.

⁷ Ña ntini'i ñā, ña e dóo kuinima Jesuú ne, kaka'an ñá nī Pedrú san:

—¡Divī mastru kó ña! —ka'an ña.

Dā ve tsi téku Pedrú san é divī Tó'o ñā ne, nákunūu ña du'nu ña, tsí kantí ña nuu ña, dā entíta ña iní ntute san.

⁸ Da nii vē'xí ña nguī sán iní tun ntōó san, ntáñu'u ña taraxá san é ñu'u tsitu tsákā san. Ná te nté sa ikā ñu'u ña nú ntute san; ió te ūun sientu métrū.

⁹ Dā núu ña tun ntōó san nú ñuti kán ne, ikān iní ña é kai'xi ngíñu'u, nteku ítun tsákā san ni tañú'ū san.

¹⁰ Kaka'an Jesuu ni ña:

—Na kī'xi nto uvi a tsáka, kití dā ve táva nto san —ka'an ña.

¹¹ Kūxee xtuku Simuun Pedrú san iní tun ntōó san ne, kanañu'u ña taraxá san ñu'u kán. Uun ito tsi ñú'u tsitu kuē'en taraxá san tsáka na'nu ntí'i, uun sientu uvi díko uxuni ti. Kuān te dóo kue'e tí ne, ntē ña ni ntatsin táraxá san.

¹² Kaka'an Jesuu ni ña:

—Kixká'xi nto kuenta teváa —ka'an ña.

Kidáā ne, nté uun ña'a ña ña ni kene iní ña tsixe'e ña ña xoo ñá'a ña, tsí da xé ini ña tsí divi ntí'xe ña é Tó'o ñā.

¹³ Xée ētsin Jesuú ne, dā nánuu ntá'a ña tañú'ū sán, xe'é ña ña. Kuan tsī o dé ña nī tsákā sán di.

¹⁴ E sá'ā kúvi ūni ito e ntii dító Jesuu núu ñá ntini'i ña dā ntóto ña é xi'i ña.

Kaka'an Jésuu ni Símuun Pedru

¹⁵ Dā kuvi é'xi ña ne, kaka'an Jésuu ni Símuun Pedru:

—Símuun, í'xá Juaan, ¿vā dií dií ka ntu kakuin-ima ó ko é sã'a? —ka'an ña.

Kaka'án Pedru ni ña:

—Ini ntú ku nto, Mastru, tsí ntio kó nto —ka'an ña.

Kaka'an Jésuu ni ña:

—Kué'ēn é kā'xí a le'ntú ko sán ni —ka'an ña.

¹⁶ É kūvi uvi íto tsixe'e Jēsuu ña:

—Símuun, í'xá Juaan, ¿kakuinima ntú o ko? —ka'an ña.

Kaka'an ñá ni ñā:

—Nuu é ntaā i, Mastru. Ini nto tsí ntio kó nto —ka'an ña.

Kaka'an Jésuu ni ña:

—Kuenta vín le'ntú ko sán ni —ka'an ña.

¹⁷ É kūvi uni íto tsixe'e xtuku ña ñā:

—Símuun, í'xá Juaan, ¿ntio ntu o ko? —ka'an ña.

Pedru san ne, dōo u'vi kúvi ña é uni íto tsixe'e ña ña tē ntío ña ña ne, kaka'an ñá ni ñā:

—Mastru, ñi'vi nto ñi'ni nto é un nti'í. ñi'vi nto ñi'ni nto tsí ntio kó nto —ka'án Pedru san.

Kaka'an Jésuu ni ña kídaā:

—Kué'ēn é na kā'xi le'ntú ko sán ni.

¹⁸ Nuu é ntaā i é kāka'án u ni ō. Dā kúvin ñatí kuetsi ne, nákunūun du'nu o dá kī'in da mí'i ka mí ntio o. Ntá tsi tē kuátān ne, koó da nakāan ntá'a o ne, tuku ña'a naxnūu ña o du'nu ó ne, dá kī'in ni'i ña o mí'i ña ntío o é kī'in.

¹⁹ Kuan ō ka'an Jésuu vata koo é kūtuní Pedru nté koo kuvi tē xi'i ña, vata koo é kā'an ñá'a tsi dóo ka'nu Xuva kō. Kidáā ne, kaka'an ñá ni ñā:

—¡Kuntikín ko! —ka'an ña.

Uun ña'a ña ntini'i Jēsuu, ña e dóo kuinima ña

²⁰ Dā xkókoto Pedru ata ñá ne, íni ña tsí kantíkín ña uun ña'a ña, ña e dóo kuinima Jēsuu, ña e itúvi diñi ña da é'xi dadii ña da kúvi viko san, ña é tsixe'e xoo ñá'a é diko i ña.

²¹ Dā íni Pedru ña ne, katsixe'e ña Jēsuu:

—Ña sá'a ne, ¿nté ntu koo kuvi ña? —ka'an ña.

²² Kaka'an Jēsuu ni ña:

—Tē ntio ko é kutuvī ñá da nté nainu xtúku ú ne, ¿vá neē ntú kuenta iña o? ¡Divīn né, kuntíkín ko! —ka'an ña.

²³ Dukuān ne, kuiní ña ntákuinti'xe i san tsí ña kuví nti'xe ña tsikan. Ntá tsi ña te ni ká'an Jēsuu e ña te kuví ña. Da mii tsī é kāká'an ña: “¿Vá neē ntú kuenta iña ó te ntio ko é kutuví ka ña dā nté nainu xtúku u?”, kuan ō ka'an ña.

²⁴ Divi ña ntini'i Jēsuu, ña tsikán ne, divī ú xu'u é kantaa ú ni ntō nee iña e íni u. Xu'u tée na'á u tú'ūn sa'a. Ini o tsí nuu é ntaā i é kāká'an u.

²⁵ Jesuú ne, dii ka tītín ka nuu i é idé ña di. Tē dí ni ūve na'a un ntíi ntīi sá'a ne, á te ntē ña xee tá'an ñuxiví sa é kuntōo tutu é ūve na'a kaka'an iña ña.

Tū'ún xuva kō vatā ó ntáka'an ña ñuú
Coatzospan
New Testament in Mixtec, Coatzospan
(MX:miz:Mixtec, Coatzospan)

copyright © 2003 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, Coatzospan

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2003, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixtec, Coatzospan

© 2003, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022

8f775598-56d9-56fd-966e-15e054d2f275